

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN REHABİLİTESİNDE
ÇOCUK MAHKEMELERİNİN ROLÜ
(SAKARYA ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Oktay YÜCE

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yusuf GENÇ

MAYIS – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

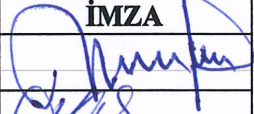
**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN REHABİLİTESİNDE
ÇOCUK MAHKEMELERİNİN ROLÜ
(SAKARYA ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Oktay YÜCE

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet

“Bu tez 16./05/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği /-Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç. Dr. Yusuf GENÇ	BASARILI	
Doç. Dr. Hasan Hüseyin Baylan	BASARICI	
Dr. İrfan Dincer	BASARICI	

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
Öğrencinin		
Adı Soyadı	:	Oktay YÜCE
Öğrenci Numarası	:	1360Y59106
Enstitü Anabilim Dalı	:	SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı	:	SOSYAL HİZMET
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN REHABİLİTESİNDE ÇOCUK MAHKEMELERİNİN ROLÜ (SAKARYA ÖRNEĞİ)
Benzerlik Oranı	:	%3
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.		
02/05/2019 Oktay YÜCE		
☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere .....@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.		
Bilgilerinize arz ederim.		
...../...../20..... Öğrenci İmza		
Uygundur		
Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Yusuf GENÇ		
Tarih: 02/05/2019		
İmza:		
☐ KABUL EDİLMİŞTİR	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı	
☐ REDDEDİLMİŞTİR		
EYK Tarih ve No:		

ÖNSÖZ

Toplumların geçmişleri onların gelecekleridir. İnsanların çocuklukları ise yetişkinliklerinin temelidir. Sağlıklı, üretken, topluma yararlı birey yetiştirmek isteniyorsa bunun başlangıç noktası çocukluktur. Mutlu bir çocukluk sağlıklı bir yetişkinliğe, mutlu ve sağlıklı bir yetişkinlik ise iyi bir topluma işarettir. Bir toplumun ilerlemesinde temel taş çocuklar ve gençlerdir. Toplumların ve devletlerin çocuklarına göstereceği ilgi, şefkat, sevgi sayesinde gelecek kuşakları gökkuşağı edasıyla renklendirecektir. Bir toplumu yıkmak istiyorsanız onun çocuklarını ve gençlerini hedef almalısınız. Bu nedenle çocuklar bizim en değerle hazinelerimizdir. Onları korumak ve kollamak ana hedefimizdir. Çocuk suçluğu her toplumun ciddi sorunlarından biridir. Ülkemizde de çocuk adalet sistemi içinde çocuk mahkemeleri önemli bir görev yerine getirmektedir. Yaklaşık 12 yıldan beri bu alanda Sosyal Hizmet Uzmanı olarak çalışmaktayım. Suça sürüklenen çocuğu ilgilendiren bir çok davaya katılıp, görüşmeler yapıp raporlar hazırladım. Evlerine konuk olup dünyalarına girmeye çalıştım. Duygu ve düşüncelerini yakından görme imkânı buldum. Edindiğim bu tecrübeleri mesleki bilgi ve becerilerimle birleştirerek bu çalışmayı yapmaya karar verdim. Bu tez çalışmam benim için oldukça kıymetli olup idealim olan bir düşünceydi. Bu idealime ulaştığımı için oldukça mutluyum.

Bu hedefime ulaşmamda en başından itibaren beni motive ederek yol gösterip bana destek olan, zorlandığım anlarda bana güç verip çalışmama devam etmemi sağlayan danışman hocam Doç. Dr. Yusuf Genç'e ve meslektaşım, bölüm başkanım Prof. Dr. Mehmet Zafer Danış'a teşekkürü bir borç bilirim. Gece gündüz demeden çalışmam için bana destek olan eşim Nursel Yıldız Yüce'ye, manevi destekçim ve motivasyon kaynağım kızım Alânur Yüce'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Hayata bakış açısı, tecrübesi ile yolumu aydınlatan, güven veren hayatta örnek aldığım kişi olan ağabeyim Murat Yüce'ye, bana her zaman yol gösterip, bilgi ve birikimlerini esirgemeyen mesai arkadaşlarım Pedagog Nimet Ferah ve Psikolog Şebnem Morsünbül'e müteşekkirdiğimi ifade etmek istiyorum.

Oktay YÜCE

16.05.2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vi
ÖZET.....	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
Problem	1
Konu.....	2
Amaç	3
Önem	4
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	6
1.1. Araştırma Modeli	6
1.2. Araştırma Soruları.....	7
1.3. Evren ve Örneklem	8
1.4. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları	9
1.5. Sınırlılıklar ve Varsayımlar	9
2. BÖLÜM: ÇOCUK, SUÇ VE ÇOCUK SUÇLULUĞU	11
2.1. Farklı Bakış Açılıyla Çocuk ve Çocukluk Kavramları	11
2.2. Suç ve Suçluluk Kavramları:	16
2.3. Suça Sürüklenen Çocuk Kavramı:	22
2.4. Çocuk Suçluluğuna Genel Bir Bakış.....	26
2.4.1. Çocuk Suçluluğunun Dünya'daki Durumu.....	30
2.4.2. Çocuk Suçluluğunun Türkiye'deki Durumu.....	32
2.5. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri	34
2.5.1. Bireysel Nedenler	35
2.5.1.1. Genetik ve Biyolojik Faktörler	37
2.5.1.2. Ruhsal (Psikolojik) Faktörler	40
2.6.1. Çevresel Nedenler:	42
2.6.1.1. Aile	42

2.6.1.2. Okul	46
2.6.1.3. Arkadaş Grubu ve Sosyal Çevre:	48
2.6.1.4. Medya ve Kitle İletişim Araçları (Televizyon ve İnternet)	51
3. BÖLÜM: ÇOCUK ADALET SİSTEMİ VE REHABİLİTASYON.....	55
3.1. Çocuk Polisi Birimi.....	56
3.2. Cumhuriyet Savcılığı Çocuk Birimi	57
3.3. Çocuk Mahkemeleri	58
3.3.1. Çocuk Mahkemesinin Rehabilitasyon Rolü	61
3.3.2. Sosyal Çalışma Görevlileri.....	65
3.4. Barolar ve Müdafî-Vekil	67
3.5. Denetimli Serbestlik Müdürlükleri	68
3.6. Çocuk Ceza İnfaz Kurumu.....	69
3.7. Çocuklara Özgü Yargılama İşlemleri	70
3.7.1. Sadelik.....	71
3.7.2 Basitlik	71
3.7.3. Ceza Sorumluluğu	71
3.7.4. Gizlilik.....	73
3.7.5. Özgürlüğün Kısıtlanması.....	74
3.7.6. Çocuğun Nakli.....	74
3.7.7. Tutuklama Kararı	75
3.7.8. Denetim	75
3.7.9 Acil Korunma Kararı.....	75
3.8. Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler	75
3.8.1. Danışmanlık Tedbiri.....	77
3.8.2. Eğitim Tedbiri	78
3.8.3. Sağlık Tedbiri	79
3.8.4. Bakım Tedbiri:	81
3.8.5. Barınma Tedbiri:	82
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	84
4.1. Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri	84
4.1.1. Cinsiyet.....	84

4.1.2. Yaş.....	85
4.1.3. Cinsiyet ve Yaş.....	86
4.1.4. Kardeş Sayısı.....	86
4.1.5. Eğitim ve Cinsiyet.....	87
4.1.6. Gelir Durumu	88
4.1.7. İkametgâh ve Suç Sayısı	89
4.1.8. Suça Karışmada İkametgâh ve Cinsiyet.....	90
4.2. Suça Sürüklenen Çocukların Kriminolojik Bulguları.....	90
4.2.1. Okul Başarısı	91
4.2.2. Eğitim ve Suç Sayısı	92
4.2.3. Aile Durumu.....	93
4.2.4. Aile Durumu ve Suç Sayısı	95
4.2.5. Suç İşleme Yeri	96
4.2.6. Kardeşler İçinde Suç İşleme.....	97
4.2.7. Gelir Durumu ve Suç Türleri	97
4.2.8. İkametgâh ve Suç Türleri	100
4.2.9. Suça Sürüklenme ve Kişiler	101
4.2.10. Göç	102
4.2.11. Madde Kullanımı.....	102
4.2.12. Suç Türleri.....	103
4.3. Çocuk Mahkemesinin SSC'leri Rehabilit Edebilme Özelliğine İlişkin Bulgular	105
4.3.1. Ceza Alma Durumu.....	105
4.3.2. Mahkeme Kararları	106
4.3.3. Tedbir Kararları.....	106
4.3.4. Suç Tekrarı	108
4.3.5. Suç Tekrarı ve Cinsiyet.....	109
4.3.6. Ceza Ehliyeti Belirlemede Raporlar.....	110
4.3.7. Ceza Ehliyeti	111
4.3.8. Karar Verme Süresi.....	111
4.3.9. Yargılama Giderleri.....	112
4.3.10. Sosyal Çalışma Görevlisi Bulundurma	113

4.3.11. Zorla Getirme Kararı	114
4.3.12. Duruşmaların Gizliliği.....	114
4.3.13. Müdafî Atama	115
4.3.14. Ceza Kararı ve Suç Tekrarı	116
4.3.15. Tedbir Kararı ve Suç Tekrarı.....	117
4.4. Nitel Gözlemler:.....	119
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	121
KAYNAKÇA	132
EKLER.....	137
ÖZGEÇMİŞ.....	139

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	: Aile, Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Akt.	: Aktaran
ATK	: Adli Tıp Kurumu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
ÇKKY	: Çocuk Koruma Kanunun Yönetmeliği
ÇKKKDTY	: Çocuk Koruma Kanunun Koruyucu Destekleyici Tedbirler Hakkında Yönetmelik
Drl.	: Derleyen
Ed.	: Editör
HAGB	: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması
HSYK	: Hakimler Savcılık Yüksek Kurulu
KDT	: Koruyucu Destekleyici Tedbirler
N.	: Sayı
Ort.	: Ortalama
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SİR	: Sosyal İnceleme Raporu
SÇG	: Sosyal Çalışma Görevlisi
SSÇ	: Suça Sürüklenen Çocuk
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TV	: Televizyon
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Güvenlik Birimlerinde İşlem Yapılan Çocuklar, 2013-2017.....	33
Tablo 2 : Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyete Göre Dağılımları	85
Tablo 3 : Suça Sürüklenen Çocukların Yaşa Göre Dağılımları	85
Tablo 4 : Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımları	86
Tablo 5 : Suça Sürüklenen Çocukların Kardeş Sayısına Göre Dağılımları	87
Tablo 6 : Suça Sürüklenen Çocukların Eğitim Durumlarına Göre Cinsiyet Dağılımları..	87
Tablo7 : Suça Sürüklenen Çocukların Gelir Dağılımlarına Göre Suça Karışma Durumları	88
Tablo 8 : Suça Sürüklenen Çocukların İkametgâhlarına Göre Suç Dağılımları	89
Tablo 9 : Suça Sürüklenen Çocukların Suça Karışmada Bölge ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	90
Tablo 10: SSÇ'lerin Okul Başarılarına Göre Dağılımları	91
Tablo 11: Ssç'lerin Eğitim Durumları ve Suç Sayısına Göre Dağılımları	92
Tablo 12: Suça Sürüklenen Çocukların Aile Durumlarına Göre Dağılımları	93
Tablo 13: SSÇ'lerin Aile Durumları Ve Suç Sayısına Göre Dağılımları	95
Tablo 14: SSÇ'lerin Suça Karışma Yerlerine Göre Dağılımları	96
Tablo 15: SSÇ'lerin Kardeşleri İçinde Suça Karışma Durumlarına Göre Dağılımları .	97
Tablo 16: Gelir Durumu ve Suç Türleri Dağılım Tablosu	97
Tablo 17: İkametgâh ve Suç Türlerine Göre Suç Dağılımı.....	100
Tablo 18: SSÇ'lerin Suça Sürüklendiği Kişilerin Durumuna Göre Dağılımları	101
Tablo 19: SSÇ'lerin Suça Karışmada Göç Durumu Dağılımları.....	102
Tablo 20: SSÇ'lerin Madde Kullanımına Göre Dağılımları.....	103
Tablo 21: SSÇ'lerin Suça Sürüklenme De Suç Türlerine Göre Dağılımları	103
Tablo 22: SSÇ'lerin Ceza Alma Durumlarına Göre Dağılımları	105
Tablo 23: Mahkeme Tarafından Alınan Kararların Dağılımı	106
Tablo 24: Mahkeme Tarafından Alınan Tedbir Kararları Dağılımı.....	107
Tablo 25: SSÇ'lerin Suça Tekrar Karışma Durumuna Göre Dağılımı	108
Tablo 26: SSÇ'lerin Cinsiyete Göre Suçun Tekrarlanma Durumu	109

Tablo 27: Mahkemenin Ceza Ehliyetini Belirlemede Yararlandığı Raporların Dağılımı .	110
Tablo 28: Mahkemenin SSÇ'lerle İlgili Ceza Ehliyeti Belirleme Durumu.....	111
Tablo 29: Mahkemenin Dava Dosyalarını Karara Bağlama Süresine Göre Dağılımı .	112
Tablo 30: Mahkemenin Yargılama Giderleri Durumuna Göre Dağılımı.....	113
Tablo 31: Mahkeme Esnasında Sosyal Çalışma Görevlisinin Bulunup Bulunmadığına Göre Dağılımı	113
Tablo 32: SSÇ'lerin Mahkeme Tarafından Zorla Getirme Durumlarına Göre Dağılımları	114
Tablo 33: Duruşmaların Gizlilik Esasına Göre Yapılıp Yapılmaması Durumu	115
Tablo 34: Mahkemenin SSÇ'ye Duruşmada Müdafî Atama Durumu	115
Tablo 35: Mahkemenin Ceza Kararı ve Yeniden Suça Karışma Durumu	116
Tablo 36: Mahkemenin Aldığı Tedbir Kararları ve Suça Tekrar Yönelme Durumuna Göre Dağılımı	118

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	*	Doktora	
Tezin Başlığı: Suça Sürüklenen Çocukların Rehabilitasyonunda Çocuk Mahkemelerinin Rolü (Sakarya Örneği)			
Tezin Yazarı: Oktay YÜCE		Danışman: Doç. Dr. Yusuf GENÇ	
Kabul Tarihi: 16.05.2019		Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 137 (tez) + 2 (ek)	
Anabilim dalı: Sosyal Hizmet			
Bu çalışma, suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonunda çocuk adalet sisteminin önemli bir ayağı olan çocuk mahkemelerinin rehabilitasyon rolünü analiz etmeye yönelik bir araştırmadır. Çocuk suçluluğu bütün dünyanın üzerinde durduğu önemli ve hassas bir konudur. Çocuk suçluluğuyla birlikte çocukların üyesi oldukları toplumla sağlıklı bir şekilde bütünleşebilmeleri için rehabilitasyon oldukça önemlidir. Çocuk adalet sistemi içinde çocuk mahkemelerinin önemi büyük olup alacağı cezai ya da koruyucu destekleyici tedbirlerle bir çocuğun geleceğine yön verebilirler. Dolayısıyla mahkemelerin çocukların cezalandırıcı değil topluma kazandırıcı yani rehabilite edici özelliğinin önemi artık günümüzde çok iyi bilinmektedir. Bu çalışma ile çocuk mahkemelerinin suça sürüklenen çocukların topluma kazandırılması, iyileştirilerek rehabilite edilmesi noktasında üstlendiği görev gözler önüne serilmektedir. Çocuk ve çocuk suçluluğu kavramlarının analizi, çocukların suça sürüklenme nedenleri, rehabilitasyon kavramı, çocuk adalet sistemi ve öğeleri özellikle çocuk mahkemeleri üzerinde bir şekilde açıklamada bulunarak konu analiz edilmiştir. Uygulama bölümünde ise, Çocuk Mahkemesinde görülen dava dosyalarında suça sürüklenen çocuklara yönelik işlenen süreç ve alınan ve uygulanan kararlar analiz edilmiştir. Araştırmada bilgi toplama formu oluşturularak 100 dava dosyası tek tek taranarak bilgiler elde edilmiş ve düzenlemesi yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında; birçok nedenin çocukları suça sürüklediği, çocuk adalet sistemi içinde çocukların birçok aşamadan geçtiği ve çocuk mahkemesinde ise bazı prosedürlerden geçirilerek haklarında cezai ve koruyucu destekleyici kararlar alındığı, mahkemenin suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonunda önemli roller üstlendiği ancak bu rolleri yerine getirirken bazılarında çok güçlü işlerlik gösterirken bazı noktalarda çok zayıf kaldığı, mahkeme sürecin çocuklar açısından birçok risk taşıdığı ve geleceklerini etkilediği değerlendirilerek, çocuk suçluluğuyla mücadele ve rehabilitasyonunda tek yönlü bir hizmet modelinin yetersiz kalacağı, ülke çapında, bütün kurum ve kuruluşlarla bütünlük içerisinde, profesyonel anlamda hizmet sunulmasının gerekliliği sonucuna varılarak gerekli önerilerde bulunulmuştur. Konuya yönelik olarak daha fazla bilimsel düzeyde araştırma yapılarak konunun irdelenmesi gerekliliği de açıkça vurgulanmıştır.			
Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Suçluluğu, Çocuk Adalet Sistemi, Çocuk Mahkemeleri ve Rehabilitasyon.			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	↓	Ph.D.		
Title of Thesis: Role of Juvenile Courts on Rehabilitation of Children Who Dragging Crime (Sakarya Example)				
Author of Thesis: Oktay YÜCE		Supervisor: Assos. Prof. Yusuf GENÇ		
Accepted Date: 16.05.2019		Number of Pages: ix (pretext) + 137 (mainbody) + 2 (app)		
Department: Social Work				
This study aims to analyze the rehabilitation role of juvenile courts as an important part of the juvenile justice system in the rehabilitation of children dragged into crime. Juvenile delinquency is an important and sensitive issue on which the whole world is focused. Likewise, Rehabilitation for Juvenile delinquency is very important for children to integrate well with the community they are a member of. In the juvenile justice system, the juvenile courts are of great importance and can guide the future of a child through criminal or protective supportive intervention or policy. Hence, today is very well known that the importance of the courts as a means of rehabilitating children, rather than punishing them, This study demonstrates the role of juvenile courts in dragging children into crime, gathering them to society and improving them. The analysis of the concepts of child and child delinquency, the causes of child dragging, the concept of rehabilitation, the juvenile justice system and its elements, especially the role of juvenile courts in the rehabilitation of dragging children into crime were analyzed in detail. In the practical part, the process of dealing with the children who were dragged into crime and the taken and applied decisions were analyzed. The information collection form was prepared and 100 cases were scanned, one by one and the information was obtained and organized. In the light of the data obtained; many reasons lead/drag children to crime, children go through many stages of the juvenile justice system, and in juvenile court, some procedures are carried out by penal and protective supportive decisions, the court plays important roles in the rehabilitation of children who are dragged into crime, while in some of them it is working very powerful. judging by the fact that the court process has many risks for the children and affects their future, a one-way service model will be insufficient in combating and combating juvenile delinquency and necessary recommendations have been made by concluding the necessity of providing professional service in full with all institutions and organizations. The need to analysis the subject by investigating the subject at a more scientific level has been clearly emphasized.				
Keywords: Child, Juvenile Delinquency, Juvenile Justice System, Juvenile Courts and Rehabilitation.				

GİRİŞ

Problem

Birçok gelişmiş ülke çocuk suçluluğu üzerinde sıkça durmakta, tartışmakta ve hukuki olarak özel düzenleme yapma gayreti göstermektedir. Çocuk suçluluğu kavramı yetişkin suçluluğundan ayrılmaktadır. Çünkü çocuk özel olup gelişime açıktır. İçinde yer aldığı suç olaylarında bilinçli bir şekilde sorumluluğu alacak fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklere daha ulaşamamıştır. Korunup kollanması gereken bir varlık olarak değerlendirilmektedir. Gerekli koşullar sağlandığında üyesi olduğu topluma sağlıklı bir birey olarak katılımının sağlanabileceği aksi takdirde topluma zarar veren bir kişi olabilme ihtimalinin bulunduğu bahsedilebilir.

Sosyal yaşam içerisinde birçok sebep çocuğu suç davranışı içine itebilir. Buna "suça sürüklenme" denilmektedir. Bir toplumda çocukların suça sürüklenmesi ne kadar fazla ise gelecek nesillerde de bu oranın yüksek olma ihtimali vardır. Bugün güncel verilere bakıldığında çocuk suçluluğu vakaları günden güne hızlı bir artış göstermektedir. TÜİK'in ortaya koyduğu verilere göre 2017 yılında yaklaşık 108 000 çocuk suça sürüklenmiştir. Bu suçlar içinde en fazla yaralama suçu daha sonra hırsızlık suçu ortaya çıkmaktadır. Bu rakam ve suç türleri çocuklar açısından oldukça yüksek olup risk durumunun fazla olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Çocuk suçluluğuyla mücadelede Türkiye son dönemlerde büyük bir atılım göstermiştir. Çocuk Adalet Sistemi içinde çocuklara özgü yargılama modelleriyle çocukların adli sistem içinde cezalandırılması yerine rehabilite edilerek üyesi oldukları topluma kazandırılması amaçlanmaktadır. Çocuk Adalet Sistemi polisle başlayıp, savcılık, mahkeme, denetimli serbestlik ve çocuk ıslah evleri-ceza evleriyle devam etmektedir. Bu öğeler arasında çocuk mahkemesinin önemli bir yeri vardır. Çocuk suçluluğu konusunda tampon görevi görüp aynı zamanda iyileştirebilme özelliğine sahiptir. Ancak bu özelliklerin tam olarak yerine getirilebilmesi için tüm imkanların seferber edilmesi elzemdir. Bu amaçla çocuk mahkemesinin işleyişi, konuya bakış açısı, aldığı cezai ve tedbir kararları çocuğun sağaltımı konusunda belirleyici olmaktadır.

Çocuk mahkemesi bu önemli görevi hem hukuki hem de personel ile yerine getirmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda ilgili bakanlıklar, sosyal kuruluşlarla işbirliği içinde olması gerekmektedir. Kısacası adli sistem içine dahil olmuş çocukların topluma kazandırılması işi sadece mahkemenin görevi olmayıp işbirliğine dayalı bir çalışma gerektirmektedir. Sistemi oluşturan parçalardan birisinde meydana gelebilecek bir arıza sistemin etkili olamamasına, istenilen amaca hizmet edememesine yani çökmesine sebep olabilir.

Geleceğin nesilleri olarak değerlendirilen çocukların suça sürüklenmesinin önüne geçilmesi için önleyici tedbirler aynı zamanda herhangi bir sebepten suça sürüklenerek adli mekanizma içine dahil olan çocukların suç olaylarından izole edilerek toplumla bütünleşmelerinin sağlanması amacıyla adli mekanizma içerisinde önemli görevi bulunan çocuk mahkemelerinin rolünün iyi etüt edilmesi, güçlü taraflarının ortaya konması, zayıf yönlerinin belirlenmesi ve daha iyi bir mekanizmanın oluşturulması için bu çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

Konu

Fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden yeterli olgunluğa erişememiş olan çocuklarda ortaya çıkan suç olgularının sonuçlarını tamamen çocuklara mal etmek yanlış bir bakış açısıdır. Esasında bilinmesi gereken görünenin arkasında neler olduğunu görmeye çalışmak, çocuğu suça yönelten sebepleri bulmak, anlamak ve bu sebepleri ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Önemli olan çocuğun suçlu ya da masum olup olmadığı değil, onun suç olaylarının içinde bulunmasında etkili olan koşulları analiz etmektir. Çünkü sebepler ve koşullar bilinirse bunların ortadan kaldırılması daha kolay olacaktır.

Basit bir düşünce ile toplumu sağlıklı hale getirmek için onu oluşturan bireylerin sağlıklı olması aynı zamanda topluma faydalı olması gerekmektedir. Toplumların geleceğini oluşturan çocuklardaki sorunların toplumun önemli sorunları olarak kabul edilmelidir. Bu açıdan suç olguları içinde yer alan çocukların sağaltımının yapılarak topluma üretken bir şekilde kazandırılması açısından her toplumun özelliklerine göre uygun bir rehabilite edici sistemin kurulması gerekmektedir. Bu sistemin öğeleri birbirleriyle eşgüdüm içerisinde hareket etmesi ve birbirini tamamlaması şarttır. Çocuk Adalet Sistemi içerisinde yer alan çocuk mahkemeleri bu sistemin önemli bir ayağıdır.

Suç olayı içinde yer alan çocuğun sisteme dahil olmasından itibaren bu sistemin aktif olarak çocuğun yararına yönelik çalışmaya başlaması ve hizmet vermesi oldukça önemlidir. Suç olaylarına karışan çocukların rehabilite edildikten sonra mevcut potansiyellerinin olumlu yönde topluma aktarabilen çocuklar toplumların refah seviyelerini geliştirirler. Ters yöndeki bir durum ise toplumları ciddi sorunlarla baş başa bırakabilir. Bu açıdan tam olarak olgunluğa erişmemeleri, çeşitli nedenlerden dolayı suça itilmeleri, içinde bulundukları suç olaylarının sonuçlarını göğüsleyecek olgunlukta olmamaları nedeniyle bu çocukların rehabilite edilerek topluma kazandırılması devletlerin üzerinde durduğu önemli konular arasındadır.

Suçta sürüklenen çocukların topluma kazandırılması, suç olaylarından uzaklaştırılarak üyesi oldukları toplumla yeniden bütünleşmesi, toplumun gelişimine yönelik potansiyellerini topluma aktarabilmesi için çocuk mahkemelerinin üstlendiği rolü irdeleme ereği güden bu çalışma; "çocuk suçluluğu", "suça sürüklenen çocuk ve sürüklenme nedenleri", "çocuk adalet sistemi ve öğeleri", "yargılama süreci" "mahkemenin çocukların sağaltımı için aldığı tedbirler" konularını içermekte olup bu konular ışığında "çocuk mahkemelerinin suça sürüklenen çocuğun toplumla bütünleşmesi ve rehabilite edilmesindeki rolünü" Sakarya örneğinden hareketle bilimsel temellerle tartışmaya çalışmaktır.

Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, suç olaylarının içinde yer alan çocukların suç olayları ile ilgili özelliklerini ortaya koyup, çocuk adalet sistemi içindeki süreci resmedip, çocuk mahkemesinin bu sistem içindeki rolünü belirleyip, olumlu-olumsuz katkılarını, güçlü-zayıf yanlarını belirlemektir. Bununla beraber adli sistem içindeki eksiklikleri, olumsuz ve olumlu yönleri irdeleyerek, suça sürüklenen çocukların suç olaylarına yönelimlerini önlemek ve bu tür suçlardan izole edilmelerinin sağlanması, onların olumsuz katkı yerine, sahibi oldukları güçlü yönleriyle üyesi oldukları topluma olumlu katkı sağlayacak şekilde katılımlarının sağlanması, adli sistemdeki öğeleri özellikle çocuk mahkemesinin bu amaca katkısını maksimum seviyeye çıkartılmasını bilimsel açıdan ortaya koymaktır.

Altunışık ve diğerlerine (2010:25) göre, akademisyenler ve konunun uygulayıcıları için yeni ufuklar açmak bilimsel bir araştırmanın hedefleri arasında sayılmaktadır. "Suça

sürüklenen çocuk, çocuk suçluluğu, çocuk adalet sistemi, suça sürüklenen çocuk ve yasa, yargılama da çocuğun durumu, çocuk mahkemesi ve rehabilite" konusunu ele alan bu tez çalışmasında, çocuk suçluluğu kapsamında Sakarya Adliyesi Çocuk Mahkemesi'nde çocuklarla ilgili açılan davalarda verilen kararlar, alınan tedbirler ışığında suça sürüklenmiş çocukların dava dosyaları üzerinde çalışılmıştır. Bu araştırmanın çocuk suçluluğu ve çocukların yeniden topluma aktif bir birey olarak kazandırılması alanında mevcut duruma ışık tutacağı, mevcut çalışmalara katkı sağlayacağı, ilerde alınması gereken tedbirlerle ilgili alana katkı sağlayacağı ve yeni ufuklar açacağı düşünülmektedir.

Önem

Mevcut durumun ve konunun öneminin anlaşılması açısından, çalışmada; temel süreçler güncel kaynaklarla veriler aktarılmaktadır. Suça sürüklenen çocuğun suça sürüklenmesine neden olan nedenlerle başlayıp hakkında koruyucu destekleyici tedbir kararların alınmasına kadar olan süreç çalışma içinde verilmeye çalışılmaktadır.

Tüm bu amaçlara ek olarak, çocukların artan suç olaylarının içinde yer almalarının, toplumda negatif katkı sağlamaları yerine pozitif katkı yapmaları açısından çocuk adalet sisteminin eksik yönlerinin belirlenmesiyle birlikte çocuk mahkemelerinin mevcut durumdaki önemli rolünün daha iyi seviyelere çıkartılabilir mi sorusuna cevap aranacaktır. Bu tarz soruların cevabını ortaya koymak açısından çocuk suçluluğu alanında yapılacak çalışmaların önemi kaçınılmazdır. Çok yönlü, kaotik bir alan olan çocuk suçluluğu alanında yapılan çalışmalar çok fazla olmayıp son dönemlerde biraz daha üzerinde durulmaya başlanmıştır. Öyle ki ülkemiz bu amaçla konuyu daha da genişleterek suça sürüklenen ve mağdur çocukların adli sistem içinde özel durumlarına uygun koşullarda örselenmeden, yeni travmatik durumlar oluşturmada, telafisi çok zor olan durumlar ortaya çıkmadan yargılamalarının yapılması için yakın bir zamanda Mağdur Hakları Daire Başkanlığı kurup çocuklara yönelik olarak daha insancıl uygulamalar geliştirmek için çalışmalarını hızlandırmıştır. Bugün ülkemizde bütün illerde Adli Görüşme Odaları kurularak suça sürüklenen ve mağdur çocukların travmatize olmadan topluma yeniden kazandırılması ereği güdülmektedir. "Suça Sürüklenen Çocukların Rehabilitasyonunda Çocuk Mahkemelerinin Rolü" isimli bu

Çalışmada da, Sakarya örneğinden hareketle, genel anlamda suça sürüklenen çocukların sağaltımı ve onları yeniden toplumla entegrasyonunu sağlama amacıyla ocuk mahkemelerinin rolünü vurgulamak istenmektedir.

Çocuklar sağlıklı bir nesil oluşturmak için çok önemlidir. Fakat bazı çocuklar gelişimleri açısında en önemli dönemlerinde suça itilmektedir. Bu sebeple çocukların gelişim dönemlerine uygun şekilde yargılanmaları çok önemlidir. ocuk suçluluğunu kontrol altına almak ve ocuk mahkemelerinde çocuğun korunması, sosyalleşmesi tedavi ve rehabilite edilmesi için neler yapıldığını ortaya koymak araştırmanın önemini daha da ön plana çıkartmaktadır.

Tüm bu nedenler dikkate alındığında bu çalışmanın; ocuk suçluluğu açısından literatüre katkı sağlayacağı, suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu ve sağaltımı konusunda yeni yaklaşımları ortaya koyacağı düşünülmektedir.

1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1. 1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonunda çocuk mahkemelerinin rolünü anlamaya yönelik teorik ve uygulama olmak üzere iki bölümden oluşan bir araştırmadır. Teorik bölümle ilgili literatür araştırması yapılmış ve kaynaklar bulunmuştur. Yazın aşamasına geçilmiş ve kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Uygulama kısmında belge tarama yöntemi ile veri elde edilmesi, elde edilen verilerin istatistiki olarak betimlenmesi planlanmıştır. Veri toplama sürecinden sonra ortaya çıkan sonuçlar SPSS 22.00 istatistik programı ile analiz edilerek kategorize edilmiş ve yorum yapılmıştır.

Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama (Dokümantasyon) denir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Bu araştırmada dokümantasyon yöntemi kullanılmıştır. Dokümantasyon yönteminde, ilgili alandaki belgelerin incelenmesi ile veriler elde edilmektedir (İslamoğlu, 2011: 194).

Uygulama, Ocak 2019-Nisan 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ortaya konan amaçlarla birlikte Sakarya Çocuk Mahkemesi'nde 2012-2016 yılları arasında 12-15 yaş grubuna dahil rastgele seçim ile 100 adet suça sürüklenen çocukların dava dosyaları analiz edilmiştir. Bu dosyaların tamamında hüküm verilmiştir. Dava dosyaları taranırken aynı zamanda çocuklarla ilgili veriler sosyal inceleme raporları tahlil edilerek elde edilme yoluna gidilmiştir. Araştırmada kişisel bilgilere saygı ve gizlilik ön planda tutularak hiçbir özel bilgiye yer verilmemiştir.

Çocuk Mahkemesi'nde yargılaması yapılan bir çok suç çeşidi vardır. Bazı çocukların trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçundan duruşmasının olabileceği gibi, bazı çocuklar ise basit cinsel saldırı suçlamasıyla da yargılanabilmektedir. Suç türleri açısından bir sınırlama yapılmayan bu çalışmada 12-15 yaş arasındaki çocuklarla ilgili alınan koruyucu ve destekleyici kararlarla hedeflenen amaç ve ortaya çıkan durum üzerinde durulmuştur. Taksirle ölüme sebebiyet verme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, şiddet vb. gibi suçların sayısı ve nitelik bakımından daha spesifik kalacağından ve

daha derinlemesine bir incelemeyle anlaşılabileceğinden suç türleri çalışmaya dahil edilmemiş olup daha çok verilen kararlar ve alınan tedbirler neticesinde ortaya çıkan tabloyu görmek hedeflenmiştir.

1.2. Araştırma Soruları

Birçok dinamiğe sahip olan çocuk suçluluğu tek bir neden ile açıklanamayacağı bir gerçektir. Toplumsal düzeyde suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu önemli bir problem olarak kabul edilmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak çocuk adalet sistemi içinde kendine yer bulan çocuk mahkemelerinin rehabilite edebilme özelliği üzerinde kapsamlı bir şekilde durulacaktır.

Araştırmada herhangi bir hipotez test edilmemiş olup, araştırma aşağıdaki sorular üzerine kurgulanmıştır.

- i. Suça sürüklenen çocukların suça sürüklenmelerine sebep olan durumlar nelerdir?
- ii. Çocuk Adalet Sistemi ve öğeleri neler olduğu, özellikle çocuk mahkemesinin bu süreçte üstlendiği rol ve görevleri nelerdir?
- iii. Suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu ve toplumla bütünleşmelerinin sağlanması noktasında çocuk mahkemelerinin rolünü belirleyip etkinliği daha iyi düzeye yükseltilebilir mi?

Alt Sorular:

- a. Suça sürüklenen çocukların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, aile gelir durumu, anne babanın sağ ve birlikte olup olmadığı, madde kullanımı, en fazla suça karışma yaşı, en fazla karışılan suçlar gibi sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
- b. Suça sürüklenen çocukların kriminolojik özellikleri nelerdir?
- c. Suça sürüklenen çocukların suça yönelmelerine neden olan belirleyici sebepler nelerdir?
- d. Çocuk mahkemelerinin suça sürüklenen çocukları rehabilite edebilmede aldığı kararlar nelerdir ve etkinliği ne ölçüdedir?

- e. Çocuk mahkemelerinin güçlü ve zayıf tarafları nelerdir?
- f. Çocuk mahkemesinin suça sürüklenen çocukları rehabilite etmedeki rol ve görevleri nelerdir?

1.3. Evren ve Örneklem

Evren, araştırmanın çalışma alanını oluşturan, örneğin seçildiği ve edinildiği sonuçların genelleştirildiği gruptur. Başka bir ifadeyle araştırma sonuçlarını genellenmek istenilen bütündür. Evren milyonlarca kişiyi kapsayacak kadar geniş ya da birkaç yüz kişiyi kapsayacak kadar dar olabilir. Evrenin sınırlandırılması ve tanımlanması araştırmanın amacı doğrultusunda olmaktadır. Evreni belirleyen araştırmanın amaçlarıdır. Örneklem ise ulaşılamayacak kadar büyük olan evren yerine onu temsil etme gücüne sahip, sınırlı sayıda birey, olay veya olguyu araştırma kapsamına dahil ederek evrenden daha küçük ve onu temsil ettiği tahmin edilen alt kümedir (Yıldırım, Şimşek, 2006: 101-102). Örneklem kullanılması; zaman kısıtlılığı, maliyeti düşürme, hata oranını azaltma, sonuca hızlı ulaşma açısından önemlidir. Bu araştırma kapsamında olasılığa dayalı örneklem türlerinden yararlanılmıştır. Olasılığa dayalı örnekleme yöntemleri; basit tesadüfi örnekleme, sistematik örnekleme, tabakalı örnekleme, gruplara göre örnekleme olarak sınıflandırılabilir (Altunışık ve diğ.,2010:137-139).

Araştırmanın evrenini Sakarya Çocuk Mahkemesinde 2012 -2016 yılları arasında 12-15 yaş arasında yargılaması yapıp haklarında karar verilen suça sürüklenen çocukların dava dosyaları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 12-15 yaş aralığında davası olup haklarında karar verilen 100 çocuğun dava dosyaları oluşturmaktadır. 12-15 yaş grubunun seçilmesinin özel bir nedeni vardır. Bu sebep bu yaş grubunda çocuklar Çocuk Koruma Kanunu gereği haklarında sosyal inceleme raporu düzenlenmesinin zorunlu tutulmasıdır.

Sosyal inceleme raporu ile suça sürüklenen çocuklar hakkında birçok bilgiye ulaşılabilmiş aynı zamanda bu dönemin çocuğun ceza ehliyetinin belirlenip çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici karar veya cezai işlem yapılabilmesi açısından mahkemenin takdirine ait olmasının önemi büyüktür. Bu sayede mahkemenin SSÇ'lerin rehabilite edebilme konusunda bakış açısı daha rahat analiz edilmiştir. Örneklemen seçiminde olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi

kullanılmıştır. Bu yöntemin en büyük özelliği evrendeki her elamanın eşit ve bağımsız seçilme olasılığına imkan tanınması, her eleman eşit seçilme şansına sahip olmalı ve anı zamanda birisinin seçilmesi, diğerinin seçilmesine kesinlikle engel olmaması, etki etmemesidir.

1.4. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırmanın veri toplama aşamasında evren ve örneklemden hareketle Sakarya Adliyesinde 2012-2016 yılları arasında 12-15 yaş grubu içinde hakkında dava açılıp yargılaması yapılan ve davası karara bağlanan 100 suça sürüklenen çocuğun dava dosyası veri kaynağı olarak tespit edilmiştir.

Araştırmada belge tarama (dokümantasyon) yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Dava dosyalarındaki bilgilere ulaşılabilmesi için 30 başlık ve bu başlıklara karşılık gelebilecek verilerin yazılacağı bölümlerin yer aldığı bilgi formu oluşturulmuştur. Bu form üç bölüm olarak tasarlanmıştır. Birinci bölümde suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik özellikleri bilgileri, ikinci bölümde SSÇ'lerin suça sürüklenmelerindeki kriminolojik özellikleri, üçüncü bölümde yargılaması yapılan çocuklarla ilgili çocuk mahkemesinin yürüttüğü çalışmalar ve rehabilite edebilme özelliği bilgileri bulunmaktadır.

Bu bilgi formu ile çocuk mahkemesinin dava dosyaları incelenirken daha önceden belirlenen seçenekler işaretlenmiş, tarama sırasında çıkabilecek yeni seçenekler yeniden bilgi formuna entegre edilmiş sürekli bir gelişim içerisinde formunun son hali verilerek bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Ardından da ön deneme yapılmış bilgi formunun yeterliliği sınanmıştır. Nihai olarak ortaya çıkan bilgi formu ile yargılama dosyaları içerisinde bilgilerin tarama işlemi yapılmıştır. Ortaya çıkan bilgiler kategorize edilerek istatistiki olarak betimleme yapılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar ve Varsayımlar

- Dava dosyalarının içindeki birçok belgenin düzenli bir şekilde taranması, uygun olan verilerin süzgeçten geçirilerek elde edilmesi oldukça zor ve zaman alıcı bir durumdur.

- Araştırma, Sakarya Çocuk Mahkemesi'nde dava dosyası olan çocuklarla sınırlandırılmıştır.
- Hakkında dava açılmış ve davası devam eden 12-15 yaş arasında bulunan çocukların oluşturduğu örneklem grubu ile sınırlandırılmıştır.
- Belge tarama formu ile ortaya çıkan veriler, ölçtüğü özellikler ve yapıldığı zamanla sınırlıdır.
- Araştırma verilerinin toplandığı dosyalardaki mevcut bilgilerin, objektif bakış açısıyla, amaca hizmet edecek şekilde düzenlendiğı varsayılmaktadır.
- Örneklemin evreni temsil ettiğı varsayılmıştır.

2. BÖLÜM: ÇOCUK, SUÇ VE ÇOCUK SUÇLULUĞU

2.1. Farklı Bakış Açılılarıyla Çocuk ve Çocukluk Kavramları

Genel olarak yalın ve basit bir bakış açısı ile çocuk, küçük insan veya büyüyen insan olarak ifade edebilir. Ya da; fiziksel, ekonomik, psikolojik, toplumsal olarak başka birisinin yardım ve desteğine ihtiyaç duyan ve bu nedenlerden dolayı da çoğunlukla ebeveynlerine bağımlı, kendi kendine yetecek ve bakacak seviyeye ulaşamamış kişi olarak değerlendirilebilir. Çocukluğu ise, küçük insanın yetişkin birey olma yolundaki gelişim evrelerinin bütünü olarak anlatılabilir (Öğüt, 2017:8). Ancak bu tanımlar çocuk ve çocukluğu ifade etmede yetmeyebilir hatta bazen yanlış anlaşılmaya da sebep olabilir. Çünkü çocuk ve çocukluk toplumun kültürel özellikleriyle yakından ilişkilidir. Toplumun beklentileri, ihtiyaçları ve çocukluğa yönelik oluşturulmuş algıları ortak olarak kabul gören çocuk ve çocukluk fikrinin meydana gelmesine engel oluşturmaktadır.

Farklı bilim dallarına göre çocuk ve çocuklukla ilgili tanım ve anlatımlar değişiklik gösterebilir. Tarihsel süreçte, toplumlarda çocukluk döneminin yetişkinlikten ayrıldığına fark edilmesiyle önemli gelişmeler yaşanmış olup geçmişten günümüze kadar uzun bir süre geçmesine rağmen çocukluk yeni yeni tanımlanmaya başlanmıştır. Çocukları insanların küçük görünüşleri şeklinde görülse de aslında bu doğru değildir. Çünkü çocukları düşünürken onların küçüklüklerini daha büyümemişlik olarak görülmesi duygu, düşünce ve davranışlarının altındaki etkenleri ya da içinde bulundukları dönemin özelliklerini dikkate almamak doğru bir bakış açısı oluşturmaz.

Tarihsel olarak bakıldığında çocuk ve çocukluk kavramı, toplumların sahip oldukları değişik kültür, düşünce ve yaşam tarzları nedeniyle farklı manalar ifade etmiştir. Öyle ki çocuk döneminin sınırları konusunda kesin bir anlaşma olmayıp çocukluk, kimi zaman biyolojik bir durumu, kimi zaman sosyal bir düşünce ya da amacı anlatır. Sormaz ve Yüksel (2012:991), çocukluk kavramını anlamak için teorik olarak tarifini yapmak gerekir şeklinde konuya yaklaşmıştır. Bu düşünceden hareketle çocuk yaşamla birlikte doğal olarak ortaya çıkarken çocukluk ise, "tarih, kültür, din, zaman ve mekan" gibi dinamikler değerlendirildiğinde nevillek gösterdiği ifade edilebilir. Dolayısıyla çocuk ve

çocukluk kavramlarına yaklaşırken çok yönlü düşünüp, kültürel, zaman ve mekan yönünden değerlendirmenin isabetli fikir oluşturma konusunda yarar sağlayacaktır.

Ortaçağ dikkate alındığında çocukluk dönemi hayatın özel bir aşaması olarak görülmediği ifade edilebilir. Çocuğun fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama konusunda hassas davranmamakla birlikte günümüz dünyasının bakışıyla çocuk ve çocukluk kavramları yer almamaktadır. Bu devirde bebek ve çocuklarda ölüm oranının yüksek olduğu bilimsel veriler göstermektedir. Bu durumun sebepleri olarak bilgisizlik, cahillik ve bebek ve çocukların sağlıklı büyümelerinde gerekli ihtiyaçlarını anlayamamaktan ileri geldiği ortaya konmuştur (Gander ve Gandiner, 2004:-25-26). Elde edilen kaynaklar ışığında ana amacın hayatta kalmak ve doğanın çetin şartlarıyla mücadele etmek olduğu bu dönemde hep güçlü olma, zayıflığın-güçsüzlüğün yaşamı tehlikeye sokacağı düşüncesi ve bu düşünce ile nasıl mücadele edileceği konusunda bir örgütlenme veya yapının bulunmaması orta çağda ki çocuk ve çocukluk kavramına bakış açısının temelini oluşturduğu ifade edilebilir.

Ortaçağ döneminde çocuklara küçük yetişkinler olarak bakılmıştır (Adalet Bakanlığı Hukukçular Eğitim Kitabı, 2013:14). Ayrıca hayatın hangi aralığının çocukluk olarak görüldüğüne yönelik bilgiler de mevcut değildir (Dinç ve diğ., 2012:2). Gander ve Gardiner (2004:28), çocukların yetişkinler kadar duygu, düşünce ve güdülere sahip olduklarını ancak onlardan akıllı olmayıp aptalca davranışlar sergiledikleri şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Kunt (2003: 15)'un görüşü, ilkel dönemlerden 17. yüzyıla değin çocuk ve yetişkinleri ayrı bir kefeye koyma noktasında açık bir farkın olmadığıdır. Zaman içerisindeki insani düşünce yapısındaki ilerlemeler çocuk ve çocukluk kavramlarını da etkilemiştir. En büyük gelişme Fransız İhtilalı ve Rönesans ile başlamıştır. Bu devrimlerden sonra ortaya yeni tanım ve ifadeler çıkmıştır. Neticede çocukluk, toplum içinde yaşam evresi olarak yer almaya başlamıştır. (Dinç ve diğ., 2012:2).

Çocukluğun yaşamın bir evresi olarak kabul görmesi sadece çocukların değil bütün insanların değerli olduğu fikrinin filizlendiği tarihi bir sürecin başlamasının kapısını açmıştır. Bu durum beraberinde insan haklarını olgusunun gelişimini hızlandırarak zaman içinde insan hakları evrensel düzeyde ele alınarak kabul görmüş ve yazılı kurallara yani hukuk içine girmiştir. Çocuk haklarının uluslararası düzeyde geçirdiği

aşamalar şöyle sıralanabilir; (1921) Uluslararası Çocuk Koruma Birliği, (1924) Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi, (1959) Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, (1979) Uluslararası Çocuk Yılı, (1985) Pekin Kuralları, (1989) Çocuk Hakları Sözleşmesi, (1990) Riyad Kuralları, (1990) Havana Kuralları, (1996) Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, (2000) Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi, (2010) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Çocuk Dostu Adalet Dair Rehber İlkeleri (Adalet Bakanlığı Hukukçular Eğitim Kitabı, 2013:16-21).

Çocukluk kavramının keşfi, günümüzün önemli buluşlarından biri olarak görülebilir. Fakat kavram içinde barındırdığı dinamikler sebebiyle toplumsal düzeyde sürekli bir değişiklik göstererek kültürel açıdan farklı bakış açıları oluşturmaktadır. Çocukluk döneminin kendine has bazı özellikleri barındırması, yaşamın özel bir bölümü olması aynı zamanda çocukların yetişkinlerden ayrı olarak yardım ve desteğe ihtiyaç duymaları günümüz modern çocukluk bakış açısını oluşturmaktadır (Adalet Bakanlığı Sosyal Çalışmacılar Eğitim Kitabı, 2013:16). Bu açıdan modern zamanda birçok bilim alanı çocuk ve çocukluğu farklı şekillerde tanımlamakta ve ele almaktadır. Bu çalışmalar çocuk ve çocukluğun esasında bireyin temelini oluşturduğunu, bir binanın temeli nasıl sağlam ise sağlıklı bir çocuk ve çocukluk döneminin sağlıklı bir insana, sağlıklı bir insanın da sağlıklı bir topluma ne denli etki ettiğini basit bir mantıkla anlaşılabileceğini göstermiştir.

Günümüzde hukuk, din, sosyoloji, psikoloji gibi alanlar çocuk ve çocuğu ayrı bir yere koymuşlar ve derinlemesine incelemeye başlamışlardır. Bu inceleme ve araştırma konu üzerinde ihtisaslaşmayı da beraberinde getirmiştir. Çocuk ve çocuklukla ilgili günümüzdeki farklı alanlardaki tanımlama, bakış açısı ve açıklamaların bazıları aşağıda sunulmuştur.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde Çocuğu; "Küçük yaştaki erkek veya kız" şeklinde tanımlamıştır. Çocukluk kavramı aynı sözlükte; "Çocuk olma durumu" olarak tarif edilmiştir (TDK, 2019).

Psikoloji ise, çocuğun ruhsal gelişimi konusunda konuya daha çok değerlendirmiştir. Çocuk ve ergen ruh sağlığı, onların özel durum ve dönemlerini dikkate almaktadır. Çocuk ve gençlerin sağlıklı bir yaşam oluşturmaları, oryantasyon ve başarı kazanması

için onlara destek olmaktadır. Bunlara ek olarak onlara ruh sağlığı hizmeti sunmaktadır (Bakırcıoğlu, 2011:19). Bilindiği üzere gelişim psikolojisi, dölleme ile ölüm arasında kalan bütün dönemleri kapsamaktadır. Bu dönemlerde özellikle çocuğun oluşumundan yetişkin olma yolundaki farklı aşamaları (bilişsel, sosyal, motor gelişim özellikleri) detaylı bir şekilde ele alarak açıklama yoluna gitmektedir (Aydın, 2010:3). Gelişim psikolojisi doğumdan itibaren ortaya çıkan fiziksel, zihinsel, sosyal, ahlaki vb. birçok açıdan çocuğu incelemektedir. Bunu yaparken de birçok yöntem kullanmaktadır.

Sosyolojik olarak çocuk ve çocukluk kavramları değerlendirildiği zaman karşımıza, çocuğun toplum içinde konumu irdelenmek ve bu konuyla ilgili değerlendirmelerde bulunma konuları çıkmaktadır. Başlangıçta sosyoloji, çocukla yakından ilgilemezken daha sonraki süreçte önemli konuları arasına girmiştir. Özellikle 1980 yılından itibaren "yeni çocukluk sosyolojisi" ismi ile çoğunlukla İngiltere'de bazı akademisyenler çocukların bireyselliğini, harekete geçebilme düzeylerini ve yaratıcı bireyselliklerini dikkate alıp çocukluk çalışmaları yapmaya çalışılarak sosyoloji içerisinde görünür olmalarını amaçlamıştır.

Sosyoloji alanında çocuk ve toplumsallaşma en önemli kavramlar olup çocuk sosyolojinin temel modelidir. Bu kavram içine okul, aile, sosyal çevre vb birçok kavram dahil edilebilmektedir. Günümüzde "çocukluk sosyolojisinin" temel yönlerini; toplumların özel ve kültürel bir ögesi, evrensel bir durumunun olmadığı ve değişkenlikler arz ettiği, çocuklara özgü iletişim ve kültür öğelerinin olduğu, çocuk ve çocukluğun durağan değil aktif olduğu, yaşadıkları çevreyi ve toplumu etkileyebildiği ve sosyal bir aktör oldukları şeklinde özetlenebilir (Gürdal, 2013:1-12).

Dini olarak konu ele alınırsa; dinlerin, toplumlar üzerinde duygu, düşünce, inanç oluşturmakla yetinmeyip bunları gündelik yaşama somut bir davranış olarak yansımalarının zeminini oluşturmuştur açıklaması bize farklı bir bakış açısı sunmaktadır (Sezal, 2012:398). Bu değerlendirme ile tarih içerisinde dini inanışların, ritüellerin, toplumların duygu ve düşüncelerinin oluşumu ve değişimi konusunda önemli etki ettiğini söylenebilir.

Din çoğunlukla çocuk ve günah kavramlarını yan yana getirerek açıklamaya çalışmıştır. Özellikle bu görüş on dördüncü yüzyıldan on sekizinci yüzyıl arasında oldukça etkili olmuştur. Öyle ki bu dönemde toplum tarafından tasvip edilmeyen, uygun görülmeyen

davranışları sergilemenin günah olduğu düşüncesi hakimdir. Günah işleyen çocukların fiziksel cezalara maruz bırakılması aynı zamanda bu davranışa itenin şeytan olduğu inancından hareketle içindeki bu şeytanın çıkartılması gerekliliği düşüncesi belirgindir. Doğuştan günah işlemeye meyilli özellikleri bulunan çocukların ağır ve sert tedbirler alınarak kontrol altına alınması şartı mevcuttur. Çocukların mutlak suretle yetişkinlere itaati mecburidir. Ebeveynler kabul gören davranışlar edinebilmeleri için onların dini eğitim veren kurumlara devamını sağlamışlardır. Bu kurumlar çocuklara ve ailelerine toplumun ortak olarak kabul ettiği davranışları öğretmektedirler. Kurallara uymama, başkaldırma günahla eş değer olduğundan cezalara, itaat ödülle karşılık bulmaktadır (Dinç ve diğ., 2012:5).

İslam Hukukuna göre; çocukluk, bedeni bir büyüme ile birlikte başkasına ihtiyaç duymadan kendi hayatını, ilişkilerini, davranışlarını düzenlemeye ve kontrol altına almasıyla sona erer. Yetişkin olma yolunda bedeni olgunluk özellikleri görülmemesi durumunda ise belirleyici yaş 15'dir. Bu yaş hem kızlar için hem de erkekler için yetişkin olma yolunda çocukluğun sonu yetişkinliğin başlangıcı olarak kabul görmüştür. İslam dini kendi içinde çocukları hassas, yardım ve desteğe ihtiyaç duyan varlık olarak değerlendirip onları korumak adına bazı dini kurallar ortaya koymuştur (Gıl'Adı 2001: 109-113).

Başka bir yaklaşım tarzı ile yaklaşılsa çocukluğu; biliş, duygu ve din özellikleri açısından en temiz dönem olarak görüp, doğumdan ölüme kadar süren süreçte bir bütün olarak bireysel gelişimine tesir edecek niteliklerinin temelini oluşturulduğu özel bir gelişimsel bölüm olarak tarif edebilir (Nas, 2018:13). Karadağ (2013:110), bireysel gelişimine yön verebilen, sosyal çevresine etkileyebilen güçlü bir varlık olarak gördüğü çocuğu, yaşı küçük kız veya erkek şeklinde ifade etmiştir.

Diğer bir yaklaşıma göre Erdoğan (2011:34), çocuk kavramını, basit bir bakış açısıyla insan yavrusu olarak ele almıştır. Buna ek olarak çocukluğu, doğumla başlayıp belirli sınırları olan yaşam aralığı olarak tarif etmiştir. Çocukluk dönemlerini; 0-4 hafta arası dönem yeni doğmuş, 12-18 ay arası dönem süt çocuğu, 12/18 ay-3 yaş arası dönem oyun çocuğu, 3-6 yaş arası dönem okul öncesi çocuğu, 6-12 yaş arası dönem okul çocuğu ve son olarak 12 yaşından başlayıp 18-20'li yaşlara kadar ergenlik olarak açıklamıştır.

Hukuki olarak konuya yaklaşılsa şu sonuçlara varabilir. Kişi 18 yaşını doldurmamışsa çocuk olarak değerlendirilmektedir (TCK, 2004: Madde 6/1c). Çocuk Koruma Kanunu da dikkate alarak çocuğu; bazı özel sebeplerden dolayı yetişkinliğe ulaşsa bile kimlik yaşı itibariyle on sekiz yaşını doldurmamış kişi şeklinde tarif edebilir (Tarimeri, 2007:3).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 0-18 yaş grubundaki tüm bireyleri çocuk olarak dikkate almaktadır. Mezkur sözleşmede madde 1'de; Ülkelerin kendi kanunlarında özel nedenlerden dolayı yetişkin sayması haricinde, 18 yaşını doldurmamış her birey çocuk olarak kabul görür ibaresi bulunmaktadır. Ek olarak Çocuk Hakları Bildirisinde de; çocuğun fiziksel ve zihinsel açıdan yetişkin olmaması sebebiyle doğumdan sonraki süreç kadar, doğum öncesi sürecinde yasal korumayı kapsayan hassas koruma ve güvence ihtiyacının mevcut olduğu bir dönem olduğu hatırlatılmıştır (Avrupa Birliğinin Mali Destek Programı Kaynak Belge, 2004:35). Bu bilgiye göre de çocuk açısından konunun ne kadar önemli olduğu ve doğumdan öncede çocuğun korunması gerektiği açıkça vurgulanmıştır. Yani çocuğun doğumla değil döllenmeyle birlikte korunması açısından önemli bir bakış açısı oluşturmuştur.

Tüm bu tanımlamalar ve görüşler ışığında modern yaşamda yani günümüzde çocuk ve çocukluk kavramlarının ne kadar önemli ve üzerinde detaylı bir şekilde durulması gereken konular olduğu rahatlıkla söylenebilir. Sonuç olarak çocuk ve çocukluk konusuna önem veren toplumların sağlıklı temeller üzerine toplumsal düzenlerini inşa edebilecekleri, sağlıklı nesiller yetiştirebilecekleri düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Modern dönem ile birlikte her konuda olduğu gibi çocuk ve çocukluk konularında da gerçekleşen ilerleme (pozitif anlamda) bize yeni ufuklar açmaktadır.

2.2. Suç ve Suçluluk Kavramları

Kişi içinde yaşadığı toplum içinde ortaya koyduğu tutum ve davranışlarla, düşünce ve inançlarla kendisine bir yer bulur. Toplumlar, kişilere belirli statüler verir. Bazen cezalar öngörebilir bazen de toplumdan dışlayabilir. Bunu yaparken de kişinin içinde yaşadığı toplumun duygu, düşünce, tutum ve davranışlarına, inançlarına, gelenek ve göreneklerine uyumlu olup olmadığını kontrol eder. Eğer kişi toplumun değerleriyle uyumlu ise uyumlu birey olarak kabul görerek pozitif anlamlar yükler. Ancak tersi yani

uyumsuz davranışlar sergileme konusunda negatif yüklemeler yapar. Burada belirli sınırlamalar vardır ki bu sınırlamaları aşma durumunda suç kavramı oluşmaya başlar.

Suç kavramında değişken bir yapıya sahip olup toplumdan topluma, kültürden kültüre, inançtan inanca farklılık gösterebilir. Bu durum eski çağlarda da benzer özellik taşıırken günümüz modern dünyasında aynı özellik devam etmektedir. Öyle ki toplumların yapısı dikkate alındığında bazı toplumlarda uyumsuz davranış ya da suç sayılan bir durum bazı toplumlara göre sayılmayabilir. Bu tür durumlarda suç ve suçluluk kavramlarının toplumların bakış açıları, kültürleri, inançları dikkate alınarak değerlendirmekte fayda vardır. Bu düşünce dikkate alınmazsa büyük hataya düşülebilir. Bununla birlikte suçların evrensel bazı özelliklerini es geçmemek gerekir. Önemli olan ortak özellikleri saptayıp toplumlar açısından farklı değerlendirilebilecek kriterleri de gözden kaçırmamaktır.

Suç ve suçluluk kavramları insanlığın üzerinde durduğu, çeşitli tanımlamalar ve açıklamalar yaptığı, suç ve suçlulukta mücadele de birçok önlemler ortaya koyduğu, değiştirdiği, güncellediği ve devamlı olarak ta güncellemek zorunda kaldığı olgular olmuştur. Çünkü suç ve suçluluk kavramları insanlıkla birlikte zaman, mekan, olaylar, düşüncelerin değişebilme özelliği nedeniyle insanlığın üzerinde kafa yorduğu kavramlar olmuştur.

İşsevenler (2012:55), suç durumunun ortaya çıkmasında suçu işleyenini yani failin eyleminden daha önemli olan, geçerli bir suç tarifinin ortaya konmasıdır; tam ve açık tarif yoksa eylem suç olmaktan çıkar ve sadece davranış olarak kalır şeklinde konuyu ele almıştır. Rahimov (2014:25) ise, suç olgusunu bilimsel olarak daha iyi idrak edilmesi için bu kavramın ne anlama geldiğini iyi saptamak gerekir görüşünü ortaya koymuştur. Gerçekte insanların suç kavramını kullanarak hayal ve düşüncesinde oluşturduğu algıyı anlama çabasına girdiğini belirtmiştir. Böylece suçu yalnızca hukuki olarak görüp tarifini yapmak yeterli olmaz aynı zamanda durum gibi felsefe bakış açısıyla görüp ifade etmek gerekir demiştir.

Bu bölümde bazı kaynak ve görüşlere göre konu ele alınmaya çalışılacaktır. Antropoloji yani insan bilimi; insanların anatomik yapılarını, kafataslarını, iskelet sistemlerini inceleyip bazı saptamalar yapan ve insanlık tarihine ışık tutan bir bilim dalıdır. Suç Antropolojisi, suç ile insan fiziki yapısı ve davranışları arasında ilişkiler

kurmaktadır. Ortaya konan bu görüşler kriminoloji biliminden daha da evveliyatı olduğu kesindir.

Tarihsel süreçte ilk olarak Mısır yazıtlarında, Hipokrat'ın tıp çalışmalarında, bazı din kitaplarında bile bu düşüncelerin olduğu yönünde iddialar ortaya atılmıştır. Bu görüşten hareketle suçun ortaya çıkmasıyla birlikte suç ve suçluluk kavramlarını anlatma ve incelemek için biyoloji, antropoloji gibi birçok bilim dalından faydalanılmıştır (Dönmezer:1994:84-85). Öğüt (2017:4) "Din adamları, filozoflar, eğitimciler, antropologlar, doktorlar, hukukçular suç kavramı ile ilgilenmiştir" düşüncesiyle konunun farklılık arz ettiğini ortaya koymuştur.

Yavuzer (2001:27) suçluluğu; bireyi üyesi olduğu toplum içinde diğer insanlarla karşı karşıya getiren bir anlaşmazlığın, mücadelenin bir sonucudur şeklinde açıklamıştır. Aynı zamanda Ceza Hukuku suçu; kanunların cezai müeyyide uyguladığı bir hareket şeklinde tanımlamıştır. Bu tanıma göre; kişi ya da çocuk, suça sebep olan bir davranış sergilemiş bir birey olarak görülmektedir. Basit bir düşünceyle konuyu ele alan bu bakış açısı birbirinden ayrı konuları içermektedir. Örneğin cinayet işleyen kişi suçludur, bisiklet, ekmek çalan birey de suçludur diyerek görüş beyan etmiştir.

Suç davranışı hukuk içinde yalın ifadeyle; toplum içindeki kanuni kurum ve kuruluşlar tarafından eylemlerin güvenlik ve ceza yaptırımına tabi tutulmasıdır. Yaptırımlar ve cezalar; kanuni maddelerle ortaya konmuştur (Akıntürk ve Okan, 2002: 42). Ferah (2013:7) ise, Psiko-sosyal yönü açısından bakıldığında içerdiği kişisel ve sosyal özellikler açısından psikoloji ve sosyoloji bilimlerinin içine dahil olduğunu bu nedenle konuyla alakalı kişiyi ve sosyal çevresini ele alan birçok teori gündeme gelmiştir şeklinde konuyu ele almıştır.

Suçların oluşumu, işleyenleri, suç işleyenlerin rehabilitesi vb. konularında ortaya konan çalışmalar incelendiğinde Klasik ve Pozitivist Okulların olduğu görülmektedir. Klasik Okul, kanuni bir varlık olarak suçu görürken, Pozitif Okul, kanuni tanımını veya tarifini reddederek, davranışı psikolojik bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Klasik Okul özgür düşünce kavramı üzerinde sıkça dururken, Pozitif Okul ise suçun sebepleri yani determinizmi dikkate almıştır. Pozitif Okul, ana hedefin toplumu korumak olduğu fikrinden yola çıkarak suça karşılık gelen cezaların bilimsel açıdan iyileştirici özelliği üzerinden gidilmesi zorunluluğunu dile getirmiştir (Yücel, 2007:39-40).

Klasik Okul görüşünde kişi içinde yer aldığı eylemin sonucunda ortaya çıkacak durumla yüzleşebilecek güce sahip olduğunu kabul etmektedir. Kişinin özgür iradesi temel fikri oluşturmaktadır. Kişi davranışa yönelmeden önce, durup düşünür. Bilgilerini, sezgilerini hesaba katarak kâr-zarar dengesi oluşturmaya ya da hesap yapmaya çalışır. Buradan elde ettiği sonuçla bilinçli bir düşünce ortaya koyarak keyif alma seviyesini yükseltme ya da acı seviyesini aşağı çekme yoluyla bir davranış sergilemektedir. Bu düşünce üzerinde değerlendirme yapılacak olursa, kabul görmeyen, sapma ya da suç davranışlarını engellemek için temel noktanın maliyet analizi oluşturmaktır. Bu sayede rasyonel bir seçenek olmasından ayırarak maliyeti yüksek bir durum algısı oluşturmaya çalışılacaktır. Adalet sistemi içinde suç davranışlarının önüne geçebilmek için ortaya konan suç davranışı ile bu davranışa karşılık gelebilecek orantıda bir cezai yaptırım uygulanması lazımdır. Tabi burada kişisel özellikler, inançlar, kültür ve diğer öğeleri dikkate alarak caydırıcılık düşüncesinin kesin bir sonuca ulaştıramayacağı yani sınırlarının iyi analiz edilmesi gerektiği dikkate alınmalıdır (Dolu; 2009:49-50).

Pozitif Okul, Klasik okulun merkezine koyduğu irade ve sorumluluk olgularından yola çıkarak sert eleştiriler ortaya koymuştur. İrade ve sorumluluk olgularının somut değil soyut olduğuna dikkat çekerek bu kavramlarla suça yönelimin izah edilemeyeceğini savunmuştur. Lombroso, hayvanlarla birlikte bitkilerde bile suç kavramından bahsedilebileceğini belirterek suçun doğal bir durum olduğunu ileri sürmüştür. Çünkü bazı insanların doğuştan mevcut olan özellikleri onları bir şekilde suç olayının içine itildiğinden bahsetmiştir. Hayvanların yaşamları incelendiğinde yaşam mücadelesi içinde hayatta kalabilmek için yırtıcı özelliklerini kullanmak zorunda kalıyorlarsa doğuştan bazı özelliklere sahip olan kişilerinde suç işleme durumlarının olduğunu iddia etmiştir (Dönmezer,1994: 3-5).

Suç, bireyde genetik olarak bulunan sıra dışı özelliklerin, çevre etkenleriyle sentezlenerek ortaya çıkan bir durum olarak açıklanırken, suçlu kişi ise bünyesinde barındırdığı sıra dışı özellikleriyle yaşam mücadelesi içinde sağlıklı bir oryantasyon kuramaması şeklinde izah edilmektedir (Rahimov, 2014: 44). Bu bilgiler ışığında iradenin tek başına suç ve suçluyu açıklamaya yetmeyeceği, özgür iradeden başka dış etmenlerin yani çevresel etkenlerinde bu süreçte etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum günümüzde de sıkça kullanılan arkadaş, çevre, öğrenme, eğitim vb. kavramların suç ve suçlu birey üzerindeki etkileri akla getirmektedir. Sosyal hayata bakıldığı zaman

bu kavram ve içeriklerinin bazı ata sözleri ve deyimlerle de toplum içinde sıkça kullanıldığı görülebilmektedir. Öyle ki "Arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim", "İnsan insanın şeytanıdır", "Ateşle barut yan yana durmaz" gibi deyim ve atasözleri sosyal yaşam içinde birçok insan tarafından kullanılan ifadelerdir.

Konunun değişik bakış açılarıyla incelenmesine devam edilirse; kliniksel kişilik yaklaşımlarında da suçluluk, daha çok, ruhsal denge arızasının ortaya çıkardığı normal olmayan davranış örnekleriyle açıklanmaktadır (İmamoğlu, 2012:31). Sosyolojik olarak konu ele alındığında, dinamiklere dayandırılan açıklamalar yapılmaya çalışılmış ve savlar oluşturulmuştur. Alt sınıf kategorisinde yer alan insanların, suç ve anormal tutum ve davranışlarda daha fazla yer aldığı düşüncesine dayanılarak sosyal yapı teorileriyle birlikte çoğunlukla sosyal olanaklara odaklanan sosyal-psikolojik savlar veya sosyal etkileşim görüşleri ortaya konmuştur (Ayan, 2011:19-35).

Suç işleyen kişi olarak bakıldığında suçun kişiselliğinden, eylem açısından bakıldığında sosyal olgu durumundan bahsedilebilir. Bu bakış açısıyla suçun sosyolojik özellikleri dikkate alınarak yapılacak tahlille konuya birçok yararlı bakış açısı oluşturabilecektir (Göver ve Şenol, 2017:192). Durkheim'in bakışını dikkate alınırsa; ahlaki sorumluluklar ve sosyal kurallar bulunmaz ise hayat katlanılmaz bir hal alır ve anomi meydana gelir. Kanunsuzluk, normsuzluk yani anomi, yıkıcı bir etkiye sonra da suçun oluşmasına neden olur. Sutherland, suçu insanların birbirleriyle duygu, düşüncelerini, kültürünü aktarması yani etkileşim ile öğrenileceğini iddia etmiştir (İmamoğlu, 2012:34-36).

Suç çok yönlü bir kavram olduğu için farklı bilim dalları değişik tarzlarda konuyu ele almaya çalışmıştır. Suçu, psikolojik ve sosyolojik açıdan çıkıp hukuki olarak bakılacak olursa; Yavuzer (1998:27) Ceza hukukunu dikkate alarak kanun yasak saydığı davranış ve karşılığında cezai müeyyide uygulanan davranış olarak anlatmıştır. Suç basit bir düşünce ile yasa ile belirlenen kuralların dışına çıkma ve toplumun kabul ettiği ahlaki kural ve değerlerle örtüşmeyecek durumlar içinde yer alma olarak düşünülebilir.

Din yönüyle konu hakkında şöyle değerlendirmelerde bulunabilir. Esas olan inanç düzeyi ile suçluluk kavramı arasındaki ilişki, inanç düzeyinin fazla olması ve yaygınlaşması suçun önüne geçmede etkisi gibi konulardır. Pek çok araştırma dini inançlar ve mezheplerle suçu yan yana getirip kayda değer bir ilişki olup olmadığını sorgulamaya çalışmıştır.

Hollanda ve Almanya'da yürütülen çalışmalarda, Katolik mezhebine mensupların suçluluk yüzdelerinin fazla olduğu, ardından Protestan mezhebine mensup olanların geldiği, Musevilerin daha az yüzdede oldukları ortaya konulmuştur. Hollanda yürütülen bazı araştırmalarda dine inanmayanlar yani dinsizlerin en az suçluluk yüzdesine sahip oldukları saptanmıştır. Amerika da yürütülen çalışmalarda bu tespitlerin tam aksi yönünde analizler ortaya konmuştur. Amerikan araştırmaları Katolikler ve Baptistlerin suça karışma yüzdelerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak yapılan araştırmalar Amerika'da buluna zencilerin büyük çoğunluğunun Katolik veya Baptist olması, göç yoluyla gelen insanların çoğunluğunun da Katolik olması yüzdenin artmasına sebep olduğunu ortaya koymuştur. Bazı araştırmacılar suçluluk oranının yüksek olmasının günah çıkarma kavramıyla ilişkisinden bahsetmektedir. Suç işledikten sonra papaza eylemini anlatıp günah çıkartmak suretiyle huzura ererek ilerde başka bir suç işleyebilme motivasyonu elde ettiğini ortaya koymuştur. Tabi bu durumu açıklamakta tereddütlerin olabileceği ihtimalini de gözden kaçırmamak gerekir. Yapılan çalışmalara göre dinsizlerin en az suça karışma durumları değerlendirildiğinde bu durumun eğitim düzeylerinin yüksek oluşuyla ilişkilendirilmiştir. Musevilikte ki durumu bir arada dayanışma içinde yaşamalarının getirdiği sosyal kontrolün etkisinin büyük olduğu şeklinde açıklanabilir (Dönmezer, 1994:220-221).

Son olarak suç, suçluluk ve ceza kavramları İslami açıdan genel olarak değerlendirilirse şunlar söylenebilir; İslam'da sevap ve günah kavramlarıyla suç ilişkilendirilmiştir. İyi davranışlar sevapla ödüllendirilirken suç davranışlarının günahla cezalandırıldığı felsefesi mevcuttur. Yani iyi davranırsan sevap alırsın, çok sevap ise seni öteki dünyada güzel bir hayata ulaştırmaya vesile olur. Suç işlersen, kötü davranırsan günah kazanırsın. Günah seni öbür dünyada cehennem hayatına yani elem ve kedere götürür. Bu konuyla ilgili olarak İslam'da hadis ve ayetler bulunmaktadır. Bu şekilde insanın vicdanı ve iradesi üzerinde sıkça durulmaktadır. Şöyle ki Allah'ı yok saymak ya da onun eşi olduğunu iddia etmek, emirlerine uymamak, yarattığı canlıları incitip zarar vermek hatta zulmetmek gibi kötü suç öğeleri içeren davranışların karşılıksız kalmayacağı felsefesi hakimdir (Uslu, 2015:1056-1057).

İslam suç ve suçluluğu üç kategoride değerlendirmiştir. Birinci kısımda adam öldürme, yaralama gibi kişiye zarar veren suçlar kısmı yer almıştır. İkinci kısımda Kuran tarafından belirlenmiş Allah emir ve buyruklarına karşı gelme suçları, çoğunlukla da

İslam dini mensuplarına olumsuz yönde etkileyen davranışlardır. Üçüncü kısımda ise tutum ve davranışlarla ilgili hakkında ayet ve hadis bulunmayan durumlarda takdir yetkisini kullanarak Hakim'in ceza verdiği durumlar olarak değerlendirilmiştir (Akbulut, 2003:167-168).

Tüm bu bilgiler ışığında başka bir başlık altında suç ile çocuk kavramlarını entegre edilmeye çalışılacaktır.

2.3. Suça Sürüklenen Çocuk Kavramı

Yapılan araştırmalara bakıldığında çocukların suç işlemeleri toplumsal yönden önemli bir problem olduğu, bu durum sadece çocuk ve ailesi için değil aynı zamanda toplum için de risk oluşturduğu bilinmektedir. Suç ile çocuğu yan yana getirmek ve konuyu açıklamak hiçte kolay bir iş olmayıp çocuk, aile, çevre, okul, toplum vb. birçok değişkenin olayın içinde yer aldığını söylemek gerekir. Buraya kadar çocuk, çocukluk, suç ve suçluluk kavramlarını irdelemeye çalışılmış şimdi de çocuk ve suç kavramlarını bir araya getirerek oluşturulan suça sürüklenen çocuk kavramı üzerinde geniş çerçevede durulacaktır. Öncelikle genel bir değerlendirme yapılacak olursa;

Suç olumsuz etkenleri içeren ve bu etkenlerin bir araya gelmesiyle de (insanların zihninde) zihinde negatif bir düşünce ya da imge oluşturmaktadır. Suçu işleyen ya da içinde yer alan birey ve kişilere de bu suçu oluşturan etmenlerin tamamından sorumlu tutmak amacıyla anlamlar yüklenmiştir. Mesela suçlu birey ya da suçlu çocuk gibi. Ancak bu bakış açısı modern ve hümanistlik bakış açısıyla birlikte bazı değişimlere uğramaya başlamıştır. Özellikle çocukların suç olaylarının içinde yer almalarıyla ilgili yapılan çalışmalardan sonra adalet sistemi içindeki durumları yeniden değerlendirilerek çocuk adalet sistemi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bununla beraber çocuğun özel gereksinimleri, gelişmekte olan, tamamlanmamış bir birey düşüncesinden hareketle suçun içeriğini oluşturan negatif yüklemelerin tamamını göğüs geremeyecek gelişim özellikleri gösteren çocukların zayıf beden ve zihin yapılarına bırakılamayacak kadar ağır olması yeni bir kavram arayışı başlatmıştır. Bu arayış en sonunda suçun negatif etmenlerini çocuktan ayırarak topluma bölüştüren bir hale gelmiştir. Devamında daha insancıl bir durum ortaya çıkarmasıyla birlikte toplum

ve adalet sistemi içinde tam yerleşmese de önemli ilerlemeler kat ederek vücut bulmaya başlamıştır. Bu kavram suçlu çocuk değil suça sürüklenen çocuk kavramıdır.

Bu kavram suçlu çocuklarla ilgili uygulamalar açısından yüzyılın buluşudur demek aslında çokta abartı olmayabilir. Çünkü yapılan birçok bilimsel çalışmada çocukların zihinsel ve bilişsel düzeylerinin suçu yetişkin bir bireyin algılama düzeyinden çok farklı olduğu anlaşılmıştır. Böyle bir durumda suç gibi soğuk ve yoğun negatif içermelerin bulunduğu bir kavramı salt bir şekilde çocuğa yüklemek büyük bir haksızlık olurdu.¹

Haluk Yavuzer (2001:31) "Suçlu çocuk yoktur suça itilmiş çocuk vardır" görüşü ile yukarıda bahsedilen bilgiler ile birlikte konuya ışık tutmaktadır. "Çocukluğun kendine özgü bir gelişimsel dönem olduğu ve çocukların özel olarak korunma ve desteklenme gereksinimi bulunduğu modern çocukluk anlayışının temel varsayımıdır" (Adalet Bakanlığı, Hukukçular İçin Eğitim Kitabı, 2013:16). Buradaki temel amaç çocuğu üyesi olduğu toplumun ayrılmaz bir parçası olarak görüp aynı zamanda özel durumunun dikkate alınarak korunmasının sağlanması düşüncesidir. Gelişmekte olan, korunuma, yardım ve desteğe ihtiyaç duyan çocuğun toplum için faydalı bir yetişkin olabilmesi için aile, çevre, toplum ve devlet olarak rol ve görev paylaşımının yapılması önemli bir konudur.

Pekin Kuralları çocukla ilgili olarak yaş konusunda net bir sınırlama getirmemekle birlikte 2. maddesinde; "Mevcut hukuk sistemi içinde işleyebileceği bir suçtan ötürü, kendisine büyük insanlardan farklı davranılması gereken kişi" şeklinde çocuğu tarif etmiştir (Uluslararası Çocuk Mevzuatı, 2013:34).

Suçlu çocuğun, suçlu yetişkinlerden ayrı olarak değerlendirilmesi ve onları yeniden eğiterek topluma kazandırma düşüncesi oldukça yenidir. Çocukların gelişimlerinin ilk aşamalarında anti-sosyal sayılabilecek düzeyde dürtülerle hareket ederek tamamen haz ve doyum sağlama amacı taşıyan varlıklar durumundadırlar. Hemen hemen her birey çocukken ufak tefek suçlar içinde yer alıp küçük çaplı suç işlemiştir. Bununla beraber

---

¹ 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunun kabul edilip uygulanmasıyla birlikte çocuğun adli sistem içerisinde yeri, konumu değişmiş, eski uygulamalara göre daha sistemli bir yapı içinde yargılama sürecine katılımı sağlanmıştır. Yakın zamanda Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan Mağdur Hakları Daire Başkanlığının kurulması ile birlikte adli yargılama içinde yer alan çocukların özel durumları dikkate alarak sürece dahil olunmaları konusunda özel projeler yapıp daha sonra kısa süre içinde yasalaşacağı düşünülmektedir.

bunu yaparken de neden ve niçin yaptıklarını sorgulayacak bilişsel, ahlaki, ruhsal gelişim düzeyinde değildirler bir nevi a-sosyal varlıklardır. Daha sonra uygun bir fiziksel, zihinsel, bilişsel düzeye ulaştıktan sonra yetişkinler ve üyesi oldukları toplum tarafından gözlem ve taklit yoluyla öğrenilerek toplumsal uyum süreçlerini tamamlarlar. Adolesan dönemiyle birlikte suça iten sebepler, hızlı fiziksel ve ruhsal değişimler, zeka sorunlarından, kalıtsal nedenlere, sevgisizlik, eksik eğitim gibi birçok sebep olabilir. Ahlaki normların meydana getirdiği kaos, düzensiz ve hızlı kentleşme, fabrikalaşma, göç dalgaları, ekonomik buhranlar gibi nedenlerden de çocuğu suça itebilir (Yavuzer, 2001:31-32).

Ülkemizde, Cumhuriyetin kurulmasından itibaren çocuk ve gençlerin aile ve çevreleri içinde kültürümüzün etkisi, gelenek ve görenekleri de dikkate almak suretiyle korunduğu düşüncesi hakimdi. Günümüzde ekonomik buhranlar, boşanmalar, aile krizleri gibi nedenlerden dolayı sosyal yapının değişmesine neden olmuştur. Bu nedenle de aile ve çevre içindeki bakım ve gözetim görevi toplumdan daha fazla devlete doğru kayma göstermiş ve gösterme zorunluluğu ortaya çıkmıştır (Han, 2009:1). Çocuğun korunmasında önceleri çok fazla rol almayan devlet artık sorunun merkezine doğru kayma göstermeye başlamış ve çözüm için faaliyetlerini hızlandırmıştır. Modern toplumların tarafı olduğu, imza altına alıp uygulamaya geçirdikleri uluslararası çocuk mevzuatlarının ışığında ülkemizde de yasal anlamda değişimler yapılarak yeni kavramlar yasalara girmiştir. Suça sürüklenen çocuk kavramı da bu kavramlardan biridir.

SSÇ, barındırdığı özellikler bakımından teknik ve literal yapıya sahip bir kavramdır. SSÇ, çocuk olması, içinde yetiştiği ebeynlerinin tutumlarıyla şekillenmesi, sosyal çevresini etkilemesi ve etkilenmesi ile suç işleme riski taşıyan bir varlıktır (İmamoğlu, 2012: 19). Sürüklenme olgusu; literal olarak, çocukların psikolojik durumlarına, duygu ve düşüncelerine göre suç davranışının içerisine yönelebildiklerini açıklamak için kullanılmaktadır (Ayan, 2011:33).

Suçta sürüklenen çocuk kavramı ile çocuğu içinde bulunduğu suç davranışının doğrudan sorumlusu olarak görmeyip, çocuğu bu davranışa iten nedenlerin ortaya çıkartılması, ortaya çıkartılan bu nedenlerin iyi analiz edilerek gerekli tedbirler alınmasıyla suç davranışının tekrar nüksetmesinin önüne geçmektir. Bu sayede bir şekilde suçun içinde

yer alan çocuğun sağaltımı sağlanıp yeniden üyesi olduğu topluma katkı verecek şekilde topluma kazandırılmasıdır. Bu kazanımı yapacak sistemlerden birisi de çocuk adalet sistemidir. Bu sistemin çocuğa bakış açısı ve yaklaşım tarzı çocuğun sonraki hayatını yakından etkileyecektir.

Adli sistem içerisinde yapılan bir ihbar ve taleple savcı gerekli resmi işlemleri başlatıp konu hakkında araştırma ile bilgi, belge ve kanıt toplanmaya çalışır. Konu hakkında yeterli delil ve suç şüphesi varsa savcı elde ettiği bilgileri ve kanıtları işleyerek iddianamesini oluşturup ilgili mahkemeye sunar. İddianame içinde fail ile ilgili olarak şüpheli kavramı kullanılır. Mahkeme yeterli suç şüphesi ve yeterli delillerin mevcut olduğunu değerlendirdikten sonra yargılamaya ihtiyaç olduğuna karar verirse artık süreç kovuşturma aşamasına dönüşür. Kovuşturma ile fail şüpheli kavramından sıyrılarak sanık durumuna gelir. Çünkü artık hakkında ciddi suç şüphesini doğrulayabilecek delillerin olduğu kabul edilir. Kovuşturma yani mahkeme aşamasında beraat kararı verilmeyip ceza kararına gidilmesi durumunda hükümlü kavramına dönüşecektir. Uluslararası belgeler ve yasalarımız dikkate alındığında genel olarak 18 yaşının altındaki her birey çocuk olarak kabul edilmektedir. Suç olayları içerisinde yer alan çocuklar açısından değerlendirildiğinde şüpheli, sanık, hükümlü gibi kavramların kullanılması çocuklar açısından uygunluk arz etmeyip bunun yerine suça sürüklenen çocuk kavramı çoğunlukla kullanılır (Limoncu, 2017:38).

Genel olarak bakıldığında hukukun, bir suç davranışına bakışı şu şekildedir. Failin kim olduğu konusu üzerine fazlaca eğilmez çoğunlukla meydana gelen ve işlenen suç üzerine odaklanır. Yani Ahmet, Ayşe, kadın, erkek gibi durumlar esasında fazlaca önemi yoktur. Çocuk adalet sisteminin bu düşünceden daha farklı bir bakış açısı vardır. Öyle ki suç eyleminden daha çok faile yani suç olayının içinde yer alan kişiye odaklanır. Burada faile ve suç işleyen bireye yönelmesindeki temel unsur çocuk olgusudur. Çocuk olmasından dolayı, çocuğu özel bir varlık olarak değerlendirip, özel muamele yapma çabası içine girer. Tabi ki buradaki amaç ceza vermek çözüm olmayacağı hatta suç davranışının sayısının artırmada tetikleyici özellik oluşturabileceği ve çocuğun özel gereksiniminin olması, tek başına sorumlu olmadığı düşüncesinden hareketle çocuğun cezalandırılması yerine sağaltımının yapılarak topluma kazandırılmasıdır. Kısaca yetişkin bir bireyi değerlendirirken ortaya koyduğu davranıştan doğrudan sorumlu tutup davranış ile orantılı ceza vererek bedelini ödetmek

yerine çocuğun gelişim özelliklerini dikkate alıp, suç nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler almaktır.

Aydın'a (2013:52-53) göre, çocuk adalet sisteminin hedefi çocuk olmalıdır. Amaç cezai yaptırımlar yerine rehabilite edici tedbirleri uygulamaktır. Yine bu sistem içinde bulunan önemli öğelerden biri olan sosyal çalışma görevlilerinin bulunması ve bu görevlilerin sürecin başından sonuna kadar tam olarak çocuğun katılımının sağlanarak çocuk yararına çalışma yapmaları açısından önemli olduğunu vurgulamıştır.

Birçok uzman, suç işleme konusunda çocukların sorumlu tutulamayacağı, gelişimsel ve çevreyle alakalı bir çok dinamiğin çocuğu suça yönelttiğini vurgulamak için suça sürüklenen çocuk kavramını kullanmaktadır. Uzman görüş ve değerlendirmelerinden yola çıkarak kanun koyucu, Çocuk Koruma Kanunu'nda suça sürüklenen çocuk kavramını tanımlamıştır. İlgili kanuna göre suça sürüklenen çocuğu; suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen şeklinde tanımlamıştır. Bu çalışmada da bu tanım çoğunlukla kullanılacaktır.

2.4. Çocuk Suçluluğuna Genel Bir Bakış

Suç kavramı yaşamının başlangıcından itibaren vuku bulmuş ve hali hazırda devam eden yaşamın içinde varlığını sürdürdüğü bilinmektedir. İnsanoğlu doğru-yanlış, iyi-kötü, beyaz-siyah gibi zıtlıklar içinde hayatı, eşyayı, tabiatı, algıları, duygu ve düşünceleri açıklamakla birlikte insan davranışını da iyi-kötü (masum-suçlu) şeklinde tanımını ve değerlendirmesini hep yaşamıştır. Bu tanımlamalar içinde suç olgusu da kendisine yer bulmuştur. Suç fenomeni çok yönlü olup zaman, mekan, tarih, kültür, inanç vb. bir çok öge ile nevi oluşturan toplumdan topluma, kültürden kültüre değişebilen bir kavramdır. Yaşamın ilk dönemlerinde yani ilkel çağda konuya bakış açısı da değişkenlik arz etmiştir. Kimi zaman hastalık olarak değerlendirilirken kimi zaman bilinçli yapılan tercih olarak adlandırılmış kimi zaman ise mistik ve dini kavramlarla ilişkilendirilerek anlam yüklemesi yapılmak suretiyle açıklanmaya çalışılmıştır.

Antik Yunan felsefecilerinden Aristo, Platon ve tıbbın babası olarak kabul edilen hekim Hipokrat bile konuyu farklı bakış açılarından ele almışlardır. Antik çağda yunan

filozofu Platon, kanunlar isimli eserinde, suç ruhsal bir hastalık olarak değerlendirmiştir. Aristoteles, topluma karşı düşman olarak gördüğü suçlulara ağır cezalar verilmesi gerektiğini söylemektedir (Yavuzer, 2001:26). Orta çağda bazı dini inanışlar gereği suç ve hastalığı ortaya çıkartan şeytani güçlerin olduğu düşüncesidir. Ancak bu düşünceye tıbbın babası olarak kabul edilen Hipokrat katılmamıştır ve tam aksi görüş bildirmiştir. Hipokrat, suç ve hastalığın şeytan, kötü ruh, cin vb. doğu üstü mistik kavramlarla açıklanamayacağını bunun yerine doğal sebeplerle ilişkilendirmenin daha akılcı olduğunu düşünmüştür. Hipokrat'ın din ve dogmalara karşı olduğu ifade edilmektedir (Girgin, 2014:1-2).

Suç olgusunu açıklamak ve bakış açısı oluştururken aynı zamanda da bu kavramla mücadele de gündeme gelmiştir. Yine ilkel dönemde farklı uygulamalar, çözüm ve tedbirler varken modern dönemde de insanın başlangıçtan itibaren ileriye doğru gitmesi ve gelişmesiyle birlikte daha insancıl bakış açıları oluşturulmaya çalışılmıştır. Eskiden suç işleyen bireylerin toplumdan ayrıştırılarak bağlarının kopartılmasıyla çözüm bulunacağı ve toplumun korunacağı düşünülürken günümüzde hümanist bir bakış açısıyla suç davranışı gösteren bireylerin bütünlük çerçevesinde ait oldukları toplumdan tecrit etmek yerine bütünleştirmek yani bir nevi suça yönelten nedenleri ortadan kaldırıp ihtiyaç duyduğu sağaltımı yaparak toplumla bütünleşmesinin sağlanabileceği düşüncesi teşekkül etmiştir. Bu bakış açıları suç fenomeniyle ilgili çok yönlü tanımları beraberinde getirmiştir. Böylelikle suç olgusu çok yönlülük ve değişken yapısı hızlı bir şekilde çoğalmakta olduğu ve artmaya da devam edeceği söylenebilir.

Kuramsal çerçevenin içinde suç ve suçluluk ile ilgili kavramsal açıklamalar yapılmıştır. Yukarıda zikredilen bilgileri de dikkate alarak suç kavramını çocuk ile ilişkilendirerek çocuk suçluluğu olgusu incelenmeye çalışılacaktır.

Çocuk suçluluğu suç biliminde dikkate değer bir yeri olan olgudur. Çocuk suçluluğu genel olarak yetişkin bireylere göre cezai yaptırımları daha hafif düzeydedir (Sezal, 2012:510). Çocuk suçluluğu, gelecek hayata yapacağı etki ve gelişim dönemi özellikleri dikkate alındığında suç sınıflandırmalarında daha farklı bir öneme sahip olduğu ifade edilebilir.

Yavuzer'e (2001:33) göre; çocuk suçluluğu ile yetişkin suçluluğu arasındaki temel farkı çocukluk olarak kabul edilen evrenin gelişim psikolojisi açısından sorunlu bir evre

olarak tanımladığı ergenlik dönemine denk gelmesi olarak açıklamaktadır. Ergenlik dönemi çocukluk dönemiyle yetişkinlik dönemi arasında kalan adolesan evresidir. Bu dönemde çocuklar hızlı bir fiziksel, bilişsel, sosyal gelişim özellikleri gösterirken aynı zamanda yeni beden şekillerine, duygu ve düşüncelerine alışmaya çalışıp birçok defa da kendilerinden başlamak üzere aileleri, çevreleri ve toplumla çatışma durumuna geçebilirler. Bu karşı karşıya gelme durumu aslında çocuk muyum? yoksa yetişkin miyim? sorularına tam cevap bulamamanın bir neticesi olarak değerlendirilebilir. Sulh ile çözüm bulunamayan bu çatışma hali çocuğu suç olaylarıyla karşı karşıya bırakabilir.

Çocuk suçluluğu ile yetişkin suçluluğu birbirinden ayırmaya çalışılırsa mevcut yasalarımız dikkate alındığında tek ölçü ve unsurun yaş olduğu söylenebilir. Konu içinde kapsamlı bir şekilde çocuk kavramının tanımları farklı bilim dalları açısından incelemiştir. Hukukta ise çocukluk; 18 yaşını tamamlamamış her birey (TCK) olarak değerlendirilmiştir. Buna göre bir bireyin çocuk suçluluğu mu veya yetişkin suçluluğu alanına mı girdiğini tespit etmek için suçu işlediği ya da suç eyleminin içinde yer aldığı yaşam dönemine bakılarak tespit edilebilir. Örneğin bir kişi suç işlediği tarihte 18 yaşından küçük ise çocuk suçluluğu kapsamında değerlendirilir. Yine suç eyleminin içinde bulunduğu zaman 18 yaşından küçük ise daha sonra 18 yaşını doldursa bile içinde bulunduğu suç eylemiyle ilgili olarak çocuk suçluluğu prosedürleri uygulanmaktadır. Yani önemli olan kişinin suç tarihinde içinde bulunduğu gelişim dönemidir.

Yavuzer, *Çocuk ve Suç* (2001: 34-36) isimli kitabında, Ivy Benett'in tespit ettiği dokuz farklı çocuk suçluluğu türünü şu şekilde açıklamaktadır;

1. Zeka veya gelişimsel gerilik sebebiyle meydana gelen suçluluk grubu, olayların önemli bir bölümünü meydana getirmektedir. Bu gibi çocukların çoğunun sosyo-ekonomik düzeyleri açısından düşük ailelerden gelen çocuklar oluşturmaktadır. Bu tür çocuklar doğumla başlayıp, fiziksel, bilişsel, toplumsal gelişimlerinin zayıf olmasından kaynaklı akranlarına göre şansızdırlar. Çevreden gelen baskılara direnç gösterme ihtimalleri zayıftır.
2. İkinci gruptaki çocuklar daha iyi düzeyde olup toplum içindeki çocuklarla hemen hemen benzer kusurlara sahip olup, belirgin bir duygusal tutarsızlıklar göstermeyip, normal çocuklar gibi yetenekleri mevcuttur. Ancak iyi düzeyde sosyal eğitim

alamamışlardır. Normal koşullarda anormal sayılamayacak yapıya sahipken çevreye uyum sağlama konusunda zorluklar yaşayan çocuklar şeklinde ifade edilebilir.

3. Adolesan dönemine kadar sapma göstermeyip ergenlik dönemi ile birlikte sapma davranışlar içinde bulunan çocuklar olarak değerlendirilebilir. Bu çağdaki çocuklara gelişim dönemlerine uygun yöntemler kullanılarak suç davranışlarından arınabilecek kudrete sahip olan çocuklardır.

4. Üyesi olduğu ailesinde mevcut olan olumsuz davranış kalıplarının etkisi ile çocuk suç davranışlarını taklit ve gözlem yoluyla içselleştirir. Aile ve yakın çevrenin etkilemesiyle negatif uyarım ile çocuk ana dili gibi suç tutum ve davranışlarını öğrenir.

5. Direk olmadan ikinci düzeyde davranış bozukluklarına sebep olan suçluluğa gelince, bu gruptaki çocuklar, sara, beyin iltihabı gibi beyinleriyle ilgili hastalığın tesiriyle kontrol edilmesi çok zor olan tutum, davranış ve suçlar içinde yer alırlar.

6. Bu sınıfı yaşadıkları çevre içinde ekonomik zorluklar nedeniyle hayatta kalabilmeleri için en temel ihtiyaçlarını karşılamada suç eylemlerini ön planda tutan ya da hayatta kalabilmek için suçlu davranışlarının içinde yer almaya mecbur kalmış çocuklar oluşturmaktadır.

7. Nörotik etkenlerin oluşturduğu suçlu çocuk kategorisinde, sınırları çizmek oldukça zordur. Bazı araştırmacılar bilinçsiz motivasyon ile bu grubu açıklasa da tam karşılık gelmemektedir. Nörotik suçluluk semptomları çok az bir şekilde saf haliyle bulunur. Nörotik bozukluğun etkisiyle kontrol dışında ortaya çıkan anti-sosyal davranış, psikolojik açıdan incelenen suçlularda sık rastlanır. Bu tarz tutum ve davranışa, nörotik yönelimlerin düşük ego ya da sorunlu kişilik özellikleriyle kombine edilen vakalarda müşahade edilir.

8. Psikopatik özellikleri taşıyan suçluların meydana getirdiği çocuk suçluluğu grubunda en az fark edilmesi ve tedaviye direnç göstermesi belirgindir. Önce ahlaki açıdan düşük ve zayıf ahlaklılık olarak tarif edilen ve uzmanlarca tartışmalı olduğu düşünülen bu grubu kleptomaniler, eşcinseller ve zayıf ahlaki özelliklere sahip çocuklar oluşturmaktadır.

9. Psikotik rahatsızlıkların etkisiyle ortaya çıkan suçlu davranış örnekleri gösteren çocuklar ise bu grup içinde yer alırlar.

Çocuk suçluluğu, bir çok etkenin etkileşimi neticesinde meydana gelmektedir. Çocuk suçluluğunun tespitinde önemli olan faktörler, riskler daha önce üzerinde durulan suça sürüklenen çocuk çerçevesinde irdelenmektedir. Suça sürüklenen çocuk fenomeni, çocuk suçluluğu içinde yer alan teorik ve teknik bir ögedir. Konu içinde SSÇ ÇKK' ya göre; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade etmekte olduğu, çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayırma da temel olan öge yaş olarak yine konu içinde değinilmişti. Buradan hareketle çocuk suçluğu içinde suça sürüklenen çocuğun yetişkinlerden ayrı bir yargılama yapan mahkeme tarafından yapılması da yetişkin suçluluğundan ayırıcı bir özellik olarak belirtilebilir. Bu mahkemeler çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleridir. Aralarındaki temel ayırım ise suçun gerektirdiği ceza miktarıyla ilişkilidir. Yani çocuk tarafından ağır bir ceza gerektiren suç işlenmişse çocuk ağır ceza mahkemesi tarafından çocuğun yargılaması yapılırken daha hafif suçların yargılandığı yer çocuk mahkemeleridir. Her ikisi de konuya ilişkin adli sistem mekanizmalarını ve kanunları uygular. Çocuk mahkemeleriyle ilgili detaylı bilgi üçüncü bölümde detaylı açıklanmıştır.

2.4.1. Çocuk Suçluluğunun Dünya'daki Durumu

Genel olarak bakıldığında çocuk suçluluğu artışında insanlar arasında ki yıkıcı etki yapan olayların büyük bir etkisinin olduğu söylenebilir. Çoğunlukla savaş gibi yıkıcı etkisi oldukça fazla olan ve bütün insanlığı ilgilendiren konu çocuk suçluluğunu da yakından ilgilendirmektedir. Özellikle birinci ve ikinci dünya savaşlarından sonra birçok insanın savaşta veya savaşın doğrudan yahut dolaylı etkisiyle ölmesi ile sosyal yapıda sorunlar çıkmasına sebep olmuş, özellikle annesi, babası ölen, bakım ve gözetimden yoksun ortada kalan çocuklar Amerika, Japonya ve İsveç olmak üzere birçok ülkede ciddi bir problem haline dönüşmüştür (Demir, 2017:9). Fişek ve Şensoy (2008:25-28), Dünya'da 20. yüzyılın başlarından itibaren dikkat çekmeye başlayan çocuk suçluluğu, çoğunlukla dünya savaşlarının etkisi ile büyük bir ivme zirve yaptığını söylemiştir.

Rakamlara bakıldığında yıldan yıla ciddi artışların olduğu göze çarpmaktadır. 1956 yılında Kanada'da yapılan araştırmalarda 1980 ve 1990 yılları arasında meydana gelen şiddet içerikli çocuk suçlarının iki katı artış gösterdiği, toplamda mala yönelik ortaya

ıkan suçların toplamının yaklaşık %66'sını suça sürüklenen çocukların oluşturduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Almanya'da ortaya konan araştırmalarda ise, mevcut ergenlerin yaklaşık beşte birinin şiddet suçlarını içinde yer aldığı, mala yönelik suçlarda bu sayının üçte bir düzeyinde olduğu ortaya koyulmuştur. İsveç demokrasi açısından bir çok uyum programının uygulandığı ülke olarak bilinmektedir. Burada bile, ocuk suçluluğu alanında meydana gelen suç oranlarında artış olduğu ortaya konmuştur.

Kanada'da, suç çeşidine göre kategorileştirilmemiş bulgulara göre 1993-1996 arası ortaya çıkan ocuk suçluluk rakamlarında düşüş gösterdiğini göstermektedir. İsra'il'de 1950 yılında artış gösterip 1980'dede artışını sürdüren ocuk suçluluğu 1980 yılıyla birlikte yavaş bir azalma gösterdiği anlaşılmıştır. ocuk suçluluğunun en fazla artış gösteren ülkelerden birisi Amerika Birleşik Devletlerinin olduğu ortaya konmuştur. 2006 yılında ABD'de meydana gelen şiddet içerikli suçların yaklaşık %15'ini ve buna ek olarak mülkiyet içerikli suçların yaklaşık %29'unu çocuklar işlemişlerdir. Suç türleri açısından vandalizm ve hırsızlık olduğu söylenebilir (Demir, 2017:9-10). 1991 yılında ABD'de ortaya konan çalışmaya göre, 10-17 yaş arasındaki 130 000 ocuk hakkında, soygun, tecavüz, cinayet tarzı suç olaylarıyla ilgili resmi işlem başlatıldığı anlaşılmıştır. 1960 senesinde ortaya konan çalışmalara göre tüm dünyada hızla artış gösteren saldırganlık davranışında iki kat bir artışın olduğu, öğretmenlere yönelik bu rakamın %7100 olduğu, madde kullanımına yönelik suçlarda %1000, hırsızlıkta %306 düzeyinde olduğu ortaya konmuştur (Yaman ve Ekşi, 2010:13).

Diğer Avrupa lkelerinde de durum çok farklı değildir. Savaş durumları ve yıkıcı etki yapan olayları onları da etkilemiş olup bu durum ocuk suçluluğunda da kendini göstermiştir. Örneğin, Fransa'da ekonomik kaynaklı krizin etkisiyle, suçlu rakamları 1938 ile 1942 arasında 21400'den 35.000'e çıkmıştır. Suça sürüklenen 21 yaş altı çocuklar genel suçluluğun %26'sını meydana getirmiştir (Fişek ve şensoy, 2008:25-28). Ancak burada savaş ve yıkıcı etki yapan olayların bulunduğu bir ortamdaki meydana gelen suçların normal zamanlarda meydana gelen suçlar arasında farklı dinamiklerin olduğu da dikkate alınmalıdır. Savaş ve yıkıcı etki yapan bir dönemde hayat şartlarının ağırlaşması, hayati tehlikenin yüksek olması, kuralların algılanışı, uygulanışı, devlet otoritesinin artması ya da azalması vb. birçok dinamiğin dikkate alınması konuyu anlama da yardımcı olabilir.

2.4.2. Çocuk Suçluluğunun Türkiye'deki Durumu

Osmanlı İmparatorluğu'nda, çocuk suçluluğu konusuyla ilgili çok fazla çalışmanın olmadığını bilinmektedir. Ama Cumhuriyetle birlikte bu çalışmaların daha fazla ortaya çıkmaya başladığı söylenebilir. Suçluluğun savaş zamanlarında iki kategoride incelenmesi gerektiği, ilk bölümde suçluluğun azalma gösterdiği; ikinci bölümde ise arttığı ifade edilebilir.

Türkiye'de konu ile ilgili ilk çalışmaların başlangıcını 1930 yıllarındaki çalışmalar oluşturmaktadır. Bunun temel sebebi dönemin şartlarının etkisiyle fazla kayıt tutulmamış olmasıyla açıklanabilir. İlk defa suçla ilgili istatistiki veriler 1935 yılında tutulduğu ifade edilmektedir. 1939 ve 1954 yılları arasında çocuk suçluluğu ülkemizin üzerinde sıkça durduğu konular içine girmiştir. Ceza almış çocukların araştırılarak çocukları suça yönelten sebepler bulunmaya çalışılarak sosyal etkenlerin üzerinde durulmaya başlanmıştır (Fişek ve Şensoy, 2008:25-28).

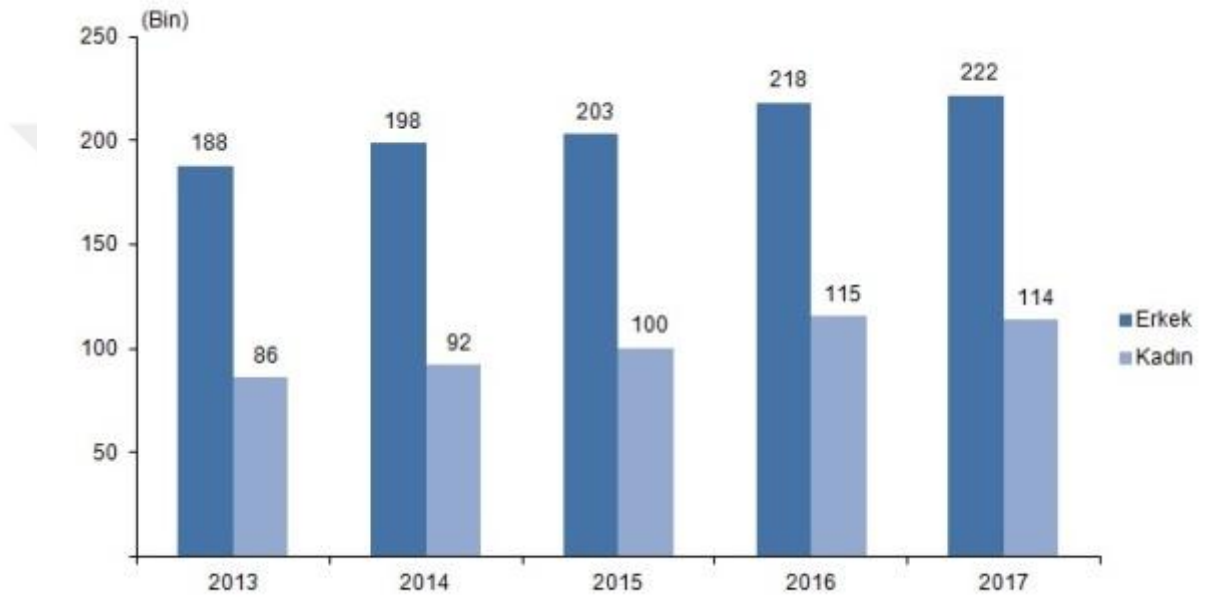
Türkiye'de suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında özellikle 1937'den başlayıp 1962'ye kadar olan süreçte şahsa yönelik suç oranlarının mala yönelik suç oranlarından daha fazla olduğu ortaya konmuştur. Ancak yakın zamanda TÜİK'in verilerine göre bu durumun tam aksi yönünde bilgilerin olduğu mala karşı suçlarda ciddi bir artış gözlemlenerek şahsa yönelik suçların önüne geçtiği anlaşılmıştır.

Ülkemizde 2016 TÜİK verilerine göre, 18 yaşını doldurmadan yaklaşık olarak 83 bin çocuk suç davranışı gösterdiği düşüncesiyle mahkemeye sevk edilmiş, 76 bin çocuk ise mağdur çocuk olarak olaylar içinde yer almıştır. Bu rakamların her yıl önemli ölçüde artış gösterdiği ve ortalama olarak her yıl 150 bin olduğu ifade edilmektedir. Türkiye'de toplumu ilgilendiren suç davranışlarının tahmini olarak yarısı 25 yaşından küçük olan kişiler tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Aynı zamanda bu grubun içinde çocuklar ve gençlerinde bulunduğu anlaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda yetişkin dönemlerinde suç işleyen bireylerin hayatlarına bakıldığında küçük oldukları dönemlerde bir suç olayının içinde yer aldıkları anlaşılmış olup %90 gibi büyük bir oran olduğu belirtilmiştir (Bülbül ve Doğan, 2016:32).

Günümüzde 2018 yılı Ağustos ayındaki son güncel rakamlara bakılacak olursa ilgi çekici birçok noktanın olduğunu görülmektedir. Aşağıda bu resmi rakamlar verilmiştir.

2017 yılında güvenlik departmanlarında işlem yapılan çocuk sayısının 2017 yılında 2016 yılına kıyasla binde 5 oranında artış gösterdiği ve yeni rakamın 335 242 olduğu anlaşılmıştır. Bu rakamlara göre, çocukların; %57.7'sinin 15-17 yaş aralığında, %23.3'ünün 12-14 yaş aralığında, %18.5'in de 11 yaş ve daha küçük çocukların yer aldığı ortaya konmuştur. Güvenlik bölümlerinde işlem yapılan çocukların %66.1'inin erkek, %33.9'unun ise kız çocuğu olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 1: Güvenlik birimlerinde işlem yapılan çocuklar, 2013-2017

Güvenlik departmanlarına gelen çocukların çoğunluğunu mağdur çocuklar oluşturmıştır.

Rakamlara göre güvenlik noktalarında 2017 senesinde işlem yapılan 335 242 çocuktan, %46.2'sinin mağdur durumda olduğu, %32.2'sinin suça sürüklenen çocuk olduğu, %13.7'sinin bilgi alma amaçlı işlem yapıldığı, %3.4'ünün kaybolup bulunan çocukların olduğu ve son olarak %4.4'ünün ise diğer sebeplerden dolayı işlem yapıldığı anlaşılmıştır.

Suç olaylarının içinde yer alan çocukların en fazla yaralama suçuna karıştığı görülmektedir. Rakamlara göre güvenlik birimlerinde suça karışan 107.984 çocuğa işlem yapılmıştır. Çocukların, %34.4'ü yaralama, %24.8'i hırsızlık, %6.6'si pasaport kanununa muhalefet, %6.2'si madde satışı ve kullanımı ve son olarak %3.9'u ise mala zarar verme suçlarının olduğu belirtilmiştir.

Adli departmanlara 66 321 çocuğun işlem yapıldıktan sonra gönderildiği anlaşılmıştır. Rakamlara göre güvenlik departmanlarında işlem yapılan çocuklardan %68.5'i ailelerine teslimi yönünde işlem yapılırken %19.8'i adli kurumlara havaleleri yapılmıştır. Sosyal kurum ve kuruluşlara gönderilen çocukların oranının %3.4 olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte suça karışma sebebi ile hakkında işlem yapılan çocukların %57.6'sı adli makamlara gönderilirken, %36'sı ailesine verilmek üzere işlem yapıldığı tespit edilmiştir.

Suçta yönelen çocukların %33.3'ünün bağımlılık yapıcı madde kullanımına yöneldiği belirlenmiştir. Veriler göre, güvenlik departmanlarında işlem yapılan 107 984 çocuktan 35 986'sının madde kullanımına yöneldiği tespit edilmiştir. Bu maddeleri kullanan çocukların oranına bakıldığı zaman %85.6'sının 15-17 yaş aralığında olduğu, %14'ünün 12-14 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu çocukların sigara %84, alkol %6.3, esrar %5.4, ve son olarak ise hap kullananların %1.2'sini oluşturduğu anlaşılmıştır (www.tuik.gov.tr, 2018). Yapılan araştırmada da konuyla ilgili son verilerin Ağustos 2019 yılında yayınlanacağı öğrenilmiştir.

2.5. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri

Çocukları suça yönelten sebeplerin araştırılarak iyi bir şekilde öğrenilmesi, çocuk olmalarından kaynaklı korunmaya muhtaç olan çocukların sağaltımının sağlanarak yeniden topluma olumlu katkı yapan birey olarak katılımlarının sağlanması, topluma zarar verici ve yıkıcı etkilerinin ortadan kaldırılması, ulusal düzeyde etkin ve yararlı politikalar geliştirerek sağlıklı, üretken ve müreffeh bir toplum oluşturmak için ne kadar önemli olduğu çok açıktır.

Yavuzer (2001:31) çocuğun suçlu olmadığını suça yöneltildiğini ifade etmiştir. Çocuğun doğuştan suçlu bir birey olarak dünyaya gelmediği, döllemeden başlayarak fetüs haline daha sonra doğumla birlikte dünyaya gelmesi ve ardından da gelişerek bebeklik, çocukluk, ergenlik ve genç dönemlerindeki yaşam deneyimleri ve karşı karşıya kaldığı etkenlerin etkileşimi ve itim gücüyle suç davranışına yöneldiği görüşündedir. Genler aracılığıyla doğuştan gelen bazı özelliklerin suça yöneltmede etkisinin olduğu kabul edilse de bu durumun tek başına yeterli olmadığı ve suça yöneltmede sadece bu bakış açısıyla konunun izah edilemeyeceği hemen hemen herkes tarafından kabul görmüş bir düşüncesidir. O halde bir çok nedenin bir araya gelmesiyle

suça yönelimin olabileceği ve bunun önceden tahmin etmenin mümkün olamayacağı aşıkardır.

Suç davranışını ortaya çıkarma nedenlerine bakıldığında birçok nedenin mevcut olduğu çeşitli araştırmalar tarafından ortaya konmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde konuyu hem toparlayıcı hem de ana hatlarıyla ele alarak basit, anlaşılır düzeyde ortaya koyabilmek açısından suç nedenleri bireysel ve çevresel nedenler olarak iki bölümde incelenecektir.

2.5.1. Bireysel Nedenler

Günümüzde yapılan çalışmalarla birlikte bir çocuğun doğuştan bazı özelliklerle dünyaya geldiği söylenebilir. Öyle ki bu sahip olduğu özellikler onu diğerlerinden ayrı kılmaktadır. Toplumumuz içinde de anne ve babaların aynı ailedeki farklı kardeşler için büyütme süreçlerinin farklılık arz ettiği görülmektedir. Aynı anne ve babadan olan ve aynı aile ortamında büyüyen çocuklar arasında ciddi kişilik, fiziki yapı, davranış, mizaç, ruhi ve zekasal farklılıkların olduğunu çok rahat bir şekilde gözlemlenebilmektedir.

Cüceloğlu (2006:335-336), yapılan çalışmalar bu durumların altında doğuştan gelen, genetik kodlamaların etkisiyle oluşan ve bireyi diğer bireylerden ayıran özelliklerin olduğunu belirtmektedir. Doğuştan gelen ve sadece çocuğa ait olan özellikler sayesinde onun çevresiyle iletişime geçmesine yardımcı olmakta olup bu durum iletişim ve uyumun baş etmenidir. Örneğin hepimizin toplum içinde karşılaştığı sürekli ağlayan, susmayan, mızımız bebekler ele alınabilir. Bu bebekler sürekli olarak ağlarlar, etraflarındaki olan biter şeylerle fazlaca ilgilenmezler, zor ve bakımı ciddi fedakarlık gerektiren çocuklardır. Bir süre sonra anne ve babaları bu duruma alışkanlık göstererek yüksek düzeydeki ilgilerini kaybedebilirler. Hatta çocuğun büyümesiyle birlikte çocuk ve ebeveynler arası çatışmaların fazlaca yaşandığı belirlenmiştir. Bu durumun daha sonra çocuğun okula başlamasıyla okulda problem çocuk olma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca tam tersi olan yani çok fazla ağlamayan, uyumlu çocuklar diğer bir tabirle kolay çocuklar anne ve babalarıyla daha rahat bir iletişim içindedirler. Bu durum çocuğun okulda ve ileriki yaşlarında çevresiyle daha uyumlu iletişim kurmasına neden olduğu gözlemlenmiştir.

Çocuğu suça yöneltmede bireysel özellikler; bireyle alakalı olan, bireyi birey yapan özelliklerinden kaynaklanan kısacası kişiye özgü nedenlerin bireyi suça yöneltmesi şeklinde açıklanabilir. Tek başına yeterli olmasa da çevresel etkenlerle bir araya geldiğinde suç davranışının ortaya çıkmasından önemli etki yaptığı görülür. Örneğin fiziksel engeli bulunan çocuğun bu durumu onda aşağılık kompleksinin oluşmasına neden olabilir. Bu kompleks durumunun çocuğun suça yönelmesinde önemli olan çevrenin bu durumu nasıl algılayacağı ve ortaya koyacağı tavırla yakından ilgilidir.

Çocuğun kişisel özellikleri; yaşı, mizacı, bilişsel kapasitesi, ruhsal durumu, sosyal ve ekonomik yapısı, fiziği, sahip olduğu yetenekleri şeklinde özetlenebilir. Bu özelliklerinin bazıları doğuştan genetik olarak gelirken bazıları ise sonradan oluşur. Bazı farklılıklar olsa da sınıflamaya imkan verecek ortak özellikler dikkate alınarak bazı suçlu tipler ortaya konmuştur. Bazı fiziksel özelliklerin, bazı bedensel hastalıkların, şahsiyet tipleri ve psişik anormalliliklerle ilişkisi bilinmektedir.

Adolesan dönemi bilindiği üzere çocukların çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir ve çocuklar üzerinde bedensel, ruhsal, sosyal, duygusal vb. birçok etkisi vardır. Çocuğun bu dönemde yaşadığı kimlik arayışı ve çatışma durumları onu suça yöneltmede kolaylaştırıcı etki yapabilir. Yani adolesan dönemi ile suç davranışı arasında yakın bir ilişki vardır denilebilir. En fazla suç işlenme yaşının 14 olduğu yapılan araştırmalar göstermektedir.

Ülkemizde ortaya çıkan suçların %50'sini çocuk ve gençlerin oluşturduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu çocuk ve gençlerin yetişkinlik dönemlerinde de suç olaylarına karışma oranlarının yüksek olması bu dönemin önemini ortaya koymaktadır (Ferah, 2013:16). Ankara Üniversitesi tarafından 18 yaşından büyük 1000 kişiye yapılan ankette 11-15 yaşlar arasında 170, 16-18 yaş arasında 211 çocuğun suç işlediği anlaşılmıştır (Yavuzer, 2011;113). Suça katılımı suç yönelik bütün nedenler içinde en büyük etkinin yaşla ilgili olduğu bilinmektedir. Suç davranışına yönelme yaş ile azaldığı düşüncesi suç biliminin eskiden ve yaygın bir şekilde kabul gören görüşüdür (İçli, 2004:250). Bu araştırmalar ışığında suç ve ergenlik dönemi arasında sıkı bir bağ olduğu düşünülmüştür. Özellikle bu dönemin iyi bir şekilde tahlil edilmesi, öğrenilmesi, suç nedenlerine öğrenilerek gerekli tedbirlerin alınması yönünde önemli bir yardımcı etki oluşturacağı düşünülmektedir.

Bu bilgilere göre çocuğun doğuştan gelen ve onu diğerlerinden ayıran bazı özellikleri daha sonra ortaya çıkacak olan davranışlarında belirleyici etkisinden bahsedilebilir. Bu konuyla ilgili olarak suç davranışına yönelik olarak daha spesifik analizlerle konuyu genişleterek bireysel nedenler başlıklar halinde incelenecektir.

2.5.1.1. Genetik ve Biyolojik Faktörler

Yumurtanın anne karnında döllenmesiyle çocuğun oluşumu ve gelişimi başlamış olur. Anne ve babadan 23 çift kromozom bir araya gelmesiyle toplamda 46 kromozom sentezlenerek çocuğun temel yapısı oluşur. Bu kromozomların içinde çocuğu şekillendirecek, özellik katacak kodların yer aldığı genler mevcuttur. Genlerde kalıtsal yolla ya da başka bir nedene bağlı olarak ortaya çıkabilecek normal dışılık sebebiyle çocuğun ileriki yaşamını olumsuz yönde etkileyerek sapma davranışı oluşturmaya zemin hazırlayabilir. Anormal durumun merkezinde iki temel odak vardır. Bunlardan birincisi anne ve baba aracılığıyla genlerin aktarımında çocuğa aktarılan genetik özellikler olarak açıklanabilir. İkincisi ise, alınan gıdalar, ilaç kullanımı, iklimsel farklılıklar gibi çevresel faktörlerin meydana getirdiği anormalliklerdir (Cüceloğlu, 2006: 437-438).

Bir çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişmesine negatif etkisi olan sebepler, doğumdan evvel ya da sonraki aşamaların şartları etkisiyle ortaya çıkar. Evlilik öncesi anne ve baba olacak bireylerin genetik kodlarındaki kusurların, daha sonra dünyaya gelecek çocukların, hepsinde olmasa da bazılarında, çeşitli fiziksel, psikolojik rahatsızlıkların, hastalıkların oluşmasına yol açabilir. Bunların en belirgin olanları doğuştan meydana gelen fiziksel kusurlar, engeller, mental sorunlar, metabolizma sorunları, fetüs hastalıkları ve sara gelmektedir (Yavuzer, 2001: 82-83). Bu gibi çocuğun genetik yapısıyla ilgili durumların çocuğu suç davranışına yönlendirme de etki ettiği düşünülmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi tek bir neden yeterli olmamakla birlikte bir kaç nedenin bir araya gelip etkileşimi ile suç davranışının ortaya çıkma ihtimalini artırdığı ifade edilmektedir.

Kaner (1992:473), "Suçlular organizmalarındaki biyolojik bozukluklardan dolayı suç işlemektedirler. Suçlularda kalıtsal bozukluklar vardır. Bunlar endokrin dengesindeki patoloji ya da beyinlerindeki hasarlardır. Onların bedensel özellikleri suç işlemelerine neden olur" görüşündedir. Bireyde bulunan kişisel özellikleri, beden yapıları, fiziksel

hasarları, hastalıkları, kişilik bozuklukları, anormallikler dikkate alınarak suç ile ilişki kurularak suçlu profilleri oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunların en başında Lombroso, Sheldon ve Ferri gelmektedir. Lombroso; suç ile kalıtımı ilişkilendirerek bazı insanların doğuştan suçlu bireyler olarak doğduklarını, kalıtsal aksaklıklar nedeniyle kişide doğumla ortaya çıkan biyolojik, psikolojik ve fiziksel sorunların suça yönelimde önemli etki oluşturduğunu iddia etmiştir.

Suç, canlı varlığın niteliklerinin bir sonucudur. Bazı kişiler suça yönelimli niteliklerle dünyaya gelmektedir. Bu durumu hayvanlarda ve bitkilerde de görülebilir. Bazı hayvanların yırtıcı özellikleriyle var olmaları ve yaşamlarında da bu özelliklerini kullanmaları örnek gösterilir. Dönmezer'in (1994:104) Lombroso'dan aktardığına göre; doğuştan suçlu olarak nitelenen suçlular anormal özellikleri nedeniyle diğer insanlardan ayrılırlar. Genetik ve suç ilişkisi üzerinde duran Lombroso; suç olayları içinde yer almış 104 kişi ile yaptığı araştırmaya dayanak 71 suçlu bireyin kalıtımla ilişkisini ortaya koymuştur. Yaşamın başlangıcından beri birada yaşayarak kalıtım yoluyla aktarılan genetik özellikler insanın gelişmesinde, değişmesinde ve davranış oluşturmada önemli bir etki sebebidir (Öztürk ve Uluşahin, 2008:46).

Sheldon'un çalışmalarına göre; bireyin fiziksel görünüm ve yapısı, iyi bir şekilde analiz edilirse, kişinin davranış yönelimlerini, huyları yani mizacı arasında korelasyon kurulabilir. Sheldon suçluları beden tiplerine göre üç gruba ayırmıştır. Bunlar; Endomorfik, Mezomorfik ve Ektomorfik tiplerdir. Endomorfik tipler; şişman, göbekli piknik tiplerdir. Rahatlığı seven, lükse düşkün, sosyal yönleri fazla şeklinde açıklanabilir. Piknik tipler, tumbul bir görünüme sahip olup yuvarlak şekilleri mevcuttur. Kişileri aldatma yani hile içerikli suçlara daha fazla yönelim göstermektedirler. Mezomorfik tipler; atletik özellikleri olan kişilerdir. Hareketli yapıları olup, tavır, konuşma ve yürüyüşlerinde aşırı güvenle birlikte iddiacılık mevcuttur. Saldırgan davranışları çoğunluktadır. Mezomorfikler, kasları gelişmiş olup güçlü, kuvvetli ve sağlam bir yapıya sahiptirler. Şiddete yönelim, zor kullanma gibi suçlarda daha fazla yer alırlar. Son olarak Ektomorfik tipler; Astenik yani narin tiplerdir. Sosyal olmayıp içe kapalı davranış şekilleri gösteren, yorgun ve hareketsiz bir görünümü olan, uykusuzluk sorunu yaşayan, aşırı gürültü, eğlence faaliyetlerinden kaçma, kalabalıktan ise uzak durma özellikleri mevcuttur. Astenikler genellikle kuvvetli

olmayıp uyum sağlama yönünde nitelikleri mevcuttur. Çoğunlukla ufak çaplı hırsızlık suçları içinde yer almaktadırlar.

Sheldon ortaya koyduğu son çalışmalarında "uygunsuzluk" kavramı üzerinde yoğunlaşarak organizmanın oluşumunda kendisin göstermektedir şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ayrıca insan bedeni yapısının, özelliklerinin, hareketlerinin iyi bir şekilde analiz edilip yorumlanmasıyla gelecekte ortaya çıkabilecek suçlarla ilgili oldukça güvenilir tahminler yapılabileceğini savunmuştur. Sheldon'un çalışmalarından sonra ortaya bazı bilim insanlarının ortaya koydukları araştırmalarında suç davranışlarında çoğunlukla boyları kısa ve bedensel olarak ağır, kasları gelişmiş ve şişman oldukları yani endomorfik ve mezomorfik özellikler taşıdıkları ortaya koymuşlardır (akt. Dönmezer, 1994:93-95).

Birçok konuda Lombroso ile aynı fikirleri bulunan Ferri suçluları beş gruba ayırmıştır. Bunlar;

Doğuştan suçlular: Kalıtımla gelen kusurlar nedeniyle suça yönelimleri vardır.

Akıl hastaları: Mental gerilik ve diğer bilişsel problemler sebebiyle suça yönelimleri mevcuttur.

İhtiras suçlular: Duyguların yoğunlu nedeniyle kontrol altına alamama sebebiyle suça yönelimleri mevcuttur.

Tesadüfi suçlular: Çoğunlukla suça yönelim özellikleri mevcut olmasa da bazı çevre ve fiziksel etkenler nedeniyle suça yönelebilirler.

Alışkanlık nedeniyle suçlular: Çevresel etkilere karşı dirensiz olup, ahlaki açıdan sorunları bulunmaktadır. Doğuştan gelen özelliklerle de birleşince suça yönelirler (İçli, 2004:51-52).

Garafola ise, biyolojik sebeplerle alakalı olarak suçlu bireylerin ahlaki açıdan zayıflıklarının bulunduğunu iddia etmiştir. Suçluları dört grupta incelemiştir. Bunlar; cinayet, şiddet içerikli suçlar, hırsızlık ve son olarak cinsel içerikli suçlar şeklinde sınıflandırmıştır (Dolu, 2010:154).

2.5.1.2. Ruhsal (Psikolojik) Faktörler

Genel olarak suç ile ruhi yapı arasında bir ilişki üzerinde durulur. Ruhsal faktörler açısından suç değerlendirildiği zaman akıl sağlığı ile ilgili yaşanan sorunlar, hastalıklar, zeka problemleri, davranış bozuklukları, duygusal problemler çocuğu suça sürüklediği yönünde görüşler mevcuttur. Öyle ki suçluların çoğunlukla psikolojik hastalıklarının ya da bozukluklarının olduğu düşünülür ve bu etkenlerin suçun oluşmasında önemli etki ettikleri değerlendirilir.

Dönmezer (1994:74), suçun sebepleri arasına psikozları, akıl hastalıkları ve sara'yı koymaktadır. Bu açıdan duygusal bozukluklara ve psikopatiye geniş yer vermiştir. Ayrıca "Belirli kişilik teşekküllerinde bulunan kimselerde suç, unsur ve şartlardan özgür olarak meydana gelir" şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ruhsal kusurların ve kişilik bozuklukların genler aracılığı ile aktarımda bulunduğu ve çocuğun doğuştan suça yöneltecek özelliklerin kalıtım koluyla geçtiği düşünülür. Kişilik bozuklukları içerisinde durulan önemli kavramlardan biri de Psikopat olarak tanımlanan anti sosyal kişiliktir. Çoğunlukla 5-6 yaş civarında belirtilerin ortaya çıktığını çalışmalar ortaya koymaktadır.

Cüceloğlu (2006:470), bu kişiler kafalarına göre davranan kişiler olup engellenmeyi kabul etmemektedirler. Yasa ve kuralları dikkate almadan bencil tutum ve davranışlar sergilerler. Ortaya koydukları davranışın meydana getirdiği zararlar gösterildiği zaman suçluluk, pişmanlık duymadan hareket edebilirler. Açıklamalarında kendilerini inandırdıkları mantık ile dünyanın kanunun bu olduğu, "Güçlü olan zayıfı yer, herkes kendisinden daha zayıf olanları kazıklıyor bende böyle yapıyorum" düşüncesi vardır.

Kromozomların içinde bulunan genler aracılığı ile ebeveynlerden çocuğa aktarımıyla ilgili olarak ortaya çıkan sorunlar psikopatiye de neden olabilir. Yapılan araştırmalar; birbirlerine çok benzeseler de Psikopati doğuştan gelmekte olup Sosyopati ise sonradan oluşmakta olduğunu söylemektedir. Psikopati özellikleri gösteren çocuk ve gençlerin sıkça toplumla uyum sorunu yaşadığı, bu uyumsuzluk giderek şiddetini artırmak suretiyle kanunlarla karşı karşıya gelme durumunu ortaya çıkardığı ve suça yönelttiği anlaşılmıştır (Erdoğan, 2011:98-101).

Psikopatların kişiliklerinde bulunan arızalar, duygu-his ve düşünce açısından ortaya koydukları tepkiler, üyesi oldukları toplumsal ve çevresel oryantasyonu

sağlayamamalarında belirleyicidir. Küçüklüklerinden itibaren baba otoritesiyle mücadele, toplumsal kurallara uyum sağlamada yetersizlik, çoğunlukla da bu kuralları ihlal etme, fiziksel güce önem verme, saldırganlık, maddi doyuma öncelik tanıma gibi sosyal çevrelerinden daha çok kendi keyfine yönelik belirtiler gösterirler. Bu çevreyle çatışma durumu onları suça itmektedir (Yavuzer, 2001:85).

Saldırgan çocukların yıkıcı ve şiddet yönelimli davranışlarını göstermelerindeki sebebin ruhsal olarak dengeyi oluşturmamışlarından tutarsız davranışlar sergilediği düşünülür. Saldırganlık aslında ruhsal problemleri sebebiyle çevresi ile uyumlu ve sağlıklı ilişkiler oluşturmada meydana gelir. Bu çocuklarda akran gruplarıyla, çevreleriyle, aileleriyle sürekli bir çatışma ve karşı karşıya gelme durumları söz konusudur. Bu nedenle de sürekli olarak cezai yaptırıma maruz kalırlar. Reaksiyonları orantısız ve kontrolsüzdür.

Saldırganlık doğuştan gelen ve bireyin yaşaması için gerekli bir dürtüdür. Ancak saldırganlık aşırıya kaçması, süreklilik arz etmesi, sorun çözmede birincil yol olarak kabul edilmesi ve dozajının fazla olması ise ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Küçüklüğünde ortaya çıkan saldırganlık dürtüsü, büyüme devam ettikçe aldığı olumlu kazanımlarla bu dürtünün üzerinde kontrol mekanizmaları oluşturularak yönetim ele alınır. Güçlü dışsal baskılar ve engellemeler neticesinde çocuktaki kontrol mekanizması gelişmez ya da zayıf kalır bununla beraber yüksek dozda şiddetli tepki durumu ortaya çıkar. Ebeveynleri karşısında güçsüz kalan çocuk bu tepkisini dışarıya yönlendirmeye başlar. Saldırgan çocuklar incelendiğinde aslında güven duyguları zayıf olan çocuklardır. Aşırı saldırgan çocuk sevilmediğini hisseden ve tatmin olmayan çocuktur. Kabadayılık davranışlarıyla bir yanıltmaca yaparak kendin güçlü olarak sunmaya çalışır. Böyle bir durumda diğer şartlarla harmanlanarak çocuk suça kolayca yönelebilir.

Uzun zamandır fiziksel sağlığın bozulmasında travmalar, zehirlenmeler, hastalıklar, genetik arızalar vb. durumların etkili olduğu bilinmekteydi. Ancak bahsedilen etkenlerin ve stres faktörlerinin uzun vadede psikolojik açıdan da tahribata yol açabileceği ve yan etkiler ortaya koyabileceği yakın zamanda bilinmeye başlanmıştır. Günümüzde çocukluk döneminde meydana gelen ruhsal sorunların yetişkin dönemi de etkileyerek ciddi yıkımlar oluşturduğudur. Bu bilgiler ışığında özellikle çocukluk ve adolesan

dönem içindeyken psikolojik sağlık yaklaşımları oluşturabilmek büyük önem taşımaktadır (Adalet Bakanlığı Sosyal Çalışma Görevlileri Eğitim Kitabı, 2013:198).

Sonuç olarak çocuğun fiziksel özellikleri ya da bazı bedensel anormallikleri toplumla olan etkileşimini, ruhi ve kişiliğinin oluşumunda etki edebilir, bu belirleyici unsurların etkisiyle toplum tarafından kabul edilmeyen, normal dışı davranım örnekleri gösterebilir. Fakat davranış örüntüleri bireysel düzeyde analiz gerektirip sosyal durumlarla açıklanamaz. Fiziki özellikler ve bedeni kusurlar suça yönelimde bazı suç çeşitlerinde daha fazla görülmeye sebep olabilir. Ancak suçluluğu tamamen beden kusurlarıyla ve özellikleri aramak konuyu açıklamada yetersiz kalacağı düşünülmektedir.

2.6.1.Çevresel Nedenler

Bir çocuğun doğup büyüdüğü çevrenin onu şekillendirmede ne kadar önemli bir etki yaptığı yadsınamaz. Bunun en önemli etkisi çocuğun doğduğu ve onu yetiştiren ailesi, yetiştirme şekilleri, sahip olunan kültür, sosyal çevre ve sosyalleşmesinde belki de aileden sonra en belirleyici olan okul gibi etkenler sıralanabilir. Daha önce konu içinde belirtildiği üzere kişinin doğuştan genler aracılığı ile aktarılan özellikleri çevresel etmenlerle etkileşime girerek yeni durumların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Yani tek başına suçu bireysel nedenlerle açıklamak yetersiz olacaktır. Bunun yerine bireysel özelliklerin çevresel özelliklerle etkileşimini dikkate alarak suçun ortaya çıkmasını açıklamak daha rasyonel ve açıklayıcı olması açısından önemlidir. Buradan hareketle bireysel nedenlere ek olarak çevresel etkenlerin neler olabileceğine değinilmiştir. Bu bölümde konu daha bütüncül ele alarak kolay anlaşılması açısından aile, okul, arkadaş ve sosyal çevre ve medya ve kitle iletişim araçları şeklinde açıklanmıştır.

2.6.1.1. Aile

Çocuk ilk doğduğunda anne ve babasıyla karşılaşır ve ebeveynlerinin yani ailesinin yetiştirme şekilleriyle, inançlarıyla, kültürüyle yoğrularak şekillenmeye başlar. Ailenin çocuğa iyi davranış kalıpları sunmasının yanında bazı olumsuz davranış modelleri nedeniyle de çocuk suça yönelebilir. Aile içinde şiddet ve aşırı cezalandırmayla çocuk yetiştirme yolunu izleyen ailelerde çocuğa uygulan olumsuz yöntemler çocukta ciddi tahribatlara neden olur. Örneğin, aile tarafından şiddet uygulanan bir çocukta en büyük

etki çocuğun ailesi tarafından doğrudan şiddeti öğrenmesidir. Şiddeti ailesinden öğrenen çocuk sorunları çözmede birincil yöntem olarak şiddeti görmeye başlar. Erdoğan (2011:93), şiddet içerikli davranışta bulunan kişilerin çoğu geçmişlerinde şiddet gören bireylerdir görüşündedir. Genç (2017:417) çalışmasında; babadan şiddet gören gençlerin, şiddet görmeyenlere oranla daha çok kızgınlık, öfke patlamaları ve şiddet eğilimi gösterdiklerini ortaya koymuştur. Yine aynı çalışmada, annenin uyguladığı şiddet nedeniyle hayvanlara yönelik daha çok şiddet davranışında bulundukları, ayrıca öfke patlamaları daha çok yaşadıkları ve kendilerine daha çok zarar verici davranış gösterdikleri yönünde bulgular elde etmiştir.

Çocuklarda bütün bireylerin yaptığı gibi ailesi ve yaşadığı çevre ile iletişime ve etkileşime geçer. Bu etkileşim süreci içinde çocuklar yetişkin bireylere göre çoğunlukla alıcı görevindedirler. Buradan yola çıkarak, üyesi olduğu ailesi, arkadaş ve sosyal çevresi içinde mevcut olan suçlu bireyin bulunması, çocuğun bu kişi ve kişilerle yaptığı etkileşim sonucu suça yönelme noktasında kolaylaştırıcı etki yapacaktır. Ayrıca çocuğun ailesi içinde ya da başka bir yerde şiddet unsurlarına maruz kalması durumunda suça yönelme riski artış gösterecektir. Şiddet ve cinsel istismar mağdurları çocukların daha çok adolesan dönemiyle birleşmesi neticesinde daha fazla suç riskinin oluştuğu belirtilmiştir (Çopur ve diğ., 2015:122).

Aile içinde ebeveynlerin çocuğu yetiştirme tarzlarındaki aksaklıklar ve yanlışlar çocuklarda bazı sorunların oluşmasına bunun neticesinde de suça yönelmesine neden olabilir. Örneğin aile içinde aşağılamalar ve utandırmalar neticesinde çocukta korku duygusu yaygınlaşmaya başlayarak alay edilmekten korkan ve korkak çocuk durumu oluşmaya başlar. Korkaklık, çoğunlukla kişiler arası ilişkilerde yıkıcı etki yapan bir kişilik özelliğidir. Korkaklık, toplumdaki diğer insanların haklı oldukları düşüncesini yok ederek sürekli olarak kişisel saygınlığa ulaşmak için hazır olmak demektir. Neticede, korkaklık bireysel ve kavgacı bir davranışın oluşumuna zemin hazırlar. Ayrıca çocuğun kişiliğinde kuşku, kıskançlık ve bencillik gibi olumsuz özelliklerin oluşmasına neden olur (Adler, 2016:68-69). Bu olumsuz kişilik özellikleri de çocuğun sosyal yaşamında suça yönelmesinde kolaylaştırıcılık etkisi yapabilir. Ayrıca aile içinde sevgi göremeyen bir çocuğun çevresine de sevgi içerikli davranışlar gösteremeyeceği basit bir mantıkla söylenebilir.

Adler (2016:69), sevgisiz bir aile ve çevrede büyümüş çocukların sağaltımının büyük bir sorun oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu tür çocukların, kendilerine yöneltilen isteklerin hepsine bir tür başkaldırı olarak görmelerine, oyun oynadıkları arkadaşlarını sürekli olarak kıskanmalarına ve uyumlu davranışlar kuramamalarına neden olarak onları giderek sapma davranışına götürebilir. Kalpleri öfke ile dolan çocuklar zaman içinde öyle bir karakter yapısına bürünürler ki hayatı başkalarına zehir etmek, acı vermek onlara haz duygusu oluşturur. Kendilerinden daha zayıf olan çocukların üstüne çıkarak aşağılık duygularını dengelemeye çalışırlar. Bu ve buna benzer birçok olumsuz aile ortamı, bilinçli ya da bilinçsiz yetiştirme tarzları, hatalı ebeveynlikler nedeniyle çocukların suça yönelebildiği söylenebilir.

Yavuzer'in (2001:138) Glueck'den aktardığına göre; 2000 suçlu bireyle yapılan çalışmada %95 oranında ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları değişken disiplin kurallarının aşırı sert yahut da çok yumuşak olduğu anlaşılmıştır. Bununla beraber 500 suçlu 500 ise suçlu olmayan iki grubu incelemiştir. Buna göre; birinci gruptaki ailelerdeki %96 gibi büyük bir oranda annelerin, %94 olarak ise babaların ya aşırı sert ya da aşırı hoşgörülü disiplin kuralları benimsedikleri, bununla beraber ikinci grupta oranlar anneler için %66 babalar için %56 olarak saptanmıştır.

Ailenin çocuğa bakışı da çocuğun aile içindeki yerini belirler. Mesela çocuğu önemli bir birey olarak gören ve odak nokta olarak değerlendiren ailelerde yetişen çocuklar hep ön planda olur. Duygu ve düşünceleri dinlenir, önemsenir. Ancak odak noktası çocuk olmayan aileler de birinci ana nokta yetişkin bireyler ikinci nokta ise çocuklardır. Bu tür ikinci model ailelerde yetişen çocuklar geri planda kalarak sağlıklı kişilik gelişimlerini oluşturamayacaklardır. Daha sonraki süreçte eksik kalan tamamlanamayan ve zayıf yönleri çevresel etkenlerle birleşmesi durumunda suçlu davranışı gündeme getirecektir.

Üyesi olduğu ailenin sosyal konumu, yapısı ve biçimi ve gencin gelişimine doğrudan tesir eder. Örnek olarak dağılmış bir aile, boşanmış ya da ebeveynlerin ayrı yaşadığı, ya da ebeveynlerden birinin ölümü veya ikisinin birlikte ölümü, ailenin sosyo-ekonomik yapısı, göç durumu, çocuğun evdeki anne ve babasıyla olan iletişimi ve ilişki durumu, çocuğun sağlıklı kişilik oluşturup toplumsal uyumunu sağlamada baş etki ettiği ifade edilebilir. Toplumsal uyum üzerinde yapılan araştırmalar, toplumsallaşma konusunda

ailenin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Yavuzer (2001:125-30), hoşgörölü demokratik ailelerde yetişen çocuklar, akran gruplarıyla olan ilişkilerinde etkin, girişken, yaratıcı düşüncelere sahip olan çocuklar olurken, aşırı ve sert bir şekilde kontrol edilmeye çalışılan aile ortamında gelişen çocuklarda, boğun eğmeme ve saldırganlık gibi davranış örüntüleri gösterdiklerini belirtmiştir.

Aile içinde istememekle birlikte sevgi gösterilmeyen çocuğun ciddi sapma davranışları gösterdiği yapılan araştırmalar göstermiştir. Şemin'e göre; istenmeyen ve sevilmeyen çocuk şu durumlardan bir ya da birkaçını sergileyebilir:

1. Çocuk, sevgi görmek ve dikkat çekme çabası içindedir.
2. Anne ve babası tarafından düşmanca duygulara maruz kalan çocuk, diğer insanlara kin güderek öç alma durumu ortaya çıkabilir.
3. Değersiz hissederek, kaygılı bir ruh haline bürünerek özgüvenini kaybeder.
4. Sevgi ve kabul görmeyen çocuğun belirgin olan davranışı şiddet içerikli davranışlar olup kavgacı ve isyankardır. Bu nedenle de suç işlemeye meyilli karakteristik özellikleri mevcuttur. (akt. Yavuzer, 2001:142).

Yörükoğlu (2007:84-85) çocuğu anlatırken; dünyaya geldiğinde en savunmasız varlıklardan birisi olduğunu, bedensel hastalıklara, psikolojik etkilere karşı hassas olduğundan sürekli olarak korunup kollanması gerektiğini, olgunlaşma ve kendi kendine yeter hale gelebilme süresinin oldukça fazla olduğunu, canlılar içinde belki de en fazla yardım ve desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade ederek üzerinde durulması gereken noktaları belirtmiştir. Böylesine ağır yaşam şartlarında sağlıklı büyüebilmesi için ailesi tarafından kendisine verilecek olan sevgi ve şefkate büyük ihtiyacı vardır. Aksi takdirde ortaya çıkacak eksiklikler, yoksunlukların etkisi ile çocukta fiziki ve ruhi gelişim gerilikleri oluşarak kolaylıkla sapma davranışının ortaya çıkmasına sebep olabilir diyerek konuya ışık tutmuştur.

Adalet Bakanlığı Sosyal Çalışma Görevlileri Eğitim Kitabı'nda (2013:201) aileye ilişkin risk faktörleri şöyle sıralanmıştır:

1. Anne ve babada ruhsal rahatsızlık, suç karışma durumları,
2. İstismar özellikleri taşıyan aile,

3. Anne ve baba arasındaki anlaşmazlıklar ile iletişim sorunları,
4. Ciddi kronik rahatsızlıklar (Anne, baba veya aile üyeleri),
5. Ayrılık ya da boşanma,
6. Sevgiden yoksun ebeveynlik tutumları ve tutarsız disiplin yöntemleri,
7. Anne ve babanın düşük eğitim durumu, fazla çocuk sayısı,
8. Sevgisiz anne ve baba.

Sonuç olarak çocukta oluşan sapma ve anti-sosyal davranışların meydana gelmesinde, çocuğun gelişim gösterdiği erken dönemde gerekli tedbirleri almadığı, bununla beraber bu durumun ortaya çıkmasında doğrudan etki ettiği düşüncesiyle çocuğun ailesi sorumlu tutulmaktadır.

2.6.1.2. Okul

Çocuğun, aileden sonra toplumsal kuralları tanıyıp öğrendiği, toplumu tanıdığı yer okul ortamıdır. Okul çağına gelen çocuk aile ile birlikte öğrendiği bilgileri temel yapısında toplayıp bunları sınama ve yeni özellikleri tanıyıp öğrenme sürecine başlayacaktır. Tabi burada çocuğun okuldaki uyum, gelişim, başarı, ait olma gibi durumlarına doğrudan tesir edecek olan okul çağına kadar yetiştiği veya yetiştirildiği aile ortamıdır. Aileden çocuğa aktarılan öğrenimlerin olumlu ya da olumsuz olması çocuğun okul durumunu yakından etkileyecektir.

Okul ile suç arasındaki bağlantıyı ortaya koymaya çalışan araştırmalar genellikle suç ve öğrenim düzeyi olarak değil de çocuğun okula devamı, ders başarı durumu, okul yönetimiyle olan durumu, öğretmenleriyle kurduğu iletişim, okuldaki arkadaşlarıyla arasındaki tutum ve davranış durumu, okulda karıştığı olayların türü ve özellikleri gibi dinamik etkenler üzerine yoğunlaşmıştır. Modern dönemde okul ortamlarında gerçekleşen suç olaylarının sayısının hızla artması, medyaya gündem olması nedeniyle birçok araştırma yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu araştırmalardaki ana noktanın aileden sonra en temel toplumsallaşma kurumu olarak görülen okulun öneminden bahsedilmektedir. Aynı zamanda okula uyum sağlayamayan ya da negatif yönde sosyalleşme neticesinde çocukların suç davranışına yöneldikleri açıklanmaktadır. Bu açıdan aşağıda bazı bilgiler verilerek konu açıklanmaya çalışılmıştır.

Suça yönelmede okula gitme ve eğitim düzeyiyle yakından ilişkili olduğu görülmüştür. Suç davranışının daha çok eğitim düzeyi düşük olanlarda görüldüğü belirlenmiştir. Gelişimleri ve içinde bulundukları yaş itibarıyla okula gitmeleri gereken çocukların bazı sebeplerden dolayı okula devam edememelerinden kaynaklı suç davranışı gösterme ve suça maruz kalmalarının daha yüksek bir yüzdeye sahip olduğu ortaya konmuştur. Eğitim düzeyi düşük olan çocukların çevre ve toplumla uyum sağlamaları oldukça zor olmakla birlikte sosyal birlikteliğe ve bu tarz arkadaş gruplarına daha fazla gereksinim duyduklarından birlikte suça yönelme eğilimleri ötekilerine oranlarla daha fazladır (Çopur ve diğ., 2015:122-123).

Okulda yaşanan uyumsuzluk ve başarısızlık çocuğun, anti-sosyal davranışlara yönelimini kolaylaştıracak ve sonuçta da suç davranışının içinde yer almasında önemli bir etki oluşturacaktır. Bu kısır döngü çocukta alışanlık durumunu ortaya çıkararak suçlu çocuk olma olasılığını artıracaktır. Konuya yönelik olarak oldukça fazla araştırma mevcuttur. Bu araştırmalardan yola çıkarak örnek verilecek olursa, 1967'de ortaya konan çalışmalara dayanarak; okulda başarısız olan çocukların başarılı olan öğrencilere oranla yedi kat daha çok suça yönelimi olduğu belirlenmiştir (Sevük, 1998:52).

Okulda başarısız olan çocuğun okul yönetimleri ve aileler çoğunlukla, çocukların içinde oldukları bu duruma daha fazla katlanamadıkları için ilk olarak okuldan uzaklaştırma yöntemini uyguladıkları bilinmektedir. Bu etki ile çocukta mevcut olan eksiklik ve yetersizlik durumları daha da artarak çığ gibi büyümektedir. Bu durum çocuğun ruh sağlığını tehdit etmeye, hatta psikolojik bozukluklar oluşmasına sebep olmakla birlikte, güvensizlik, ilgisizlik gibi duygularla birleşiminde çocuğun ya bireysel olarak ya da kendisinin kabul gördüğü benzer özelliklere sahip olan çocukların oluşturduğu anti-sosyal gruplara katılım göstererek suça yönelmesi kaçınılmaz olacaktır.

Akduman ve Baran'ın (2010) çalışmasına göre; okula devam etmeyen çocukların %54.4'ü suça karışmaktadır. Aynı çalışmada suça davranışı gösteren çocukların %45.6'sının okula gittiği, okula giden çocukların %70.2'si ise çoğunlukla okuldan kaçma davranışı gösterdiği ortaya çıkmıştır. Ders başarısızlığı ile suç davranışı, okuldan kaçma ile suç davranışı değerlendirildiğinde ABD ve İngiltere'de %94.8 gibi oldukça yüksek seviyede bir bağlantı olduğu ortaya konmuştur. Sonuç olarak okula gitmeyip

okuldan uzak kalan çocukların ruhsal gelişimi, çevresel adaptasyonu, kontrollü davranış oluşturma yetilerinde bozulmalar ortaya çıkmaktadır (akt.Güçlü Yılmaz 2015:339).

Kızmaz (2010:278) çalışmasında Cohenden aktardığına göre; statü kültürünün de suça yönelimde önemli bir etken olduğu vurgulanmıştır. Orta ve altı sınıfın yaşadığı anlaşmazlığın neticesi olarak meydana geldiği iddia edilmektedir. Statü üzerinden engellenmenin yaşandığı ortamlardan birisi de okuldur. Alt sınıfa dahil olan ailelerden gelen çocukların okulda gösterdikleri başarılı olmayan durumları ve suç davranışı göstermeleri arasında bir ilişki kurulmuştur. Buna göre alt gruba dahil olan çocuklar okul başarılarının düşük olduğu, başarılı olamama nedeniyle çocukları çetelere yönlentmektedir.

Sonuç kısmında toplumsallaşma sürecinde ikinci bölümde kendine yer bulan okul, eğer aile içinde yetersizlik ve sorun olması halinde bu duruma müdahale edip gerekli tedbirleri alarak sorunu çözmeye çalışabilecek önemli bir kurum olarak görülebilir.

2.6.1.3. Arkadaş Grubu ve Sosyal Çevre

Genel olarak bakıldığında çocuk, ilk olarak hayata ailesi yanında başlar, büyüme, gelişme, öğrenme, uyum, toplumsallaşma gibi süreçleri burada öğrenir. Belli bir gelişim düzeyine ulaştıktan sonra ise ikinci olarak okulla tanışır ve ailesinden öğrendiği bilgileri okulla geliştirir, uyumlu hale getirir ya da sorgulamalar ve çatışmalar yaşar.

Okulla beraber çocuk olgunlaşmaya doğru hızla giderken önemli basamaklardan biriside kendine ailesi dışında sosyal bir çevre kurma, çevreye dahil olma, grup içine girme gibi bir dizi faaliyetler içinde kendini bulur. Bu süreçte oldukça fazla olan olumsuz grup ve çeteler yetişkin bireyler tarafından kontrol ve denetime açık değildir. Tamamen çocukların istekleri ve taleplerine göre kurulup hareket ederler. Kendilerine yakın olarak gördükleri kişiler gruba dahil edilir.

Grup içinde bir çok dinamik olup görev paylaşım yapılır. Aynı zamanda kabul görme ve onaylanma için grup baskınlığına itaat önemlidir. Tek başına bir davranış sergileyecekken sorumluluk tamamen kendisinde olduğundan daha geri durma çabası vardır. Grupla birlikte hareket edildiği zaman daha cesur ve riskli davranışlar sergileme olasılığı yüksektir. Belki birlikteliğin vermiş olduğu güç ya da sorumluluğun grup üyelerine paylaşılmasının etkisinden bahsedilebilir. Böylece çocuk içinde bulunduğu

grubu ve çevreyi hem etkiler hem de etkilenir. Olumsuz yönde etkilenmesi ile çocukta sapma ile birlikte suça yönelme oluşabilir. Tabi burada olumsuz grubun negatif etkilerinden bahsedilmeye çalışılmıştır. Çocuğun olumlu dinamiklerin mevcut olduğu gruplara dahil olması onun sağlıklı gelişimi açısından son derece yararlı olduğu yapılan çalışmalar göstermiştir.

Toplum içinde meydana gelen sosyo-ekonomik değişimlerin etkisiyle aile denetiminde oluşan zayıflama ile birlikte çocukları kontrol etmekte zorlanan ailelerin çocukların üzerinde arkadaş grubunun negatif etkisinin giderek artırdığı vurgulanmıştır (Ergündüz, 2010:43-44). Yapılan bir araştırmada çalışmaya katılan çocuk suçluların %80'ninin suç davranışını birkaç kişiden oluşan grupla birlikte gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Özellikle hırsızlık suçlarında çoğunlukla grup halinde suç davranışının ortaya çıktığı belirtilmiştir. Ahlaki yönden deforme olmaya başlamasıyla birlikte çocuk erken yaşta grup içine girmeye başlayıp büyüdükçe bu durum artarak devam eder. Örneğin basit bir şekilde okuldan kaçma davranışı gösteren bir grup çocuk daha sonraki süreçlerde önemli sayılabilecek suçlar içinde yer alabilir ve dahası gerekli önlemler alınmadığı takdirde ise profesyonel suçlu olma ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir (Yavuzer, 2001:48-49).

Çocuk suçluluğunda diğer dikkat çekici etken çevre gösterilebilir. Çocuğun etrafında bulunan sosyal çevresindeki suçlu özellikler taşıyan kişilerin bulunması, suç davranışlarının normalleştirilmesi, hatta suç kültürünün oluşturulması gibi durumlar dikkate alındığında çocuğunda bilişsel ve ahlaksal gelişiminde bir bocalama yaşayarak suç davranışını benimsemesine hatta övünç kaynağı olarak görmesine de neden olabilir. Suç davranışı gösteren çocuklar incelendiğinde, çoğunlukla çocukların bilardo, kahve ve bar vb. mekanlara gittikleri anlaşılmıştır. Bu tür mekanların çoğunlukla olumsuz özellikler barındıran kişilerin gittiği yerler olduğu dikkate alındığında olumsuz anlamda özdeşim kurabilecekleri kişilerle aynı ortamı paylaşabilmekte olup, bu mekanların çoğunda madde kullanımının özellikle tütün, alkol vb. maddelerin yoğun bir şekilde tüketildiği düşünülürse çocukların bu maddeleri karşı olumlu düşünce oluşturmaları hatta kullanarak alışkanlık haline dönüştürdükleri ifade edilebilir (Ergündüz, 2010:45-46).

Toplum içinde ortaya çıkan suç unsurlarının çocuklara ulaşmaması için Erdoğan (2011:107), "Şiddet gösterenler toplum dışına itilirse, meşruluğunu kaybeder ve çocuklara kadar inmez" demiştir. Yani çocuk onu çevreleyen çevresinde bulunan kendisine en yakın gördüğü kişilerden doğrudan etkilenecek, onları örnek alarak, taklit ederek olumlu ya da olumsuz özdeşim kurarak kişiliğini şekillendirir. Burada eğer çocuk kendisine örnek alacağı kişi veya kişilerin genel özellikleri arasında suçlu kişilik özelliği barındıranlar varsa aynen kendisine kopyalayarak ya da bir süngerin suyu emmesi gibi kendi bünyesine alarak da suçlu davranış kalıpları oluşturabilir. Buna ek olarak Genç (2016:57) 'in 100 erkek ve 100 kız öğrenci ile yaptığı çalışmada; araştırmada yer alan öğrencilerin %78 gibi büyük bir oranı "devlet adamları ve sanatçılar" toplumda değerli görülen bireylerin şiddet ve suç içerikli davranışlar da bulunmaları gençlerin suça yönelimlerinde önemli etki ettikleri yönünde görüş beyan ettiklerini saptamıştır. Toplumda ön planda olan ve toplulukları yönlendirme gücüne sahip kişilerin suç içerikli durumlardan uzak durmaları gerektiği, aksi durumda gençlerin bu kişilerden olumsuz yönde etkilenecek suça yöneldikleri vurgulanmıştır.

Çocukların suça yöneliminde çevresel etkenlerden birisi de göç olgusudur. Göçle birlikte yeni bir yerde yeni bir kültürle yaşamaya başlayan çocuk ve aile birçok sorunla karşı karşıya kalır. Kırsal alanlarda tarım ve diğer küçük çaplı işlerde çalışarak hayatlarına kazanan aile ve üyeleri kentlerde yeni bir kültüre dahil olarak büyük bir strese maruz kalabilirler. Göçler iyi yönetilmediği zaman şehirlerin etraflarında gecekondulaşma ya da çarpık yerleşim yerlerinin oluşması bunun neticesinde de eğitim, sağlık, ulaşım vb. sosyal imkan yoksunluklarının ortaya çıkmazı kaçınılmaz olur. Bu olumsuz etkiler çocuk ve diğer bireylerde özgüven kaybı, madde kullanımı, psikolojik yıkım, mali kayıplar, kimlik bunalımları vb. nedenlerle baskı oluşturarak yoğun strese maruz kalma durumu oluşturup çocukları suç davranışına yöeltebilir.

Göçle ve ülke sosyo-ekonomik şartların etkisi ile birlikte şehirlerde merkezden ayrı dış bölümlere kendilerine has özelliklerin oluşturduğu mahalleler kurulmaktadır. Bunlar nispeten ekonomik açıdan daha uygun ve ucuzdur. Ancak birçok açıdan yetersiz imkanlara sahiptir. Ama gelir ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle mecburi bir yaşamdır. Bu yaşam tarzı burada yaşayan insanlarda farklı durumlar ortaya çıkartır. Yalnız olmamak ve güçlü olabilmek yeni bir çevrede tutunabilmek için gruplaşmalar meydana gelmektedir. Bu gruplaşmaların etkisi ile yeni bir sosyal yapı ortaya çıkmaktadır.

Örneğin Sakarya ili çok fazla göç alan bir şehir olup kozmo-politiktir. Türkiye'nin birçok ilinden ve bölgesinden göç edip buraya yerleşen ve şehrin değişik bölgelerinde belli özelliklere sahip insanların oluşturduğu mahalle ve gruplar meydana gelmiştir. Örneklendirilecek olunursa, mesela Roman vatandaşların yaşadığı mahalleler, Abaza olarak bilinen vatandaşların yaşadığı bölgeler, Erzurum, Kars, Ağrı gibi doğu illerden göç eden ve yine güney doğu illerinden göç edip vatandaşların oluşturduğu mahalleler, karadeniz bölgesinden gelenlerin oluşturduğu mahalleler gösterilebilir. Bu durum birlikte yaşayarak ortak toplumsal kuralların, inançlar ve değerlerin zayıflamasına neden olmaktadır. Bu grupların yaşadığı mahallelerde kendilerine özgü yeni sosyal kuralların daha güçlenmesine yol açmaktadır. Toplum içindeki bu farklılaşmanın sağlıklı toplumsallaşma da sorun yaşamaya, sapma davranışların artmasına ve neticede suça yönelime kolaylaştırma etkisi yapabileceği ifade edilebilir.

2.6.1.4. Medya ve Kitle İletişim Araçları (Televizyon ve İnternet)

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte çocukların ve yetişkinlerin hayatında kitle iletişim araçlarının önemi artmaktadır. Medya ve kitle iletişim araçlarının özellikle çocuklar üzerindeki etkisi tartışılmazdır. Bugün hemen hemen bütün çocuk ve gençlerin telefonunun olduğu sosyal medya hesaplarının bulunduğu, buradan iletişim ve haberleşme, oyun ve benzeri bir çok aktivitenin içinde yer aldığı bilinmektedir. Aynı zamanda hemen hemen her evde televizyonun ve internetin bulunduğunu da ifade edilebilir.

Dilber (2014:65) çalışmasında, "Kitle iletişim araçlarının haber verme, bilgilendirme, eğlendirme, eğitime, toplumsallaştırma ve kültürlerarası köprü görevi gibi işlevlere sahip olması kitle iletişim araçlarının çocuklara olumlu katkı sağladığı da bir gerçektir" şeklinde görüş beyan etmiştir. Medya ve kitle iletişim araçlarının iki yönlü (pozitif-negatif) olduğundan bahsedilebilir. Bu durumda teknolojinin sunduğu imkanlarla birlikte medya ve kitle iletişim araçlarının olumlu katkılarının yanında olumsuz taraflarını da özellikle çocuklar açısından dikkate alınması gerekmektedir. Bu çalışmada medya ve kitle iletişim araçlarıyla daha çok suça ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Bu açıdan dünyada ve ülkemizde çocuklar dikkate alındığında özellikle şiddet davranışlarının oranının hızlı bir şekilde artış gösterdiği ifade edilmektedir. Medya ve kitle iletişim araçları, bir bakış açısına göre, günümüz sosyal hayatımızda negatif

etkiler oluşturmuştur. Buna ek olarak da kitle iletişim araçları, bireyleri ve çocukları endüstrisiyle eğlendirmek yoluyla uyuşturucu etkisi yaratmıştır. Ortaya konan çalışmalara göre bu durumda en belirgin etkinin medyanın olduğu belirtilmektedir. Medya olarak bakıldığında özellikle televizyon ve internet kullanımının kültür oluşturma açısından bir makine görevi gördüğü söylenmektedir. Televizyon başında olunması çocukların çoğu zamanını almaktadır. Bu durum çocuklarda şiddet ve anti-sosyal davranışların oluşmasına zemin hazırladığı belirtilmektedir (Küçüker ve Tokdemir, 2000:164).

Toplumsallaşma ocuk ve yetişkinlerin yesi oldukları, yaşadıkları topluma entegre olmaları, uyum sağlamaları açısından önemlidir. Bu açıdan bakılacak olursa daha önce bilinen aile, okul, sosyal evre, arkadaş vb. toplumsallaşma öğelerine medya ve kitle iletişim araçlarının da eklendiği söylenebilir. Ancak bu öğelerdeki negatif yüklü etkenlerin özellikle çocukları nasıl etkilediği konusu kaşımıza çıkmaktadır. Çocuğun çevreyi ve hayatı tanınmasında TV ve hatta telefonun büyük bir önemi vardır. Ancak aşırısı sınırlarda izlenen televizyonun ve internet kullanımının etkisinin gerçek dünya ile sanal dünya arasında denge kurulamamasına aslında gerçekte olmayan bir hayata sosyalleşme sağlandığı yönünde tartışmaların olduğu belirtilmektedir (Taylan, 2011:13-14). Bu durum etkisini gençler üzerinde fazlaca yaygın olan internet cafe alışkanlığında görülebilir.

Ergündüz (2010:45-46) alışmasında; düzenli olarak internet cafelerde zaman geçiren çocukların gerçekten bir yanılsama durumlarının varlığını vurgulayarak, gündelik yaşamdan koparak gerçek yaşamla mücadele etmekten uzak, gerçek dünyadan tamamen bağımsız ve ilişkisi olmayan sanal alemde başarı, güven vb. diğer duyguları yakalama çabası içinde oldukları, bu şekilde devam etmesiyle birlikte ait oldukları gerçek dünyadan ciddi bir şekilde uzaklaşma yaşadıkları görüşündedir. İnternet cafede zaman geçiren çoğu çocuğun pornografik içerikli yayınlara ulaşabilme imkanlarının olduğu anlaşılmıştır. Cinsel duyguların şiddetle birlikte aktarıldığı, birer eşya olarak anlatıldığı bu internet ortamının, çocukların sağlıklı ahlaki ve cinsel gelişimlerini büyük bir sekteye uğrattığı ifade edilebilir.

Kitle iletişim ve Medya'nın belirgin yönü, ocuk ve yetişkinlerin duygu ve düşünceleri üzerinde tesir ederek ortak ortam oluşturmak ve bunu da sonraki kuşaklara aktarımını

yapmaktır. Toplumsallaşma teorisi, suç ve şiddet içerikli davranışları, cinsiyet, siyaset, ırk açısından fikirler konusunda bilgi alma yöntemiyle çocuk ve gençler açısından sosyalleşme araçları olarak görülmektedir. Televizyon ve kitle iletişim araçlarında ortaya konan sosyal hayat ve gerçekliğin bir çocuk ve bireyin gerçeklik algısında ciddi değişimlere yol açabilir (Taylan, 2011:15).

Başka bir etken olarak kitle iletişim araçlarındaki şiddet kavramının işlenmesinde değerlendirme yapılabilir. Televizyondaki programlarda sunulmakta olan karakterlerde sunulan özelliklerin çocukların örnek alarak özdeşim kurma açısından modeller oluşturdukları belirlenmiştir. Bu karakterler de çoğunlukla seks ve şiddet özellikleri yoğun bir şekilde işlenmektedir. Bu tür içerikli programların çocukların gelişimlerinde özellikle, ahlaki ve duygusal yönden ciddi tahribatlara sebep olduğu uzmanlarca birçok defa dile getirilmektedir. Cinsel içerikli suçlara yönelen çocukların hayatları incelendiğinde suç davranışı ortaya çıkmadan önce birçok pornografik içerikli materyallerin etkisinin önemli ölçüde olduğu söylenebilir (Ergündüz, 2010:45-48).

Yapılan çalışmalara göre, ilköğretim çağındaki birçok öğrencinin çoğunlukla şiddet içeren dizileri takip ettikleri görülürken çok azının çocuk yayınlarını takip ettiği saptanmıştır. Aynı zamanda şiddet içeren programlara maruz kalan çocukların sosyal hayatlarında sorunlarının çözümünde çoğunlukla şiddet davranışı gösterdikleri de anlaşılmıştır. Çocuklar takip ettikleri dizilerdeki karakterleri taklit yoluyla model alarak günlük yaşamlarına aktarmaktadırlar. Bu belirtilen karakterlerin özellikleri çocuklardaki şiddete yönelimlerini kolaylaştırmaktadır (Dilber, 2014:64).

Bununla birlikte şiddet ve cinsellik bulunan yayınlar çocuklarda ruhsal sorunların oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Özellikle bulundukları özel dönem dikkate alındığında yaş ve gelişimlerine uygun olmayan şiddet ve cinsel içerikli yayınlar çocukların erken yaşta uyarılmalarına ve bu nedenle de cinsel sapkınlık, sadistlik ve şiddet durumlarının oluşmasına neden olmaktadır. Çocukların bu tür sorunlu davranışları okulda ve sosyal çevrelerinde arkadaşlarına üzerinde denemeye çalışmaktadırlar (Kunt, 2003:61).

Televizyonda kullanılan reklamların da çocukların sapma davranışı göstermelerinde önemli bir rol oynadığı yapılan çalışmalar göstermiştir. Öyle ki reklamlarda kullanılan tüketim üzerine albeni satış teknikleri ile özellikle çocukların gerçekten ihtiyaçları

olanla olmayanı ayırt etmekte zorlanmasına neden olmaktadır. Bu durum şöyle açıklanabilir. Yavuzer (2001-247), hırsızlık suçu sadece ekonomik durumu iyi olmayan aile üyelerine yüklenemez. Çoğu örneği olduğu gibi zengin aile üyelerinde de hırsızlık vakalarına rastlanılmaktadır. Yani hırsızlık suç sebebinde sorun sadece ekonomik kaynaklı değil içinde bulunan durum ve koşulların çocuklara anlatılması ve çocukların bu durumu nasıl algılıyor olmasıyla ilgilidir. Son yıllarda gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan araba, motosiklet, traş losyonu vb. hırsızlık suç davranışıyla çocukların mahkemeye gelmeleri reklamların etkisi açısından ciddi örneklerdir.

3. BÖLÜM: ÇOCUK ADALET SİSTEMİ VE REHABİLİTASYON

Çocuk adalet sistemi genel olarak tanımlanacak olursa, yetişkinlerden ayrı koymak üzere sadece çocuğa özgü adli alan olarak düşünülebilir. Bu sistemin temel amacı, herhangi bir sebepten dolayı adli sistem içine gelmiş bir çocuğun, gelişim özellikleri dikkate alınarak, adli sistemin getirdiği olumsuz ve yıpratıcı süreçlerin etkisini en aza indirmek, her aşamada çocuğun yüksek yararını gözetmek, yetişkinlerden ayrı olarak özel bir yargılama usullerine tabi tutmak kısacası çocuklara özgü bir statü oluşturarak çocuğu ve toplumu korumak olarak açıklanabilir (Adalet Bakanlığı Hukukçular için Eğitim Kitabı, 2013:60).

Çocuk adalet sisteminde temel gayesi, çocuğun korunması ve sağaltımının dikkate alınmasıdır. Bu modelin tam olarak yerine gelebilmesi içinde kanunlar, personel gibi öğelerle birlikte kendisine has bakış açısı oluşturmaktır. Bu sistem en temelde çocukların yüksek yararını gözeterek önceliğini cezai yaptırımlara değil bütün çocukları ayırım yapmaksızın koruma ve kollamaya yoğunlaşmasıdır. Ortaya çıkan eylem değil çocuğun dikkate alındığı ve rehabilite edici özelliğin daha ağır bastığı bir yapı olmasıdır. Aydın (2013-52-53), bu sistemin bünyesinde sosyal çalışma görevlilerini bulundurması, ivedili-etkili bir muhakemenin oluşturulması, çocuğun önemsendiği çalışma düzeneğinin kurulması, tüm aşamalarda çocuğun ön planda olması, alınan kararlarında devamında takip ve denetime tabi tutulması açısından önemi ortaya çıkmaktadır.

Çocuklarla ilgili uluslararası sözleşmelerde, çocuk adalet sisteminin tüm kademelerinde uygulanmak üzere ana ilkeler belirtilmiştir. Bu ilkeler sıralanacak olursa; çocuklara yönelik olarak ortaya konan hukuk kurallarının 18 yaşından küçük bütün bireyler için uygulanması, çocuklarla ilgili her türlü çalışmada çocuğun üstün yararı dikkate alınması, çocukların özgürlüklerinin engellenmesinin son çare olarak dikkate alınması, çocuğu cezalandırmak yerine öncelikli olarak toplumsallaşmasına katkıda bulunacak şekilde hareket edilmesi, onun topluma katkı verecek şekilde muamele görmesini sağlamaktır (Adalet Bakanlığı Sosyal Çalışma Görevlileri Eğitim Kitabı, 2013:60-61).

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için çocuk adalet sistemi başlıklar halinde açıklanmaya çalışılacaktır.

3.1. Çocuk Polisi Birimi

Emniyet Genel Müdürlüğünün çocuklara yönelik hizmetlerinde daha kaliteli ve daha adil bir hizmet modeli oluşturabilmesi için 13.04.2001 tarihinde "Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kurulu, Görev ve Çalışma Yönetmeliği" yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmeliğe (mad. 6) göre; İl Emniyet Müdürlüklerinde Çocuk Şube Müdürlükleri ilçelerde ise Çocuk Şube Amirlikleri kurulması kararlaştırılmıştır.

Herhangi bir suç olayının içinde yer alan çocuğun çoğunlukla ilk karşılaştığı yer şehirlerde polisler kırsal kesimlerde ise jandarmalardır. Yukarıda bahsedilen yönetmelik incelendiğinde çocuklara özgü düzenlemelerin yapıldığını söylenebilir. Bu düzenlemeler aşağıda açıklanmıştır.

1. Çocuk Birimi Amiri : İllerde ve ilçelerde kurulan çocuk birimlerinden sorumlu kişiyi belirtmektedir. En önemli özelliği çocuklara özgü kurulan birimlerde ihtisas amiri olmasıdır. Bu göreve gelecek olan kişilerde ise belli kriterler aranmaktadır.
2. Çocuk Polisi: Çocuğun özel durumuna ilişkin olarak çeşitli eğitimleri almış, iletişim, sosyal hizmet, psikoloji, davranış bilimleri, çocuk gelişimi gibi konularda yetkin olan polis memurlarıdır.
3. Sosyal Çalışmacı: Çocukların ve üyesi oldukları ailelerinden ya da sosyal çevre şartlarından ortaya çıkan veya kontrol dışında meydana gelen tüm sosyal sorunların analiz ve tespitinde yürütülen lisans eğitimi almış pedagog, sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve çocuk gelişimi personelinin kapsamaktadır.
4. Sosyal İnceleme Raporu: Çocuğu tanıtıcı ve genel özelliklerini anlatan, içinde yer aldığı olayla ilgili koşulları ortaya koyan raporu belirtmektedir (Çocuk Şube Müdürlüğü Yönetmeliği, 2001: Madde 4).

Polis çocuk birimi, çocuklarla ilgili işlem yaparken, önce çocuğun ebeveynlerine veya vasisine ya da çocuktan sorumlu kişiye, baroya, Sosyal Çalışma ve Aile Bakanlığına haber verir. Bununla beraber çocuğun suça yöneltmede etkili olduğu düşünülen kişi veya kişilere haber verilmez. Yine çocuk kollukta kalırken yanında çocuğa destek olabilecek aile üyeleri ya da akrabalarından birinin yer almasına imkan tanınır. Ayrıca

bu birimde görevli memurların çocuk alanında hizmet içi eğitimleri sağlanır (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:322-323).

Suçla sürüklenen çocuk suç teşkil eden bir olayın içinde yer aldığı zaman öncelikle polis memurlarıyla karşı karşıya gelir. Buradaki yaklaşım ve uygulanacak prosedürler, işlemler çocuğun ruhsal, sosyal, ahlaki, mental açılarından bazı etkiler oluşturur. Bu etkilerin olumsuz olması durumunda çocuğun daha fazla örselenebileceği, yıpranabileceği hatta suç olayının içinde bulunma riskini artırabileceği düşünülmektedir. Pozitif anlamda bir etki olmasında ise suç olaylarından uzaklaştırmada yadsınamayacak bir katkı sağlayacağı bilinmektedir.

Polis çoğunlukla hepimizin zihninde suçluları yakalar adli işlemleri yapar ve adliyeye sevkini sağlar şeklinde bir izlenimi vardır. Belki de bu basit bakış açısıyla doğru ancak konu çocuk olunca yeterli olmadığı düşünülmelidir. Çünkü polis sadece yakalama, etkisiz hale getirme görevi yerine getirmez belki de çoğu kez aklımıza bile gelmeyen koruma, önleme ve kurtarma görevi de vardır aslında. Ve bu çocuk açısından düşünüldüğünde ne kadar önemli bir görevi olduğunu tahayyül etmeye yetecektir. SSÇ hakkında çocuk polisi tarafından işletilecek resmi işlemler süreci çocuğu koruyucu, önleyici ve destekleyici olabilmelidir. Bu amaçla da zaten yetişkinlerden ayrı hizmet veren çocuk polisi birimi oluşturulmuş ve bu alanda özel bilgi ve yeteneğe sahip olanlara öncelik tanınmıştır. Çocuk polisi aslında sadece suç işleyen çocuklara yönelik değildir. Bununla birlikte sokakta kalan-çalıştırılan, kimsesiz, refakat edilmeyen vb. birçok çocuğa işlem yapmakla yükümlüdür. Bu yönüyle de aslında çocuklara yönelik olarak önceliği korucu ve destekleyici olmasıdır.

3.2. Cumhuriyet Savcılığı Çocuk Birimi

Çocuk Koruma Kanuna (5395, mad.29) göre: Her ilde Cumhuriyet Başsavcılık bünyesinde çocuk bürosu yer alır. Çocuk gelişimi, psikoloji, sosyal hizmetler ve çocuk hukuku alanında eğitim almış yeterli sayıda savcının ataması yapılır. Bu birimin temel görevleri şöyle sıralanabilir;

1. Suça sürüklenen çocuklar ile ilgili olarak araştırma işlemlerini yapmak.
2. Çocuklar hakkında gerekliyse ivedi bir şekilde tedbir kararlarını almak.
3. Gerekli duyulan konularda ilgili diğer kurum ve kuruluşlara bildirmek.

4. Çocuğun ifadesi sırasında ihtiyaç halinde sosyal çalışma görevlisi bulundurmak (ÇKK, 2005: Madde 30).

Eğer mağdur çocuksa o zaman CMK 236/3 maddesi gereğince çocuğun sosyal çalışma görevlisi, psikiyatri, eğitim ve adli tıp alanından bir uzman bulundurma zorunluluğu vardır. Burada temel amaç çocuğun özel durumunu dikkate alarak ona yardımcı olmak, desteklemek, adli sürecin travmatik etkilerinden korumak, hakkında yapılacak işlemleri anlayabilecek şekilde bilgilendirmek, çocuk ve adli görevliler arasında köprü görevini götmektir. Bu açıdan da çocuğun yüksek yararı dikkate alındığı söylenebilir.

Ayrıca burada önemli olan suça sürüklenen çocukla ilgili olarak yürütülecek olan soruşturma sürecini polis değil doğrudan Cumhuriyet Savcısının yerine getirmesidir (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:319). Bu özelliği dikkate alındığında çocuğun üstün yararı amaçlanmaktadır.

Soruşturma en basit anlamda suç varlığını gösterir delillerin varlığı ile başlayıp yapılan araştırma süreciyle devam edip hazırlanan iddianamenin mahkeme tarafından kabulüne kadar geçen aşamadır. Bu süreci bizzat savcı yürütür.

Cumhuriyet savcılığındaki görevli çocuk savcısı çocukla ilgili alınacak ifadeyi bizzat kendisi alır. Bu özellik açısından da yetişkinlerden ayrı olarak çocuk alanında ihtisaslaşmış savcılarının varlığı çocuk açısından son derece önemlidir. Kullandığı mülakat teknikleri, yaklaşım tarzı, yürüttüğü işlemler modeliyle çocuk üzerinde polisten sonra önemli bir etkiye sahiptir. Savcılık çocuğun özel durumuna istinaden çocukla ilgili sosyal inceleme raporu isteyebilir. Çocuk hakkında alınması gereken bir tedbir varsa bunu ilgili mahkemeden talep edebilir.

3.3. Çocuk Mahkemeleri

Çalışma içerisinde çocukların yetişkinlerden ayrı tutulması, çocuk ve çocukluk kavramlarının özel bir durum olduğundan sıkça bahsedilmiştir. Bu özel durumlar ışığında hukuk içinde çocukların özel statüleri dikkate alarak yargılamalarının yapılması için düzenlemeler yapılmıştır. Fakat bunlar hem dünya hem de ülkemiz için yeni sayılır. 1899 tarihinde ilk olarak ABD'de çocuk mahkemesinin kurulduğu bilinmektedir. 1908'de kabul edilerek yasalaşan kanun ile İngiltere ve Galler'de çocuk mahkemeleri yargılama sürecine başlamıştır (Uluğtekin, 2004: 10-14).

Osmanlı dönemine bakılacak olunursa 1822 yılında çocuk ıslahevi kurulmuştur. 1893 yılında dilenci çocukları engellemeye yönelik nizamnamesinin (yönetmelik) yayınlanması bu konudaki öncü çalışmalardır (SHÇEK, 1999: 6). Çocuk mahkemelerin kurulması 1979 yılında Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun ile başlamıştır. Burada genel olarak cezai yaptırımlar olarak düşünülürken 2005 yılında yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunuyla beraber ise durum geliştirilerek suç öncesi koruma ve suç sonrası çocuğa uygulanacak ceza hükümleri ve alınacak tedbir kararları oluşturulmuştur (Adalet Bakanlığı Sosyal Çalışma Görevlileri Eğitim Programı, 2011:2).

Genel olarak Tomanbay (1999:50) Çocuk Mahkemesini, suç içerikli eylemler içinde yer alan çocukların duruşmalarının yapıldığı, mahkeme hakimi ve savcının çocuklara özgü alanlarda eğitim alarak duruşmaya katılım gösterdikleri, bünyesinde sosyal çalışma görevlileri bulundurarak duruşmaya yön verebilecek sosyal inceleme raporu hazırladıkları özel bir mahkeme olarak tarif etmiştir.

Çocuk mahkemesi denince ilk olarak tek bir mahkeme akıllara gelmektedir. Ancak tek değil iki tanedir. Bunlar çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemesidir. Bu durum yargılaması yapılan suçun niteliğine göre değişmektedir. Çocuk mahkemeleri asliye ceza ve sulh ceza mahkemelerinin görev alanlarına giren suçlara bakarken, çocuk ağır ceza mahkemeleri ise, ağır ceza mahkemelerinin görev alanına gören suçlara bakmaktadır. İlâveten çocuğu ilgilendiren velayet, vesayet, kayyum ve kişisel ilişki tesisi konularında da karar alabilme yetkisine sahiptir. Bu özelliği dikkate alındığında da çocuk mahkemesinin cem cezai hem de hukuki kararlar alabildiği ifade edilebilir. Genel olarak bakıldığında sadece çocuklarla ilgili davalara bakmaları, çocuklara özgü yargılama usul ve yöntemleri kullanmaları, çocuğun yararını her kovuşturmanın tüm aşamalarında dikkate almaları açısından ihtisaslaşmadan bahsedebilir. Çocuk mahkemelerini diğer mahkemelerden belirgin bir şekilde ayııcı özelliği dikkate alındığında ihtisas mahkemesi olarak da değerlendirilebilir.

Çocuk mahkemelerinin diğer mahkemelerden farklı olarak bazı özel durumlarını belirtmeye çalışılacaktır. Çocuk mahkemeleri bütün illerde hizmet vermektedir. Ancak özel durumlar dikkate alınarak HSYK tarafından verilecek karar ile belirli ilçelerde de açılabilir (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:321). Diğer genel mahkemelerde savcısı

bulunmasına karşın çocuk mahkemelerinde savcı bulunmaz. Ancak savcılar alınan kararlara yönelik olarak kanuni süreci işletebilirler. Tek hakimlidir. Çocuk ağır ceza mahkemesinde bir başkan ve yeteri kadar genel olarak iki üye hakim bulunur. Kararlar salt çoğunlukla alınır. Eşitlik halinde başkanın oyu belirleyicidir.

Hakimlerle ilgili olarak Çocuk Koruma Kanunu özel bir kanaat düzenlemesi oluşturmuştur. Buna göre; çocuk mahkemeleri hakimleri, öncelikli olarak çocuk hukukunda ihtisaslaşmış, çocuk gelişimi, psikolojisi ve sosyal hizmet konularında eğitim alarak yetkinlik kazanmış olmaları dikkate alınır. Aynı zamanda hakimlere çocuklarla ilgili alanlarda hizmet içi eğitim durumundan bahsedilmiştir. ÇKK Yönetmeliği 36. maddeye göre, hakim ve savcı adaylarına ve hali hazırda görev yapan hakim ve savcılara; "Çocuk hukuku, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve psikoloji gibi konularda eğitim verilir" hükmü geçmektedir. Aynı zamanda hali hazırda mahkemede görevli olan sosyal çalışma görevlilerine (Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Pedagog) de yukarıda zikredilen konularla ilgili eğitim verilir hükmü yer almaktadır. Mahkemede görevli Sosyal Çalışma Görevlilerinin atanmasında da özel bir tercih yer almıştır. ÇKK, m.33'e göre, çocuğun özel durumuna ilişkin alanlarda lisansüstü eğitimini tamamlamış meslek elemanlarına öncelik tanınır ibaresi yer almıştır.

Çocuk mahkemelerinin belki de diğer mahkemelerden ayıran belirgin özelliklerinden bir tanesi de bünyesinde uzman bilirkişileri bulundurması ve bu bilirkişilerin hazırladıkları sosyal inceleme raporu ile yargılama da önemli bir etki oluşturabilmesidir. Öyle ki çocuk mahkemeleri de hakim sadece suç konusu ile ilgili delilleri toplamak, tanıkları dinlemek, işlenen suça yönelik olarak cezai yaptırım uygulamak değildir. Hakim'in önceliği işlenen suç davranışının yanında suç davranışının içinde yer alan çocuğu psiko-sosyal gelişimini değerlendirerek, tanımak ve ona göre gerekli tedbirleri almaktır. Bunun için bünyesinde bulundurduğu Sosyal Çalışma Görevlilerinden çocukla ilgili araştırma ve görüşme yapmalarını isteyerek haklarında sosyal inceleme raporu düzenlenmesini ister. Eğer çocuk 12-15 yaş arasındaysa bu rapor zorunluluk haline gelir. Bu rapora ek olarak Adli Tıp Kurumundan da rapor isteyebilir. Bu raporlara göre çocuğun ceza ehliyetini değerlendirerek bizzat kanaat oluşturur. Çocuğun özel durumunu yakından öğrendikten sonra öncelik olarak çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı almakla birlikte çocuklara özgü cezai yaptırımlara hükmedebilir.

Genel mahkemeler değerlendirildiğinde hukuk ve ceza mahkemeleri diye ikiye ayrılırlar ve görevleri farklıdır. Ancak çocuk mahkemesini diğer mahkemelerden ayıran önemli başka bir özelliği çocuk açısından hem hukuki hem de cezai işlem yapabilmesidir. Son olarak çocuk mahkemeleri işlenen ya da içinde yer alınan suç olayıyla birlikte suçun içinde yer alan kişiyi yani çocuğu dikkate alarak suçtan korumak için tedbir alabilme yetkisinin bulunması da önemli bir özelliği olarak değerlendirilebilir.

3.3.1. Çocuk Mahkemesinin Rehabilitasyon Rolü

Günümüzde değişik ülkelerin çocuk adli mekanizmaları analiz edildiğinde, geçmişten bugüne kadar üç ana modelin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar sıralanacak olursa, Suç Kontrol (Geleneksel), Adil Yargılanma (Adalet) ve Rehabilitasyon (Refah) modelleridir.

Geleneksel bakış açısı, insanların suç ve suçlu kimselere karşı korumaktır. Suç olaylarında süreçleri hızlandırmak ve yetkinlik kazandırmak için polis gücü etkilidir. Aynı zamanda suç ve suçun ortaya çıkardığı tahribata karşılık gelebilecek düzeyde ceza uygulanır. Suç işleyen cezaevine atılıp toplumdan ayrı tutulmak suretiyle suça yönelmesi engellenir.

Adalet yaklaşımındaki bakış açısı ise, çocuk suçluluğu konusunda muğlak tanım ve ifadelerin aksine adli yargılama mekanizmasının bütün ayaklarında yasal güvencelerin gücü artırılır. Suç davranışının ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından çocuk sorumlu olarak değerlendirilir. Verilecek kararlar ile toplum ve mağdurun suç zararını gidermek önceliklidir. Koruma, sağaltım ve rehabilitasyon kavramlarının etkisi zayıftır.

Rehabilitasyon (refah) yaklaşımın merkezinde çocuk yer almaktadır. Temel düşünce çocukları koruma ilkesidir. Suç, ruhsal ve toplumsal problemlerin bir yansıması olarak değerlendirilir. Ceza uygulamasında suçun oluşturduğu tahribata karşılık gelecek düzeyde olması değiştirilerek suç davranışının içinde yer alan bireylerin özellikleri, yaşam olanakları ve çevre koşulları dikkate alınır. Amaç cezai uygulamalar yerine destek verme ve sağaltım yoluyla rehabilitedir. Yargılama yapılan birim ve kişilere oldukça fazla kanaat yetkileri verilir (Uluğtekin, 2001:301). Bireyin suçlu olarak kanaat getirilmesi durumunda bile öncelik olarak ıslahını ve toplumsal entegrasyonunu hedefleyen insani bir tutum sergilemektir.

Birleşmiş Milletlerin 1995 tarihinde suçun önlenmesine yönelik olarak yaptığı kongrede suç işleyen kişilerin sağaltımlarının yapılarak topluma yeniden kazandırmak ve ceza hapishanelerin bu hedef doğrultusunda hizmet vermesi için asgari kurallar ortaya konmuştur. Bununla beraber 1971 senesinde Genel Kurul'un hapisane ve ıslahevlerinde konan kuralların önem verilmek suretiyle icrası ile devletlerin yerel kanunlarının da yer alması amacıyla gerekli hassasiyetin gösterilmesi görüşünü bildirmiştir (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, 2000:24-33).

Anlaşılabacağı üzere geleneksel bakış açısıyla konuya yaklaşıldığında suç davranışının içinde yer alan kişi önemli değil önemli olan eylemdir. Yapmış olduğu fiilden dolayı ceza alması hatta cezaevine girip cezasını çekmekten başka bir yolu da yoktur. Bu bakış açısı çocuk söz konusu olduğunda hataya düşürebilir. Hatta yapılan yanlışlarla birlikte toplumu korumak olan amaçtan sapılarak bilinçli ya da bilinçsiz bir çok zarara yola açılabilir. Çünkü çocuk özel bir statü durumunda olduğu uluslararası belgelerle ortaya konmuştur. Bu açıdan geleneksel yaklaşım yerine refah odaklı modern bakış açısı gündeme gelmiştir. Bu amaçla da çocuğa özgü bir çocuk adalet sistemi modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu sistemde önemli görevlerden birisi de çocuk mahkemelerine verilmiştir. Çocuk mahkemeleri yürüteceği adli mekanizmalar ve yargılama ile suça sürüklenen çocuğu topluma kazandırma da büyük bir rol oynayabilir. Bunu yaparken de ceza vermek öncelik değil koruyucu ve destekleyici kararlar almak öncelik olanıdır. Suç eylemini, adalet mekanizmasının toplumdaki psikolojik-sosyolojik, ekonomik vb. durumların bir yansıması olarak değerlendirmesi gerekir. Önemli olan çocuğun suçlu olup olmaması değil, çocuğun içinde bulunduğu yaşam koşulları, psiko-sosyal özellikleri, kişilik yapısı, sağlık durum vb. çocuğu suçu iten sebepleri bulup gereken tedbirleri almaktır. Cezalandırmak yerine gereksinimlerinin durumuna göre çeşitli hizmet modellerinden yararlandırma olmalıdır.

Rehabilitasyon modeli veya refah yaklaşımı içinde çocuk adalet sistemini oluşturan ögeler (polis, savcılık, sosyal çalışma görevlileri, avukatlar, çocuk mahkemeleri ve cezaevleri) açıklanmaya çalışılmıştır. Her birinin bir bütünün parçaları olduğu, tek tek önemli görevlerinin olduğu ve eşgüdüm içinde olmalarının önemi büyüktür. Birisinde meydana gelebilecek bir yanlışın sistemin tamamını etkileyeceği ve hedef olan rehabilitasyonda aksamaların oluşmasına sebep olacağı unutulmamalıdır.

Suç davranışı içinde yer alan çocukların eğitim suç biliminde önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Geçmişte birçok gelişmiş ülkelerde dahi çocukların özel uygulamalara tabi tutulmadıkları, fiziksel, zihinsel, sosyal, psiko-sosyal yönden ayrı gelişim özellikleri taşımamalarına rağmen yetişkinlerle aynı kural ve kaidelere tabi tutuldukları yapılan çalışmalar göstermiştir. Çocuğu yeniden eğitmek ve topluma kazandırmak yani rehabilite etmek hukuksal bir konu olmaktan çıkıp pedagojik, sosyal, psikolojik içerikli biri durum olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle çok yönlü düşünmek esastır (Yavuzer, 2001:262-263).

Suçlu çocukları rehabilite etme sürecine bakıldığında üç ayrı bakış açısından bahsedilebilir. Bunlar;

1. Önleyicilik,
2. Yeniden Eğitim,
3. İzleme Çalışmaları.

Önleyicilik: Bu bölümde; risk grubunda olan ve suça yönelebilme ihtimali bulunan koruyucu, önleyici hizmetlerden bahsedilebilir. Örneğin en çok suç işleme yaş olarak 14 olduğu bilimsel çalışmalar göstermiştir. O halde eğitim kurumlarında risk grubunda bulunan çocuklara yönelik koruyucu önleyici hizmet programları geliştirilebilir.

Yeniden Eğitim: Herhangi bir nedenden ötürü adli mekanizmanın içine girmiş veya ceza almış çocukların durumları değerlendirilerek, onları suça iten nedenlerin tespitinden sonra gerekli eğitim programları yürüterek topluma yeniden kazandırılmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Çocuk adalet sistemi de tam burada devreye girmektedir. Bu adli mekanizma içinde önemli bir yeri olan kurum ise çocuk mahkemeleridir.

İzleme: Tahliye edilen ya da hakkında verilen kararın sonucunu değerlendirme de izleme yöntemi değerlendirilir. Tahliye edilen ya da tedbir kararı alıp izleme ve denetim görevini yerine getirilmemesi yani suçu oluşturan koşulların içine tekrar gönderilmesi kısır bir döngüye sebep olacaktır (Yavuzer, 2001:264-280).

Konu toparlanacak olursa, bir birey suç işlediği zaman ortaya koyduğu eylemin sorumluluklarını alabildiği için ceza ile karşılık bulur. Cezası bittikten sonra tekrardan toplum içindeki yaşamına geri döner. Burada önemli olan topluma nasıl geri

döndüğüdür. Yani suç davranışının oluşmasındaki temel özelliklerinde bir değişim olup olmadığıdır. Bu sorunun cevabı rehabilitasyonla ilişkilendirilmelidir.

Günümüzün modern bakış açısında suç davranışının idrakini sağlamış yetişkin suçlu bireylerin bile rehabilite edilmesi vardır. Bu açıdan bakacak olursak tam idraki bulunmayan çocukların durumu ne kadar hassas bir konudur. Çoğu kişinin sıkça duyduğu bir ata sözü vardır "Ağaç yaş iken eğilir". Bu atasözü atalarımızdan bize mirastır. Basit olarak anlamaya çalışılırsa, bir insanın sağlıklı olması isteniyorsa küçükken işe başlanması gerekliliğidir. Aslında tam da çocuklar ve çocukluk dönemi tarif edilmektedir. Eğer bireyi suçtan korumak, uzak tutmak, aktif bir şekilde topluma kazandırmak isteniyorsa bunun için en iyi dönem çocukluk dönemidir. Çünkü alınabilecek tedbirler, yerine getirilebilecek bazı uygulamalar ile bu başarılabilir. Kısacası geri dönüşümü yapılabilir. Bu geri dönüşüm mekanizmasının en önemli ayaklarından birisi de çocuk mahkemesidir.

Çocuk mahkemesinin rehabilitasyon ve geri dönüşüm özelliği toplum açısından son derece önemlidir. Şöyle düşünülerek konu üzerinde bakış açısı genişletilebilir. Mahkeme karşısına gelen bir çocuk ufak dokunuşlarla suçtan uzaklaştırıp topluma kazandırılabilir. Bir hastalığın başlangıç dönemi ile son dönemi arasında dağlar kadar fark vardır. Sağlıkta erken teşhis denen bir kavram vardır. Hastalıklar erken dönemlerde eğer fark edilip gerekli tedavi programı uygulanırsa en ağır hastalık bile yani kanser bile çok rahat bir şekilde iyileşebilir. Ancak geç kalınırsa iyileşme olanağı neredeyse yoktur. Aslında çocuk mahkemesi çocukların suç olaylarında erken teşhis koyabilme yetisine, gücüne sahip bir kurumdur. Bu gücün etkin bir şekilde kullanılması büyük kazanımlar sağlayabilecektir. Erken teşhis koymada en önemli şans bünyesindeki sosyal çalışma görevlileridir. Çocuk Hakimi karşısına gelen çocuğu suç işlemiş bir birey olarak ilk bakışta görebilir ancak çocuğu tanımak ve suçlu çocuk perdesinin arkasındakileri görme bir nevi buz dağının altındaki tarafını tespit etmeye çalışması ona farklı bir bakış açısı tanıyabilir. Bu görevi ise çocuğun psiko-sosyal gelişimini, mental durumunu, aile, okul, sosyal çevre özelliklerini, kültürünü, güçlü ve zayıf yönlerini anlatan sosyal inceleme raporları ve bu raporları hazırlayan uzmanlardan alacağı gözlem ve görüşler ya da ilgili kuruluşlardan isteyeceği belgelerle çok rahatlıkla yapabilir.

Suça sürüklenen çocuk ve arkasındakileri görebilen bir çocuk mahkemesi kanuni yetkilerini kullanıp alacağı koruyucu destekleyici tedbirler ya da çocuklara özgü cezai müeyyidelerle çocuğun bünyesinde mevcut olan hızlı değişim özelliğini de kullanarak onun suça karşı güçlenmesini, sağaltımını, rehabilite olmasını sağlayabilir. Bütün çocuklarda bunu yapamasa da birçoğunda yapabilir. Basit bir mantıkla on çocuktan birini bile suçtan uzak tutmayı başarıp topluma aktif olarak kazandırması bile başarı olarak görülebilir. Tek başına bu görevi yapması elbette mümkün değildir. Sistemin önemli bir dişlisidir. Bütün dişlilerin, parçaların eşgüdüm içerisinde hareket etmesi ve çalışması, birbirini tamamlaması gerektiğini de unutmamak gerekir.

Çocuk mahkemelerinin suça sürüklenen çocukları rehabilite edebilme, onları yeniden topluma kazandırabilme konusunda yerine getirdiği bazı uygulamalar aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır.

3.3.2. Sosyal Çalışma Görevlileri

Adalet Bakanlığı tarafından çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerine bilirkişi hüviyetinde sosyal çalışma görevlilerinin ataması yapılır. Bu görevliler çocuk suçluluğu alanında eğitim almış olmaları, beceri ve yetkinliğe sahip olmaları öncelikli olarak görülmüştür. Bu görevlilerin çocuk ve suç konularında yüksek eğitim görmüş olanlara öncelik tanınması amaçlanmıştır (Sosyal Çalışmacılar için Eğitim Kitabı, 2013:36). Sosyal çalışma görevlisini ÇKKY 17/1'e göre "Psikolojik danışmanlık, rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet mezunu olan meslek mensubu" olarak tanımlamıştır. 13.06.2012 yılında yapılan değişiklikle sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri alanlarından mezun olan meslek elemanları da eklenmiştir. Sosyal çalışma görevlilerinin yaptığı çalışmalar bilirkişi çalışmaları olarak değerlendirilmiş olup adalet sisteminin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Çocuk Koruma Kanunu dikkate alındığında gerçekleştirilen her yargılamada bir muhakeme ögesi olarak değerlendirilmiş ve katılımı bu şekilde yapması öngörülmüştür. Bu katkıyı sunabilmesi için de bu görevlinin özel ihtisas yapmış olması gerekir. Bu sebeple de çocuk menfaatine hizmet eden her öge gibi güç kazanmıştır (Sosyal Çalışma Görevlileri Eğitim Kitabı, 2011:149).

Sosyal inceleme görevlisinin görevlerinden biri sosyal inceleme raporu hazırlamaktır. Sosyal inceleme raporu suça sürüklenen çocuğun mahkemeye tanıtılması için, sosyal,

ailevi, eğitim, sağlık durumu, yaşam koşulları, psiko-sosyal gelişim durumu, yaşam koşulları gibi konularda araştırma yaparak gözlem ve elde ettiği bilgileri mahkemeye sunduğu rapordur. Adalet Bakanlığı Sosyal Çalışma Görevlileri Eğitim El Kitabında (2011:75), hakim ve savcının çocuğu tanıması, yaşam koşullarını öğrenmesi, kısacası çocukla ilgili sağlıklı bir fikir oluşturabilmesi, gerektiğinde alınabilecek tedbir kararlarının belirtildiği, saptamaların yer aldığı bir rapor şeklinde tanımlanmıştır. Bu rapor bazen mahkemenin isteğine göre yapılabilir bazı durumlarda zorunluluk arz eder. Bu nokta çocuğun yaş dönemiyle alakalıdır.

Çocuk eğer 12-15 yaş aralığı veya sağır ve dilsiz çocukların gelişim gecikmesi dikkate alınarak 15-18 yaş arasında bu raporun hazırlanması ÇKKY. m.20'ye göre zorunluluk arz etmektedir. Bu yaş sınırları haricinde mahkemenin takdirine bırakılmıştır. Buradaki zorunluluğun sebebi şu şekildedir. Mahkeme çocuğun ceza ehliyetine sahip olup olmadığının tespitinde kanaat hakkına sahiptir. Yani mahkeme bu durumu takdir ederek hüküm kurar. Bu karara varmadan önce yararlandığı kaynaklardan birincisi sosyal inceleme raporudur. Yalnız bu raporda sadece çocuğun gelişim özellikleri, psiko-sosyal gelişimi, okul, aile, sosyal yaşam özellikleri, yaşam koşulları gibi çocuğu tanıtıcı bilgiler ışığında gözlem ve görüşler yer alır. İlaveten çocukla ilgili olarak alınabilecek tedbir kararlarına yönelik olarak da görüş beyan edilir.

Bununla birlikte çocuğun ceza ehliyetiyle ilgili bir değerlendirme de bulunulmaz. Mahkeme bu rapordan yararlanarak kendisi bir kanaat oluşturur. Mahkeme ayrıca rapor hazırlanmaması durumunda bunun sebebini gerekçeli karar da belirtir. Bununla beraber mahkeme isterse Adli Tıp Kurumundan da rapor alabilir.

Sosyal çalışma görevlilerinin bir diğer görevi yine Çocuk Koruma Kanuna göre, mağdur çocuğun ifadesi sırasında ona eşlik etmektir. Burada da CMK 236/3 maddesi işletildiğinden bulunma zorunluluğu vardır. Sosyal çalışma görevlisi olmadan çocuğun ifadesinin alınması geçersiz olarak kabul edilir. Buradaki amaç çocuğun yüksek yararı dikkate alınarak adli süreci gelişim dönemlerine uygun bir şekilde anlaması, sürece katılımının sağlanması, kaygı durumunun azaltılarak psiko-sosyal yönden desteklenmesi, adli sistemin travmatik etkilerinin en aza indirilmesidir.

Sosyal çalışma görevlilerinin Çocuk Koruma Kanunu Yönetmeliğinde belirtilen görevleri şöyle özetlenebilir:

1. Mahkeme veya hakim'in talebi üzerine çocuğun yaşam koşullarını, bireysel özelliklerini, topluma aktif olarak katılım gösterebilmesini ve faydalanabilecek toplumsal olanakları tanımasını sağlamak amacıyla çocuk hakkında hazırlayacakları sosyal inceleme raporunu ilgili mercie sunmak,
2. Suça sürüklenen ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklara eşlik ederek onların adli mekanizmadan kaynaklı travmatik etkilere karşı korumak, içinde bulunduğu adli süreci gelişim özelliklerine göre anlayabilecek şekilde sürece katılımını sağlamak için rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermek,
3. Çocuklarla ilgili yapacakları inceleme, denetim ve gözetim vb. işlemlerde engelleyici unsurlar varsa ilgili mercilere bildirimini yaparak gerekli tedbirlerinin alınıp uygulanmasını talep etmek,
4. Çocuklarla alakalı alınan kararların uygulanması aşamasında görevlendirilen diğer meslek elemanları, kurum ve kuruluş görevlileri ile işbirliği yapmak, uzmanlık sahasına giren alanlarla ilgili olarak düşüncelerini sunmak ve gerekli yardım ve desteği sunmak,
5. İlgili kanunlar kapsamında, mahkemeler, cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemelerin talebi üzerine uzmanlık alanıyla ilgili diğer görevleri yapmak (ÇKKY, 2006: Madde 19).

3.4. Barolar ve Müdafî-Vekil

Çocukların duygu ve düşüncelerini anlatma, kendisine yöneltilen suçlamamalara karşı savunma yapma durularında zorluk yaşamamaları için mecburi müdafîin atanmasının yapılarak hukuk yardımı almalarına imkan verilmiştir (Tüysüz, Yenisey ve diğ., 2010:16).

İfade alma işlemi mutlak suretle cumhuriyet savcısı tarafından yapılır. CMK 148/4 maddeye göre: müdafîinin bulunması zorunlu olup müdafî olmadan yapılan ifade ve sorgulama işleminin hükümsüz olacağı bir gerçektir. Eğer çocuk mağdur veya şikayetçi durumunda ise vekilden istifade edilmesi zorunludur. Burada müdafî savunma suça sürüklenen çocuğun suç olayının içinde bulunma nedenleri bakımından savunma yaptığı için müdafî adını almaktadır. Vekil ise mağdur avukatı için geçerlidir. Mağdur çocuk için savunma yapmak yanlıştır. Bunun yerine mağdur çocuğun haklarını koruması, ona eşlik etmesi ve hukuki destek vermesi ve temsil etmesi açısından vekil görevini görür.

Ayrıca soruşturma aşamasında savcılıkta ya da kollukta çocuğun dinlenmesi ifade, kovuşturma yani mahkemede dinlenmesi ise sorgudur.

Suçta sürüklenen çocuğun adli işlemler sırasında hukuki yardım alması için bir müdafî'den faydalanma durumu vardır. Avukatını kendisinin seçebileceği gibi, ekonomik durumunun elvermemesi durumunda Baro tarafından bir avukat görevlendirilir. Bununla beraber cinsel saldırı suçu ve beş yılı aşan hapis cezası gerektiren durumlarda da vekil olarak bir avukat Baro tarafından görevlendirilir (CMK, 2004: Madde 147-234).

Her şeyden önce birisini savunmak hatta hakkında ciddi suç şüphesi varsa bu durum biraz daha zor bir hal almaktadır. Çünkü toplumumuzda ve bütün bireylerde sonuca ulaşmadan ya da detayları ve özel durumları kaçırarak ön yargılarımızla meselelere bakmaktır. Bu durum çoğu zaman bizi yanlış kararlar verilmesine götürür. Bu çalışmanın birçok noktasında çocukla ilgili konularda yetişkinlerden ayrı olarak özel durumlardan bahsetmeye çalışılmıştır. Burada temel amaç suç eylemi içinde suçlu olsun ya da olmasın bu durumun tamamına göğüs gerecek ya da sorumluluğunu alabilecek psiko-sosyal, zihinsel, fiziksel olgunluğa ulaşamamış yani tamamlanamamış bir varlığı anlatmaktır. Avukatında suça sürüklenen çocuğu savunma görevini yerine getirirken büyük bir özveri içerisinde olması bu açıdan çok önemlidir (Tüysüz, Yenisey ve diğ. 2010:6). Bu düşünceden yola çıkarak, bir çocuğu müdafaa eden avukatın, çocuğu savunmak kavramının onun yanında bulunak olmadığının farkına varması, yapacağı her işlemde ve adımda çocuğun hayatını kazanmasını sağlayabileceğini anlaması ve yüklendiği bu sorumlukla birlikte görevini ifa etmesi gerekir.

3.5. Denetimli Serbestlik Müdürlükleri

5402 sayılı kanuna göre kurulmuşlardır. Tam olarak hapis cezasının yerine alternatif yaptırıma karar verilen kişilerle, şartlı tahliyesi yapılan ve cezası bitmemiş olan ya da kısmen ertelenen ve ya şartlı cezaya karar verilen kişilerin, sistemli bir şekilde görevli kişilerce denetim ve kontrole tabi tutulmasıdır. Özetlenmeye çalışılırsa; süresi fazla olmayan hapis kararları yerine suçluyu, rehabilite edici, sağaltımını sağlama amacına istinaden mahkemenin verdiği kararların denetim görevlilerince yerine getirilen kurumlardır.

Suçun yeniden ortaya çıkmasını engellemek, suça yönelmiş bireylerin toplum içinde daha uyumlu sosyal ilişkiler kurumalarına yardımcı olmak, kanunlarla uyumlu bir şekilde yaşam sürmenin avantajları konusunda bilgilendirmek, ceza sonrası sosyal-ekonomik sorunlarıyla baş edebilme için beceri kazandırmak temel hedefleridir. Mahkeme kararı ile gönderilen sanık, şüpheli ve hükümlüler burada yapılan çalışmalarla kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirerek ceza sürelerini tamamlamakta aynı zamanda tekrar suça yönelim göstermemeleri için ihtiyaç duydukları rehberlik hizmetlerinden faydalanmaktadırlar (Özkaya ve Özkaya, 2009:15).

Çocuklarla ilgili olarak "Hakkında koruyucu ve destekleyici karar alınan, kamu davasının açılması kararın ertelenmesi onanan, hükmün açıklanması geri bırakılmasına karar verilen çocuğun denetim altına alınması karar verilebilir" (ÇKK, 2005: Madde 36). Böylelikle bu hizmetten çocuklarda özel durumlarına uygun hizmet modellerinden faydalanmaktadırlar.

ÇKK (5395) m.24'e göre; 12 yaşını doldurmuş ve hakkında koruyucu ve destekleyici karar verilen, kamu davasının açılması ve ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuklara yönelik olarak Denetimli Serbestlik Müdürlüğü tarafından bir denetim görevlisi görevlendirilir. Bu görevlendirme yapılırken çocuğun özel durumu dikkate alınarak bireysel özellikleri, temel ihtiyaçları değerlendirilerek iletişim becerileri iyi olanlara öncelik tanınır (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:339-340).

3.6. Çocuk Ceza İnfaz Kurumu

On iki on sekiz yaş aralığında bulunan suç olayı içinde yer alıp tutuklama kararı verilen, oryantasyon problemi yaşayıp bazı nedenlerden dolayı cezaevine nakilleri yönünde karar alınan çocukların kaldığı kurumlardır. Bu kurumlarda kaçma tehlikesine karşı gerekli tedbirler alınmış olup bu konuda görevli askeri personelleri mevcuttur. Bu kurumlar sadece çocukların kaçmamaları için önlemlerin alındığı bir kurum olmayıp aynı zamanda eğitim ve öğretici özelliği bulunan kurumlardır. Öyle ki bu kurumlarda uygulanan hizmet modelleriyle çocukların toplumsallaşma konusunda desteklenmesi amaçlanmıştır (<http://www.sincancocukcik.adalet.gov.tr/hakkimizda.html>).

On iki-on sekiz yaş aralığında bulunan çocukların bireysel özellikleri dikkate alınmak suretiyle kurum içinde bulunan ayrı bölümlerde, özel birimlerin olmadığı durumlarda

kapalı cezaevlerinin çocuklar için düzenlenen bölümlerde kalmaları sağlanır. Bu kurumlarda da yukarıda bahsedilen eğitim ve öğretim desteği hizmet modellerinden yararlandırılması esas alınır (CGTİHK, 2004:Madde 11).

Çocuk Ceza İnfaz kurumlarında; kalorifer veya doğalgaz, kurumda eğitim öğretimle birlikte sosyalleşme amacına yönelik, dersane, kütüphane, müstakil yemekhane, mutfak, çamaşırhane ve terapi alanları bulunmaktadır. Bu kurumlar mahkemelerce tutuklama kararı verilmiş ve mahkemeleri sürmekte olan çocukların barındırıldığı, ceza almış çocukların ıslahevlerine nakledilen yerlerdir

(http://www.cte.adalet.gov.tr/bilgidata/tip_cocuk_kapali.asp).

Çocuk Ceza İnfaz Kurumları da modern infaz düşüncesiyle paralel, çocukların özel durumları dikkate alınarak; çocuğun gelişim özellikleriyle birlikte kaldığı zaman içerisinde bu süreyi yıkıcı etkiden uzak yapıcı etki üzerine çocukların yararına yönelik hizmet modellerinin uygulanmaya çalışıldığı kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.7. Çocuklara Özgü Yargılama İşlemleri

Çavdar (2009:599) çalışmasında herhangi bir suç olayından dolayı adli sistem içine dahil olan çocuğun karşısında bulunduğu devletin öğretmen rolünü üstlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Çocuğun savcı ve hakimle ilgili kim olduğu ve ne iş yaptığı konusunda sağlıklı bir bilgisi yoktur o sadece çocuktur diyerek çocuğun özel durumuna yönelik güzel bir vurgulama yapmıştır. Bu nedenle özel duruma sahip olan çocukların kanun karşısında yetişkinlerle aynı koşullarda yargılamalarının yapılamayacağını, onlara koruyucu ve destekleyici hizmet modellerinden faydalandırılması, toplumsal hayata entegrasi için ihtiyaç duydukları yardımın yapılması gerektiğini belirtmiştir. Buradan da yola çıkarak çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri çocuklarla ilgili kanunlardan aldıkları yetkiye dayanarak çocuklar hakkında onların özel durumları hassasiyetiyle sürecin yürütülmesi, çocuğun üstün yararının dikkate alınması, haklarının gözetilmesi gibi adli sistemin yıpratıcı özelliklerini en aza indirmek amacıyla bazı özel uygulamalar yapmaktadırlar.

Bu uygulamalar başlıklar halinde açıklanmaya çalışılmıştır.

3.7.1. Sadelik

Mahkemelerde çocuk hakimlerinin cübbe kullanmamaları, hakim'in çocuğun ifadesini alma sırasında yanına veya çocukla rahat iletişim kurabileceği bir alana oturması, yumuşak ve güven verici bir dil kullanması, mahkeme salonundaki eşyaların çocuğu olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde dizayn edilmesi, yetişkinlerin yargılandığı mahkeme salonlarından başka bir salonda yapılması sadelik ilkesi açısından önemli göstergelerdir (Göçek, 2009:163-164).

Sadelik ilkesinin işletilmesiyle mahkeme de kurulan ilk bağlantı da çocuğun önemsendiği, değerli bir birey olarak görüldüğü fikrini iletmek yoluyla, güven bağı oluşturulabileceği bu şekilde de kovuşturmanın bütün aşamalarında onun kendisi hakkında uygulanacak tüm kararlara istekli bir şekilde katılım göstermesi ve rehabilitesine yönelik önemli bir başlangıç oluşturulabileceği amaçlanmıştır.

3.7.2 Basitlik

Genel olarak mahkemeler soğuk yerler olarak bilinir ve düşünülür. Çünkü hoş olmayan olayların değerlendirildiği yerlerdir olup çoğunlukla da korkutucu bir yanı vardır. Yetişkinler açısından bakıldığında büyük korku ve kaygı duygusu uyandıran mahkemelerin çocuklar açısından oluşturduğu yüksek dozajlı negatif duygular göz ardı edilemez. Bunun için karmaşık, ağır, soğuk işleyen adli mekanizmayı daha sıcak ve kolay hale getirmek çocuklar açısından önemlidir. Örneğin bir baba ya da anne şefkatiyle hakimin çocuğa yaklaşması, yaş, gelişim ve özel durumuna ilişkin sözel ve beden dili kullanması çocuğun korku ve kaygıdan kurtulması, güvende hissetmesi açısından son derece önemlidir. Bu açıdan hakimin yetişkin insanların yargılanmasındaki kompleks usulleri çocuklara özgü hale dönüştürebilmelidir. Bunun yapılması durumunda çocuğun çok daha adaletli bir kovuşturma sürecini geçirmesi sağlanabilir. Bu ve buna benzer konular çocuk mahkemesinin basitlik ilkesiyle açıklanabilir.

3.7.3. Ceza Sorumluluğu

Bireyin suç içerikli bir olayda ceza alabilmesi için eylemini bilinçli bir şekilde yapmış olması ve kusurlu bulunması lazımdır. Daha açık olarak kanunun öngördüğü özellikleri

taşıması, kusurlu davranışının bulunması yani cezai ehliyetinin bulunması gerekmektedir. Ayrıca bireyin hatalı bir eylemde bulunabilme durumunun yani isnat yeteneğinin olmadığı durumlarda gerçekleştirilen hareketin suç sayılmaması söz konusu olamaz. Kısacası cezai ehliyet durumunun işlenen suç olayı ile bağlantılı olmayıp bunun yerine faille yani suçu işleyen bireyle alakalı bir durumdur (Adalet Bakanlığı Sosyal Çalışma Görevlileri Eğitim El Kitabı, 2011:70).

İçinde yer alınan olayın hukuki olarak anlamını ve yol açacağı sonuçları fark edebilme ve isteme kabiliyetinin bir sonucudur. Bu durumu, suç davranışının haksızlık durumu ortaya çıkardığının farkına varmak olarak düşünmek gerekir. Üzerinde durulması gerek durum ise, hukuka aykırı olmasıdır. Dolayısıyla çocuğun ortaya koyduğu davranışın ortak olarak devam eden toplumsal normlardan sapma durumunu idrak etmiş olması, hukuka dışına çıkmayı gündeme getirecektir. Çocuğun bahsedilen bu durumu kavrama yetisi oluşmamışsa yetersizse cezai ehliyeti yok demektir (Yenisey, 2007:21).

Çocukların Ceza ehliyetlerinin değerlendirilmesi üç aşamada dikkate alınır;

1. 12 yaşından Küçük Çocuklar: Türk Ceza Kanunu (5237, m.31) ceza ehliyet yaş sınırı olarak 12 yaşını göstermiştir. Yani bir kişi 12 yaşını doldurmamışsa ceza ehliyeti bulunmayıp hakkında cezai işlem yapılamaz. Yine yasa burada çocukların özel durumunu dikkate alarak verilecek cezaların çocukları topluma yeniden kazandırma düşüncesinde cezanın amacına uymadığını dikkate almıştır. Bunun yerine tedbir olarak çocuğu topluma kazandırmak amaçlanmıştır.

2. 12-15 yaş arasında olan çocuklar: Çocuk 12 yaşını doldurmuş ancak 15 yaşını bitirmemişse yine TCK m.31'e göre özel bir dönemde olduğunu dikkate alarak hassas bir değerlendirme yapar. Burada başlangıçta yanlış bir durum ya da haksızlık olduğunun farkında olduğu ancak bazı özel nedenlerden dolayı bu davranıştan kendisini alıkoyamadığı düşüncesiyle bir nevi yarı ceza ehliyeti olduğu düşüncesinden hareket ederek çocuğu değerlendirmeye alır ve çocuğun ceza ehliyetinin olup olmadığının kararını mahkemenin takdirine bırakır. Mahkeme de bu kanaati oluştururken bazı raporlardan faydalanır ve uzmanlardan yardım alır.

Örneğin mahkeme uzmanlarından çocuğun gelişim durumu, özellikleri, yaşam koşulları, psiko-sosyal durumu vb. konularda sosyal inceleme raporu aldırır. Bu rapor bu dönemde zorunludur. Aynı zamanda mahkeme Adli Tıp Kurumundan da rapor

isteyebilir. Elde ettiği dokümanlar, mahkeme sürecindeki gözlemlerini de dikkate alarak ceza ehliyeti olup olmadığı konusunda kanaat oluşturur. Ceza ehliyeti olduğuna karar verirse cezai işlem yapabilir eğer vermezse koruyucu ve destekleyici tedbir kararları alabilir. Tabi ki burada dikkate edilmesi gereken cezai işlem yaparken çocuğun yine özel durumu dikkate alınarak yetişkinlerden ayrı olarak indirimli cezalar uygulanmasıdır.

3. 15-18 yaş arasındaki çocuklar: 15 yaşını doldurmuş bir çocuk öncelikli olarak içinde yer aldığı olayda olayın sonuçlarını anlama ve kavrama konusunda yeteneğinin bulunduğu düşünülür. Anca yine çocuk olmasından kaynaklı davranışlarını yönlendirme konusunda tam yetkin olmadığı dikkate alınarak hareket edilir. Yani bu gruptaki çocuk ceza ehliyeti var olarak kabul görür ancak yetişkinlerden ayrı bir değerlendirme yapılarak yine çocuklara özgü cezai işlemler yapılır. Mahkeme burada sosyal inceleme raporu isteyebilir ancak bu 12-15 yaş arasındaki çocuklarda zorunlu olup burada zorunlu değildir.

Ayrıca özel bir durum daha vardır. TCK 33. maddeye göre; Eğer çocuk sağır ve dilsiz ise yukarıda bahsedilen yaş aralıklarına artı üç yaş eklenir. Sağır ve dilsiz çocukların ceza ehliyeti yaşı 12'den 15'e çıkar, Mahkemenin takdiriyle belirlenecek olan ceza ehliyet durumu 12-15'den 15-18 yaş dönemine kayar ve son olarak 15-18 yaş aralığındaki işlemler 18-21 yaşa kadar uzanır. Burada yasa temel olarak sağır ve dilsizlerin özel durumundan yola çıkarak onların fiziksel, psiko-sosyal, zihinsel gelişimlerinin geç gerçekleştiğini düşünerek böyle bir düzenleme yoluna gitmiştir. Yine amaç çocuğun özel durumuna uygun bir muamele yapmaktır.

3.7.4. Gizlilik

Çocuklarla ilgili bütün adli işlemlerde çocuğun etiketlenme, damgalanma gibi durumlarının önün geçmek için bazı gizlilik işlemleri yapılır. Örnek olarak, tüm süreçlerde çocuğun avukatı hariç, çocuğun özel durumunu ortaya koyan rapor, belgeler ve kayıtların gizli tutulması gösterilebilir. Çocuklarla ilgili davaların duruşmaları gizlilik esasına göre yerine getirilir.

Duruşma sırasında görüşlerini beyan ederken salonda bulunanlardan etkilenme durumları dikkate alınır. Öyle ki çocuklar mahkeme salonunda bulunan kişilerin

etkisiyle farklı anlamlar oluşturabilir. Bunlara örnek olarak ilgi toplama durumu oluşturma, kahraman gibi hareket etme ya da söylemlerde bulunma, doğru yerine yanlış beyanda bulunmaları ortaya konabilir. Kısacası dava konusuyla ilişkisi olmayan kişilerin mahkeme salonuna alınmamaları gizlilik açısından önemlidir. Eğer çocuk yargılama esnasında 18 yaşını doldurmuşsa artık mahkeme açık yargılama yapabilir (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:333).

CMK m.185'de, suç işleyen kişinin on sekiz yaşından küçük olduğu durumlarda duruşmanın kapalı yapılacağını ayrıca kararında kapalı duruşmada verileceği hükmü bulunmaktadır. Burada çocuğun suç davranışı içinde bulunduğu dönemdeki yaşı ve kovuşturması yapılan yaşı değerlendirilir. Yani çocuk, işlediği ya da içinde yer aldığı iddia olunan suç zamanında 18 yaşından küçük ise çocuklara özgü yargılama işlemleri yapılır. Ancak yargılama aşamasında 18 yaşını doldurmuş ise kapalı yargılama yerine açık yargılaması yapılır.

Ayrıca duruşmanın içeriğine yönelik olarak bir yayın yapılmamamsından bahsetmiştir. Ek olarak çocuklarla ilgili bilgilerin gizli tutulması için mahkemesi olan duruşma listesinde çocukların kimlik bilgileri açık bir şekilde yazılmak yerine kısaltmalar kullanılarak çocukları korumak amaçlanmaktadır.

3.7.5. Özgürlüğün Kısıtlanması

Özgürlüğü kısıtlayıcı uygulamalar çocuğun özel durumuna negatif etki yapacağı düşüncesiyle uluslararası belgeler ışığında mümkün olunan en kısa süre içinde işlemlerin tamamlanarak hapis cezasını son çare olarak dikkate almak gerekliliğinden bahsedilmiştir (Adalet Bakanlığı Hukukçular için Eğitim El Kitabı, 2013:66-67). ÇKKY m.6'ya göre, göz altına alınan çocuklar polis merkezinde çocuklara özgü yani çocuk bölümünde tutulmasından bahsetmiştir. Yetişkinlerle aynı ortam da tutulamaz hükmü yer almaktadır.

3.7.6. Çocuğun Nakli

Sağlık kuruluşlarına, Ceza İnfaz kurumuna, Adliye'ye sevki sırasında çocuklara özgürlüklerini kısıtlayıcı hiçbir alet (zincir, kelepçe vb.) kullanılmaması gerekmektedir. Bununla beraber özel durumların varlığı halinde güvenlik güçlerine gerekli bütün tedbirleri alma görevini vermiştir. Burada ki amaç çocuğu özel durumundan kaynaklı

olarak onu rencide etmemek aynı zamanda da oluşabilecek tehlikelere karşı da ihtiyatlı olmaktır. (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:332).

3.7.7. Tutuklama Kararı

"On beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınır beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararı verilemez" (Adalet Bakanlığı Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:333).

3.7.8. Denetim

ÇKKY m.23'e göre, çocuk hakkında alınan koruyucu ve destekleyici kararların takibinin yapılarak değerlendirilmesi amacıyla mahkeme gerekli denetim görevini yapar. Burada amaç çocukla ilgili karar verdikten sonra saf dışı kalmamak aksine takibini yaparak hedefe ulaşmak için gerekli kontrol ve denetim işlemlerin yapmaktır.

3.7.9 Acil Korunma Kararı

ÇKKKTY m.7'ye göre, ivedili bir şekilde çocuk hakkında korunma kararı alınması gerekiyorsa, önce çocuğun sağlık kuruluşunda kontrolü yapıldıktan sonra yeni adıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki kuruluşlar vasıtasıyla korunma işlemi yapılır. Akabinde acil korunma kararı çıkartılabilmesi için çocuğun korunmaya alındığı tarihten başlamak üzere beş gün zarfında çocuk mahkemesine müracaat edilmesi gerekmektedir. İlgili mahkeme hakimi en geç üç gün zarfında konuyu değerlendirerek kararını açıklar. Bu zaman süresinde çocuk, AÇSHB' ne bağlı kuruluşlarının uyguladığı hizmet seçeneklerinden yararlanır.

3.8. Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

TCK, (5237) m.31'e göre 12 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza ehliyetinin olmadığına dikkat çekerek ve 12 yaşını doldurmuş ancak 15 yaşını doldurmamış çocuklar işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçların anlama, algılama ve sonuçlarına yönelik davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmemiş olan çocukların ceza ehliyetinin olmadığına vurgulamıştır. Bahsedilen çocuklarla alakalı ceza yargılaması yerine çocukları korumak ve suçtan uzak tutmak için tedbire yönelik muhakeme sürecini yürütebilir.

Suça yönelmiş, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili olarak başlangıçta çocukların sürdürdükleri yaşamlarında bulunan özel durumlar ve ihtiyaçları dikkate alarak üyesi olduğu ailesiyle birlikte değerlendirerek aile yanında desteklenmesini, bunun mümkün olmaması durumunda kurum bakımına alınarak hizmet modellerinden yararlandırılması amaçlanmıştır. Burada üzerinde durulması gereken nokta çocuğu ailesi yanından ayırmadan, ailesiyle bir bütün olarak değerlendirilmek suretiyle alınan tedbirlerdir. Bu tedbirler destekleyici tedbirler olarak tanımlanır.

Destekleyici tedbirler; sağlık, danışmanlık ve eğitim tedbirleridir. Aile yanında bu hizmetlerin verilmesinin mümkün olmadığı durumlarda alınacak tedbirler koruyucu tedbirler olarak değerlendirilir. Bunlar; bakım ve barınma tedbirleridir. Destekleyici tedbirler ile çocuğu ailesi yanında sağlık, eğitim ve danışmanlık konularında desteklemek iken korucu tedbirler ile çocuğun geçici veya daimi olarak kurum bakımına alınması hedeflenmektedir (Danışmanlık Tedbir Uygulamaları El Kitabı, 2015: 4-5).

Bir çocuğun korunmaya ihtiyacı olup olmadığının ve hakkında tedbir kararına yönelik yetki mahkemelerindir (ÇKK m.7). Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarını alabilecek olan mahkemeler şu şekildedir:

1. Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi: Çocuklarla ilgili davalarda çocuğun özel durumuna istinaden yapacağı araştırmadan sonra tedbir kararı verebilir.
2. Aile Mahkemeleri: Aile Mahkemeleri çoğunlukla aile içerisindeki uyuşmazlık davalarına bakmakta olup Medeni Kanun maddelerini işletirler. Bu mahkemeler aynı zamanda çocukla ilgili olarak koruyucu ve destekleyici kararlar alabilirler.
3. Asliye Hukuk Mahkemesi: Çocuk ve aile mahkemesi kurulmayan bir yerde bu konularda asliye hukuk mahkemesi karar alabilir.

Bahse konu olan koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarını; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, cumhuriyet savcısı, çocuğun annesi, babası, vasisi ve bakımından sorumlu kişiler gerekli talepte bulunabilir. Aynı zamanda mahkeme ise re'sen bu araştırmayı başlatabilir ve karar da alabilir (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:348).

ÇKK (5395)' ya göre koruyucu ve destekleyici tedbirler; danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma olup toplamda beş tanedir. Bu tedbir kararlarının gerektiğinde bir

tanesine gerektiğinde birden fazlasına karar verilebilir. Yetki mahkemenindir. Başlıklar halinde bu tedbir kararları açıklanmaya çalışılacaktır.

3.8.1. Danışmanlık Tedbiri

Çocuğun bakım ve gözetimini üstlenen kişilere çocuk bakımıyla ilgili, çocuklara da eğitim ve gelişimleri konularında sorunlarıyla baş edebilme noktasında rehberlik hizmetleridir. Çocuğun ailesi ile birlikte yaşamasını sağlamak veya çocukla ilgili verilen diğer kararların yerine getirilmesinde ona yardımcı olmak, bilgilendirmek ve desteklemektir (ÇKKKDTY, Madde 12). Birçok aile ya da çocuğun bakımından sorumlu kişiler iyi niyetli olmalarına rağmen çocuk yetiştirme konusuna zorluk yaşayabilir, ne yapacağını bilemeyebilir. Bu noktada danışmanlık tedbiri büyük bir önem kazanır.

Danışmanlık tedbiri bünyesinde sorunlarla başa çıkmada bir plan sunar. Bu planda önce sorun tespit edilir, ardından çözüm seçenekleri sıralanır son olarak bu seçenekler hayata geçirilir. Danışmanlık tedbiri alanında yetkin bir danışman ile yerine getirilir. Sistematik ve düzenli olması esastır. Tam bir etkinlikle uygulanması durumunda büyük etkisi vardır. Çünkü çocuk yetiştirmek zor bir iştir. Hele ki konunun içine duygular girdiğinde profesyonellik bile yeterli olmayabilir.

Danışmanlık tedbiri bir nevi sorun oluşturan nedenlerin dışarıdan alanında uzman bir kişi tarafından gözlem ve analiz edilip çözüm önerileri getirilmesidir. Çünkü çoğu anne ve baba çocukla ilgili bir çok donanıma sahip olsalar da mevzu bahis kendi çocukları olduğunda birçok noktayı göremeyebilir ya da önemsemeyebilir.

Danışmanlık tedbirinin profesyonel bir şekilde verilmesi çocuk ve ailesine büyük bir kazanç sağlayabilir. Tedbir kararları içinde danışmanlık tedbiri aslında şemsiye görevi görmektedir. Tek başına verilebileceği gibi çoğunlukla diğer tedbir kararlarıyla birlikte verilmesi son derece faydalıdır. Örnek verilecek olunursa eğitim ve sağlık tedbirine ek olarak danışmanlık tedbirinin de verilmesi bu tedbirlerin etkinliğini artıracaktır.

Danışmanlık tedbiri sadece konuşma, görüşme, nasihat şeklinde düşünülmemelidir. Etkin bir şekilde işletildiği zaman uygulamalı birçok yönü vardır. Mesela çocuğun özel durumuna ilişkin farkındalık kazanması, uygun bir davranış edinmesi gibi durumlarda kitap okuması, özet çıkarması, bir sinema ve tiyatroya katılımın sağlanması, bir

aktivitenin içinde yer almasının sağlanması, bir faaliyetin içinde aktif olarak yer alması gibi genişletilebilir. Bu durum aslında danışman ve suça sürüklenen çocuk arasındaki işbirliği ile yapılabilir. Bazen de hiçbir faydası olmayabilir. Bir kaç nasihatle bu hizmet verilmesi düşünülebilir. Danışman ne kadar özverili, yetkin, bazı olanaklara sahipse etkinliği o kadar artar. Tersı durumunda ise etkisi olmayabilir de.

Danışmanlık tedbirinin içeriğini özetlemek gerekirse;

1. Çocuğun psiko-sosyal, fiziksel, mental, sosyal ve ahlaki gelişiminin de destek hizmet vermek.
2. Okul yaşamı, aile ve sosyal çevresiyle uyum yeteneğini artırmak.
3. Madde bağımlılığı, anti-sosyal davranış problemi, adolesan sorunları, şiddet durumu, iletişim sorunları gibi konularda çocuk ve çocuğun bakımından sorumlu kişilerle bir bütün olacak şekilde yardım ve destek sunmak.
4. Çocuğun bakım ve gözetiminden sorumlu olan kişilere ihtiyaç duydukları konularda rehberlik ve danışmanlık hizmetini sunmak.

Danışmanlık tedbir kararını, konunun ilgisine göre İl Milli Eğitim Müdürlükleri, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl ve İlçe Müdürlükleri ya da yerel yönetimler tarafından icra edilir (ÇKKKDTY, 2006:Madde 9).

3.8.2. Eğitim Tedbiri

Çocuğun, eğitim ve öğretim hizmeti sunan bir kurama, yatılı ya da yatılı olmayacak şekilde devamına, buna olanak bulunmadığı durumlarda ise evde eğitimden faydalanmalarına, özel eğitim verilmesi gerektiğinde özel eğitim kurumlarından yardım ve destek alınmasına, mesleki bilgi, yetenek ve tecrübe kazanabilmesi noktasında gerekli hizmet modellerinden faydalandırılmasıdır (ÇKKKDTY, 2006:Madde 13). Kuramsal çerçevenin suç nedenleri bölümünde belirtildiği üzere çocuğun toplumsallaşması bakımından aileden sonra ikinci en önemli öge okuldur.

Okul çocuğun aileden aldığı bilgi, beceri, duygu, düşünce vb. bir çok konuyu tamamlama, geliştirme, sınama özelliğine sahiptir. Çocuk okulda grup eğitimi ile paylaşmayı, birlikte hareket etmeyi, kuralları öğrenir. Aslında ait olduğu topluma karşı nasıl davranacağını eğitimi alır. Bu devlet kontrollü ve sağlıklı bir şekilde,

öğretmenler aracılığıyla verilen eğitimden yoksun kalan çocuk bu boşluğu uygun olmayan yerlerde, kişilerce alacağı negatif bilgilerle doldurabilir. Çünkü bir çocuk sosyal bir varlıktır ve tek başına yaşayamaz. Bir gruba dahil olma ihtiyacı hissedecektir.

Okullar çocuklar için bulundukları özel gelişim dönemleri dikkate alındığında güvenli faydalı kurumlardır. Bu açıdan eğitim almamış, eğitimini yarıda bırakmış çocukların yeniden okula kazandırılmaları çocuklar ve toplum açısından büyük bir önem arz etmektedir. Eğitim tedbirinde çocuğun özel durumu ön planda tutulur. Özel eğitime muhtaç çocuk, yaşı ilerlemiş, engelli çocuklar analiz edilerek kendilerine uygun hizmet modellerinden faydalandırılabilirler. Ancak burada önemli olan çocuklar için hizmet çeşitliliğinin, etkinliğin ve kalitenin sağlanmasıdır. Aksi takdirde çocuğu okula göndermek sadece bir diploma almasını kolaylaştırabilir.

Eğitim tedbirinin içeriğini özetlemek gerekirse;

1. Basit olarak temel eğitimden yoksun ya da bir şekilde eğitimine devam edemeyen çocuklara yönelik verilen eğitim tedbiridir.
2. Mahkeme karar almadan önce ilgili kişi ve kuruluşlardan bilgi alabilir.
3. Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu, özel gereksinim duyan engelli çocuklara yönelik olarak gerekli tedbirleri alır.
4. 15 yaşını doldurmamış çocuklarla ilgili olarak uluslararası belgelerdeki yaş sınırları dikkate alınarak eğitimlerinin devamına yönelik olarak tedbir kararına hükmedebilir.
5. 15 yaşını doldurmuş çocuklar için ise, yetenek kazanarak bir meslek edinebilmeleri için yukarıda bahsedilen kurumlar tarafından hizmet modellerinden yararlandırılır. Örnek halk eğitim kurslarından faydandırılması gibi (Eğitim Ve Danışmanlık Tedbirleri Uygulama Kılavuzu, 2016:2, Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:351-352).

Eğitim tedbir kararını, ilgisine göre İl Milli Eğitim Müdürlükleri ya da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlükleri tarafından icra edilir (ÇKKKDTY, 2006: Madde 9).

3.8.3. Sağlık Tedbiri

Sağlık tedbiri ile çocuğun bedensel ve ruhsal (psikolojik) sağlığını muhafaza etmek, rahatsızlığından ve madde bağımlıların bağımlılıktan kurtulmaları için gerekli tıbbi

tedavileri içeren tedbirdir (ÇKKKDTY, 2006: Madde 16). Bir bireyin sağığı yerinde olmazsa o bireyden sağıklı bir davranış beklenilmesi anlamsız olur. Bu durum çocuklar içinde geçerlidir. Sağık derken sadece fiziksel sağık kastedilmemektedir. Dünya Sağık Örgütü (WHO) Sağığı, "Bedenen, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik hali" olarak tanımlamıştır. Yani bir bireyin ya da çocuğun sadece fiziksel sağığı değil ruhsal ve sosyal sağığı da vurgulanmıştır. Bu açıdan bakılacak olursa sağık tedbirinde çocuğun bütüncül bakış açısıyla yaklaşılması lazımdır. Eğer çocukta fiziksel sorunların yanında ruhsal ve sosyal sorunlarda varsa ivedili bir şekilde sağık hizmetlerinden faydalanması sağılanmalıdır.

Sağık tedbirin diğer tedbirlere göre en önemli özelliğı ivedili olmasıdır. Yani diğer tedbirler ertelenebilirken sağık tedbirin ertelenmemesi, geciktirilmemesi gerekmektedir. Çünkü geç kalınma durumu çocuğun hayati tehlikesine ve daha büyük olaylara neden olabilir. Eğer çocuğun durumu sağık tedbiriyle beraber başka tedbirlerin de uygulanması gerekiyorsa öncelikli olarak sağık tedbirinin yerine getirilmesi sağılanır daha sonra diğer tedbirlere geçilir. Çocuk yatılı bir kurumda kalıyorsa öncelikli olarak tedavisinin sonlanması beklenir.

Sağık Tedbiri içeriğı şu şekilde özetlenebilir:

1. Suça sürüklenen ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik eğer psikolojik sorunları var ise öncelikli olarak sağık tedbirine karar verilir.
2. Mahkeme koruyucu ve destekleyici ve acil korunma kararı almadan önce ilgili sağık kuruluşlarından rapor isteyebilir.
3. Mahkeme akıl sağığıyla ve madde bağımlılık durumlarının olması durumunda sağık tedbiri kararı alabilir.
4. Haklarında düzenlenen rapora göre toplum tarafından tehlike oluşturabilecek akıl sağığına yönelik durumu olan çocuklarla ilgili olarak yüksek güvenlik önlemlerinin olduğu kurumlarda tedbirler yerine getirilir.
5. Yatarak tedavileri sürdürülen çocuklarla ilgili süreç bittikten sonra aile yanına, yata ilgili kuruluşlara yerleştirilmesi yapılır.
6. Madde bağımlılığı olan çocuklarla ilgili yapılan tedbir kararlarında çocuğun isteğı dikkate alınmaz (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:353-354).

Sağlık tedbir kararı kararını, Sağlık Bakanlığı'na bağlı kuruluşlar aracılığı ile icrası sağlanır (ÇKKKDTY, 2006:Madde16).

3.8.4. Bakım Tedbiri

Bakım tedbiri belirli bir nedenden dolayı çocuğa bakım, gözetim, kontrol, güvenlik vb. diğer ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersizlik yaşayan ailelerin ya da çocuğa bakmakla yetkili kişilerin çocuklarının devlet tarafından bir kuruma yerleştirilmesidir. Burada çocuğun bakım ve gözetimi gerçekleştirilir ve diğer ihtiyaçlarına yönelik hizmet modellerinden faydalandırılır (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:352). Bakım tedbirinin en önemli özelliği sağlık tedbirinde olduğu gibi ivedili olmasıdır. Bekletilmeye gelmemesi lazımdır. Çünkü çocuğun hayati tehlikesi söz konusu olabilir. Çocuk öncelikli olarak güvenli bir ortamda kalması sağlanır daha sonra hukuki işlemler yürütülür. Bu tedbirde esas olan güvenliğinin ve temel ihtiyaçlarının sağlanmasıdır.

Ailesi tarafından bilerek ya da bilmeyerek fiziksel, ruhsal ve sosyal ihtiyaçları karşılanamıyorsa savunmasız kalan çocuğun alacağı ilk tedbir kararı bakım tedbiridir. Aile ve çocuğun bakımından sorumlu kişi çocuğa yetemiyorsa bu görevi devlet üstlenir ve çeşitli hizmet modellerinden çocuğu faydalandırır. Çünkü tam gelişimini tamamlamamış bir birey olarak görülen çocuk savunmasız kalmaması, riskli durumlarla karşılaşmaması ve var olan sorunlarının daha da büyümemesi için devletin bu görevi yerine getirmesi gerekir. Bütün kimsesizlere yardımcı olmaya çalışan devletin bu çocuk olası durumunda konuya daha fazla önem verdiği söylenebilir.

Bakım Tedbiri ile ilgili özetleme şu şekilde yapılabilir;

1. İhmal, istismar, psiko-sosyal açıdan sorunları olan, uyum sorunları yaşayan vb. çocukların özel durumlarına istinaden haklarında koruyucu destekleyici karar verilen diğer çocuklarla aynı ortamda bulundurulmazlar. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlarda iyileştirici hizmetlere tabi tutulurlar.
2. Sağlık ve bakım tedbirleri beraber uygulanacaksa öncelikli olarak ağır psikolojik sorunların çözümü ve madde bağımlılığına yönelik hizmetlerin verildiği kuruluşlarda bu hizmet verilir. Buralarda iyileştirici hizmetlerin tamamlandıktan sonra aile ve ilgili kuruluşlara yerleştirilmeleri yapılır.

3. Bulaşıcı hastalığı olan çocukların tespiti durumunda da hızlı bir şekilde sağlık tedbiri alınabilir.

4. Eğer yabancı çocuklar varsa ilgili konsolosluklarla bağlantıya geçilir.

Bakım tedbir kararı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il ve ilçe müdürlükleri aracılığı ile yerine getirilir. Sağlık tedbir kararı kararını, Sağlık Bakanlığı'na bağlı kuruluşlar aracılığı ile icrası sağlanır (ÇKKKDTY, 2006: Madde 16).

3.8.5. Barınma Tedbiri

Bakım tedbiri ile barınma tedbiri çoğu kez karıştırılmaktadır. Aralarında ki temel fark ise, barınma tedbirinde hayatlarını devam ettirmek için gerekli kalma yerleri (ev ve vb.) olmayan çocuklu kişilere ya da hayati riski bulunan hamile kadınlar ve bu kişilerin çocuklarına verilen hizmettir. Yani bakım tedbiri tamamen çocukları kapsarken barınma tedbirinin içine çocuklarla ilişkisi olan yetişkinlerde girmektedir.

Bu tedbirle ilgili gerekli özetleme şöyle yapılabilir;

1. Tedbir uygulanan kişilerle ilgili işlemler, bilgiler isteğe bağlı olarak gizli tutulur.
2. Barınma tedbiri alınan kişilerin ilgili kuruluşlara tesliminden önce kolluk kuvvetleri tarafından sağlık kontrolleri yaptırılır. Sağlık sorunlarıyla ilgili olarak sağlık tedbirinin alınması sağlanır.
3. Yabancı uyruklu kişilerle ilgili olarak ise ilgili konsolosluklarla bağlantıya geçilir.
4. Giderler Sağlık Bakanlığınca ödenir.

Barınma tedbir kararı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından İl ve İlçe Müdürlükleri, Milli Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından işlemler yapılır (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013:352-353).

Konu toparlanacak olunursa, çocuk mahkemelerini diğer mahkemeler farklı kılan önemli özellikleri; çocuklar bakımından onların durumlarını dikkate alması, suça yönelten sebepleri araştırıp bulması, ve topluma aktif bir birey olarak katılımlarını sağlamak için gereken hizmet modellerini bulup çocuklara uygulaması olarak özetlenebilir. Bu önemli görevi yaparken sadece cezai olarak olaya bakmaz. Bakarsa yanlış karar verebilme, sıradan ceza ya da indirimli ceza gibi bir durum ortaya çıkar. Bu durum hedefe ulaştırmaz.

O halde çocuk mahkemesinin ceza bakış açısından çıkararak çocuklara yönelik olarak bakış açısının yönünü çocuklara çevirmesi onların özel durumlarına yönelik onları anlayarak konuya pedagojik, sosyal ve psikolojik bakış açısı oluşturmaları onun ihtisas mahkemesi yönüyle çocukta rehabilite edebilme özelliğini ortaya koymaktadır. Bu bakış açısını destek aldığı öğelerden oluşturur. Bunlar bünyesinde Adalet Bakanlığı merkez atamalı olan sosyal çalışma görevlileridir. Bu görevliler mahkeme ve hakime bakış açısını değiştirmesi için büyük bir yardımcı görev rolünü üstlenirler. Çünkü hakim karşısına gelen çocuğu sadece mahkeme salonunda görür.

Kısıtlı bir gözlemlerle çocuğu tanıması mümkün değildir. Ancak bu görevliler aracılığıyla çocuk hakkında hemen her türlü bilgiyi elde edebilir. Sosyal çalışma görevlileri yapacakları araştırmalar, aile-okul ziyaretleri, bireysel görüşmeler, sosyal incelemeler, çocuğun suç geçmişi, aile yaşam koşulları, bireysel özellikleri vb. konularda ayrıntılı bir şekilde inceleme ile suçu oluşturan nedenleri rapor şeklinde mahkemeye sunar ayrıca suçun yeniden ortaya çıkmaması ve çocuğun rehabilite edilebilmesi için de hizmet modeli oluşturarak mahkemeye en büyük yardım ve desteği verir. Bununla birlikte mahkeme Adli Tıp Kurumunda, hastanelerde, görevli adli-psikiyatri konularında eğitim almış meslek elemanlarından da faydalanabilir. Elde ettiği bilgilerle mahkeme, hukuki yani kanunlarla entegrasyonunu yaparak çocuk için en uygun kararı verir. Bu kararı vermekle yetinmez, bu kararın yerine getirilmesini izler, denetler aksaklık durumlarında ve özel durumlarda değerlendirme yapar ve gerekirse yeniden karar verir.

Sonuç olarak çocuk mahkemeleri, hem hukuki hem de cezai karar alabilmesi, kanuni olarak özel düzenlemeleri işletebilmesi, hakim'in belirli kriterlere göre görevlendirilmesinin yapılması, bünyesinde bakanlık atamalı bilirkişi hüviyetinde sosyal çalışma görevlileri bulundurması, spesifik bir çalışma alanının olması, ceza ehliyeti belirleme de geniş bir kanaat hakkı tanınması, yargılamada kullandığı çocuklara özgü usulleri işletmesi, önceliği ceza değil çocukları suçtan uzak tutmak için koruyucu ve destekleyici karar alabilmesi, takip ve izleme yapabilmesi, yargılamanın her aşamasına çocukları travmatik etkilerden korumak için gerekli tedbirleri alma yetkisini tanınmış Mahkeme olması neticesinde yargıladığı çocukları rehabilite edebilme ve topluma kazandırma açısından yüklendiği önemli görevi ortaya koymaktadır.

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Araştırmada belge tarama (dokümantasyon) yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Dava dosyalarındaki bilgilere ulaşılabilmesi için 30 başlık ve bu başlıklara karşılık gelebilecek verilerin yazılacağı bölümlerin yer aldığı bilgi formu oluşturulmuştur. Bu bilgi formu ile çocuk mahkemesinin dava dosyaları incelenirken daha önceden belirlenen seçenekleri işaretleyip, tarama sırasında çıkabilecek yeni seçeneklerin yeniden bilgi formuna entegre edip sürekli bir gelişim içerisinde formunun son hali verilerek bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Ardından da ön deneme yapılmış bilgi formunun yeterliliği sınanmıştır. Son olarak ortaya çıkan son bilgi formu ile tarama işlemi yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Sakarya Çocuk Mahkemesinde 2012 -2016 yılları arasında 12-15 yaş arasında yargılaması yapıp haklarında karar verilen suça sürüklenen çocukların dava dosyaları oluşturmaktadır. 12-15 yaş seçilmesinin özel bir nedeni vardır. Bu sebep bu yaş grubunda çocuklar ÇKK gereği haklarında sosyal inceleme raporu düzenlenmesinin zorunlu tutulmasıdır. SİR ile SSÇ'ler hakkında birçok bilgiye ulaşılabilmiş aynı zamanda bu dönemin çocuğun ceza ehliyetinin belirlenip çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici karar veya cezai işlem yapılabilmesi açısından mahkemenin takdirine ait olmasının önemi büyüktür. Bu sayede mahkemenin SSÇ'lerin rehabilite edebilme konusunda bakış açısı daha rahat analiz edilmiştir.

4.1. Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu bölümde örneklem grubunu meydana getiren SSÇ'lerin; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, eğitim ve başarı durumu, gelir durumu ve ekonomik durum, yaşanılan yer (İkametgâh) gibi sosyo-demografik özellikleri belirlenerek genel bir profil çizilmiştir.

4.1.1. Cinsiyet

Tablo 2'de suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerine göre dağılımları gösterilmiştir. Suça sürüklenen çocukların cinsiyet durumlarını ortaya koyarak değerlendirme yapılması hedeflenmiştir.

Tablo 2: Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	75	75
Kız	25	25
Toplam	100	100

Araştırma sonuçlarına göre, suç olaylarının içinde yer alan çocukların %75 gibi büyük bir bölümü erkektir. Başka bir ifadeyle araştırmaya katılan çocukların 3/4'ünü erkekler oluşturmaktadır. Kızların oranı ise %25 olup diğer bir tabirle 1/4 oranındadır. Bu bilgilere göre 12-15 yaş arasındaki çocuklarda belirgin bir şekilde erkeklerin suça sürüklendiği söylenebilir. TÜİK (2018) verilerine göre; güvenlik bölümlerinde işlem yapılan çocukların %66.1'inin erkek, %33.9'unun kız çocuğu olduğu anlaşılmıştır.

4.1.2. Yaş

Tablo 3'de SSÇ'lerin yaşa göre dağılımları verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, en fazla suça karışma yaşı olarak %39 ile 14 yaş bulunmuştur. İkinci olarak %36 ile 15 yaş; üçüncü olarak %22 ile 13 yaş; son ve en az suça sürüklenme yaşı olarak ise %3 ile 12 yaş tespit edilmiştir.

Tablo 3: Suça Sürüklenen Çocukların Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	N	%
12	3	3
13	22	22
14	39	39
15	36	36
Toplam	100	100

Bu bilgilere göre belirgin olarak 14 ve 15 yaş aralığında suça sürüklenme oranı ciddi düzeyde artmakta olup yaşı'n küçülmesiyle de suça sürüklenmenin yüzdesi ciddi oranda düşmektedir. Sonuçlardan yola çıkarak ergenlik döneminin orta bölümlerinin çocuklar açısından ciddi düzeyde sancılı geçtiği ve bu sancılı dönemin suça sürüklenmede ciddi risk oluşturduğundan bahsedilebilir. Yavuzer (2001:32-33); İngiltere, Avrupa'daki birçok ülke ve Türkiye'de en fazla suça karışma yaşı olarak 14 yaş açıklamıştır.

4.1.3. Cinsiyet ve Yaş

Tablo 4'de suça sürüklenen çocukların yaşları ile cinsiyetleri incelenmiştir. Bu verilerle SSÇ'lerin suça sürüklenmede yaş ve cinsiyet durumlarını tespit etmek amaçlanmıştır.

Tablo 4: Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyet ve Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Cinsiyet					
	Erkek		Kız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
12	3	4	0	0	3	30
13	18	24	4	16	22	22
14	27	36	12	48	39	39
15	27	36	9	36	36	36
Toplam	75	100	25	100	100	100

Elde edilen bulgulara göre, erkekler en fazla 14 ve 15 yaşlarında %36 oranında suça karışırken kızlarda en fazla suça karışma yaşı %48 ile 14 yaş tespit edilmiştir. Bunu %36 ile 15 yaş takip etmiştir. Erkekler 12 yaşında %4 gibi düşük bir oranda olsa da suça sürüklenme durumları söz konusu iken kızların 12 yaşında hiç suça karışmadıkları anlaşılmıştır. Her iki cins birlikte değerlendirildiğinde ise en fazla suça sürüklenme yaşının %39 ile 14 yaş olduğu anlaşılmıştır.

4.1.4. Kardeş Sayısı

Tablo 5'te suça sürüklenen çocukların kardeş sayıları analiz edilmiştir. SSÇ'lerin kardeşleri içindeki durumlarına bakılarak suça sürüklenmede belirleyici olan durumları ortaya koymak hedeflenmiştir.

Tablo 5: Suça Sürüklenen Çocukların Kardeş Sayısına Göre Dağılımları

Kardeş Sayısı	N	%
0	7	7
1	35	35
2	22	22
3	15	15
4	8	8
5 ve daha fazla	13	13
Toplam	100	100

Buna göre, SSÇ'lerin %7'sinin tek çocuk olduğu, %35'inin bir kardeşinin olduğu, %22'sinin iki kardeşinin olduğu, %15'inin üç kardeşinin olduğu, %8'inin dört kardeşinin olduğu ve son olarak %13'ünün beş ve daha fazla kardeşe sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu veriler ışığında aile içinde en fazla suça sürüklenen çocukların bir ve iki kardeşe sahip oldukları söylenebilir. En az suça sürüklenme ise tek çocuklu ailelerin çocuklarıdır.

4.1.5. Eğitim ve Cinsiyet

Tablo 6'da SSÇ'lerin eğitim durumlarına göre cinsiyet analizi yapılmıştır. SSÇ'lerin cinsiyet ve eğitim durumları incelenerek suça yönelmede belirleyici durumlar ortaya konmak istenmiştir.

Tablo 6: Suça Sürüklenen Çocukların Eğitim Durumlarına Göre Cinsiyet Dağılımları

Eğitim Durumu	Cinsiyet			
	Erkek		Kız	
	N	%	N	%
İlkokul Terk	1	100	0	0
İlkokul	9	69,2	4	30,8
Ortaokul Terk	27	84,4	5	15,6
Ortaokul	0	0	0	0
Lise Terk	9	81,8	2	18,2
Lise	29	67,4	14	32,6
Toplam	75	75	25	25

Elde edilen bulgulara göre, kız ve erkekler birlikte değerlendirildiğinde sadece erkeklerde 1 çocuk ilkokul terk olarak araştırmaya dahil olmuştur. Kızlarda ise ilkokuldan okulu bırakan SSÇ tespit edilmemiştir. Sayı ve yüzde itibarıyla dikkat çekici olarak erkekler daha çok 27 suç olayı ve %84,4 oranında ortaokuldan okulu bıraktıkları görülürken, bunu %81,8 oranıyla lise terk takip etmektedir. Kızlarda ise, birinci sırayı 14 suç olayı ve %32,6 oranla liseye devam ettikleri, ikinci sırayı 4 olay ve %30,8 ile ilkokula devam ettikleri bulunmuştur. Cinsiyet ve eğitim durumu değerlendirildiğinde belirgin bir şekilde erkeklerde suça yönelme oranları fazladır. Eğitim durumları olarak ortaokul terk ve lise terktir. Kızlarda ise ilkokul ve lise çıkmakta olup terk yoktur. Bu durumda erkeklerin okuldan uzaklaşmaları, okulu bırakmaları suça yönelmelerinde önemli etki etmektedir. Kızların okulu bırakmadıkları ancak okula devam ederken çoğunlukla suça sürüklendikleri ifade edilebilir.

4.1.6. Gelir Durumu

Tablo 7'de suça karışmada gelir durumları analiz edilmiştir. SSÇ'lerin ailelerini de kapsayacak şekilde mevcut ekonomik koşullarının suça yönelmede belirleyici olup olmadığı yönünde bilgiler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tablo 7: Suça Sürüklenen Çocukların Gelir Dağılımlarına Göre Suça Karışma Durumları

Gelir	N	%
0-1000	38	38
1000-2000	42	42
2000-3000	18	18
3000 ve daha fazla	2	2
Toplam	100	100

Ortaya çıkan sonuçlara göre; en fazla %42 ile 1000-2000 gelir düzeyinde gelire sahip olan ailelere mensup çocukların suça sürüklendiği bu durumu %38 ile 1000 ve daha aşağı gelire sahip olan ailelerin çocuklarının takip ettiği anlaşılmıştır. En az ise %2 ile

3000 ve üzeri gelir düzeyine sahip olan ailelere mensup çocukların olduğu anlaşılmıştır. Bu veriler suça sürüklenmede ekonomik durumun belirgin bir şekilde etkili olduğu söylenebilir. Yani ailelerde ekonomik seviye düştüğünde suça sürüklenme oranı yükselirken ekonomik gelir yükseldiğinde suça sürüklenmenin azaldığı ifade edilebilir. Yavuzer'e (2001:153-154) göre, yapılan çalışmalar gelir durumuyla çocuk suçluluğu arasında kayda değer bir ilişkinin olduğundan bahsetmektedir. Çeşitli sebeplerden dolayı ortaya çıkan yoksulluk durumu çocuk suçluluğunun artışında ciddi bir etki oluşturmaktadır. Ferah (2013:100) çalışmasında suça sürüklenen çocukların üyesi oldukları ailelerinin ekonomik durumlarının kötü olduğundan bahsetmiştir.

4.1.7. İkamet Edilen Yer/Mahalle

Tablo 8'de SSÇ'lerin yaşadıkları mahallelere göre suç dağılımları gösterilmiştir. SSÇ'lerin yaşadıkları mahalleler, bölgeler ile içinde yer aldıkları suç olaylarının sayısı arasındaki durum ortaya konmak istenmiştir. Bu şekilde Sakarya'da 12-15 yaş grubunda en fazla suça sürüklenen çocukların yaşadıkları bölgeler bulunmaya çalışılmıştır.

Tablo 8: Suça Sürüklenen Çocukların İkametgâhlarına Göre Suç Dağılımları

İkametgâh	N	%
Adapazarı Merkez	17	17
Adapazarı Kenar Mahalle	25	25
Erenler	16	16
Serdivan	7	7
Yenikent Bölgesi	13	13
Köy	3	3
Arifiye	17	17
Yazlık Bölgesi	2	2
Toplam	100	100

Buna göre, SSÇ'lerin ikametgahları açısından en fazla Adapazarı merkezine bağlı kenar mahallelerde % 25 oranındadır. Bunu takiben Adapazarı merkez ve Arifiye %17 ile gelirken üçüncü olarak %16 ile Erenler bulunmuştur. Burada Adapazarı ilçesinin nüfusunun fazla olması, birçok kenar mahallenin bulunması dikkate alınmalıdır. Özellikle Çam yolu mahallesi önemli bir etki oluşturmaktadır. Bu mahalle merkezden

oldukça uzakta olup sağlık, eğitim, ulaşım ve diğer sosyal imkanlar bakımından imkanları sınırlı bir bölgedir.

4.1.8. Suça Karışmada İkametgâh ve Cinsiyet

Tablo 9'da SSÇ'lerin yaşadıkları mahalle ve cinsiyete göre suça karışma dağılımları verilmiştir. SSÇ'lerin yaşadıkları mahalle, bölge ve cinsiyete bağlı olarak suç işleme durumunu ortaya koymak amaçlanmıştır.

Tablo 9: Suça Sürüklenen Çocukların Suça Karışmada Bölge ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

İkametgâh	Cinsiyet			
	Erkek		Kız	
	N	%	N	%
Adapazarı Merkez	13	17	4	16
Adapazarı Kenar Mahalle	21	28	4	16
Erenler	13	17	3	12
Serdivan	4	5	3	12
Yenikent bölgesi	9	12	4	16
Köy	1	1	2	8
Arifiye	14	19	3	12
Yazlık	0	0	2	8
Toplam	75	100	25	100

Elde edilen bilgilere göre, erkekler %28 ile Adapazarı kenar mahallelerinde ikâmet edip suça karışırken kızlarda bu durum biraz daha farklıdır. Kızlar, %16 oranıyla üç bölge Adapazarı merkez, Adapazarı kenar mahalleler ve Yenikent bölgesi dikkat çekmektedir. En az oranda her iki tarafta köylerde ikâmet edip suça sürüklendikleri tespit edilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak köylerde ikamet eden çocukların suça sürüklenme oranları azken şehirlerde bu oran ciddi düzeyde artış göstermektedir.

4.2. Suça Sürüklenen Çocukların Kriminolojik Bulguları

Bu bölümde örneklem grubunu oluşturan SSÇ'lerin suça yönelmelerine etki edebilecek bazı faktörler değerlendirilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre de SSÇ'lerin suça

yönelmelerinde doğrudan etki eden etkenleri analiz edilerek çözüm odaklı bazı değerlendirmelerde bulunmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda SSÇ'lerin okul başarıları ile suç, eğitim ve suç sayısı, aile durumlarına göre suça yönelme, suç işleme yeri, kimlerle suça sürüklendikleri, madde kullanımı ve suç, göç ve suç vb. suça yönelmede doğrudan etki edebilecek kriminolojik etkenler başlıklar halinde değerlendirilerek SSÇ'lerin suça yönelmede belirleyici faktörleri resmetmek amaçlanmıştır.

4.2.1. Okul Başarısı ve Suç

Tablo 10'da SSÇ'lerin okul başarı durumları incelenmeye çalışılmıştır. SSÇ'lerin okuldaki başarılilik veya başarısızlık durumlarına göre suç ilişkisi kurulması amaçlanmıştır. Elde edilen bilgilerden yola çıkılarak bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tablo 10: SSÇ'lerin Okul Başarılarına Göre Dağılımları

Okul Başarısı	N	%
Çok Zayıf	33	33
Zayıf	29	29
Orta	28	28
İyi	6	6
Çok İyi	4	4
Toplam	100	100

Ortaya çıkan sonuçlara göre, suça karışan çocukların %33'ünün okul başarıları çok zayıf, %29'u zayıf, % 28'i orta, %6'sı iyi, %4'ü ise çok iyi olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre açık bir şekilde SSÇ'lerin okul başarılarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. SSÇ'lerin okul yaşamlarında da uyum göstermekte zorlandıkları, akademik becerilerinin düşük olduğu, uyum sorunları yaşadıkları değerlendirilebilir.

Suçla karışan çocuklar içinde en düşük olarak %4 ile dersleri çok iyi bulunmuştur. Eğitim düzeyi düşük olan çocukların çevre ve toplumla uyum sağlamaları oldukça zor olmakla birlikte sosyal birlikteliğe ve bu tarz arkadaş gruplarına daha fazla gereksinim duyduklarından birlikte suça yönelme eğilimleri ötekilerine oranlarla daha fazladır (Çopur ve diğ., 2015:122-123). Sevük (1998:52), ortaya konan çalışmalara dayanarak okulda başarısız olan çocukların başarılı olan öğrencilere oranla yedi kat daha çok suça

yönelimi olduğunu belirtmiştir. Bu ise önemli bir ipucu vermektedir. Okulda uyum sorunu yaşayan çocukların suça karışma riskinin fazla olduğu söylenebilir. Bu durum da bize çocuğun suça karışmadan önce okulda bazı olumsuz davranış belirtileri gösterebileceği, gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda bu durumlar büyüyerek suç olaylarına dönüşebileceği şeklinde açıklanabilir.

4.2.2. Eğitim ve Suç Sayısı

Tablo 11'de SSÇ'lerin eğitim durumları ile suçu tekrarlama durumları analiz edilmeye çalışılmıştır. SSÇ'lerin eğitim durumları irdelenerek suçu tekrarlama konusundaki durum değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Tablo 11: SSÇ'lerin Eğitim Durumları ve Suç Sayısına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Suç Sayısı											
	1		2		3		4		5 ve daha fazla		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
İlkokul Terk	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
İlkokul	3	5	2	14	1	11	2	67	5	36	13	13
Ortaokul Terk	17	28	2	14	6	67	1	33	6	43	32	32
Ortaokul	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lise Terk	9	15	1	7	1	11	0	0	0	0	11	11
Lise	30	50	9	64	1	11	0	0	3	21	43	43
Toplam	60	100	14	100	9	100	3	100	14	100	100	100

Ortaya çıkan sonuçlara göre, birinci suçta yer alma bakımından liseye devam eden SSÇ'lerin oranı %50, ikinci olarak %28 ile ortaokul terk, üçüncü olarak %15 ile lise terk, dördüncü olarak %5 ile ilkokul, beşinci olarak %2 ile ilkokul terk ve sonuncu olarak ise ortaokul bulunmuştur. Bu verilere göre birinci suçta yer alma bakımından en fazla liseye devam eden öğrencilerin olduğu söylenebilir. En az olarak ise ortaokul öğrencileri bulunmuştur.

İkinci suçlara bakıldığında, birinci olarak %64 ile lise, ikinci olarak %14 oranlarla ilkokul ve ortaokul terk, üçüncü olarak %7 ile lise terk, dördüncü olarak ise ilkokul terk ve ortaokul bulunmuştur. Bu verilere göre, ikinci suçlarda en fazla birinci suçta olduğu gibi %64 oran ile lise öğrencileri, en az olarak ortaokul ve ilkokul olarak bulunmuştur.

Üçüncü suça bakıldığında, birinci olarak %67 ile ortaokul terk, ikinci olarak %11 oranlarıyla ilkokul, lise ve lise terk bulunmuştur. Orta okul ve ilkokul terkte hiç suça karışılmamıştır. Bu verilere göre de, üçüncü suçta en fazla yoğunlaşma %67 ile ortaokul terk olup en az ortaokul ve ilkokul terk olduğu söylenebilir.

Dördüncü suç değerlendirildiğinde, en fazla suça karışma %67 ile ilkokul olup diğerlerinde ise suça karışma olmamıştır. Buna göre, dördüncü suçta en fazla ilkokulda devam eden çocukların çoğunlukta olduğu ifade edilebilir.

Beş ve daha fazla suça karışmada oranlar, birinci sırayı %43 ile ortaokul terk, ikinci sırayı %36 ile ilkokul, üçüncü sırayı ise %21 ile lise olduğu hesaplanmıştır. Diğerlerinde suça karışma olmamıştır. Buna göre, beş ve daha fazla suça yönelmede ortaokul ve ilkokul terkte yığılmanın olduğundan bahsedilebilir.

Genel olarak, ortaokul öğrencilerinin hiç suça yönelmediği bulunmuştur. Buna karşılık bir ve ikinci suçlarda liseye devam eden öğrencilerin oldukça fazla olduğu, üçüncü suçta ortaokul terk olanların ciddi oranda önde olduğu, dördüncü suçta ilkokula devam edenlerin birinci olduğu, beş ve daha fazla suça karışmada ise ilkokul ve ortaokul terkte yığılmanın olduğu açıktır. Dördüncü suça kadar eğitim durumunun düzenli olarak düşme eğiliminde olduğu, beş ve daha fazla suçta hafif bir düşmenin olduğu ancak halen eğitim durumunun düşük olmasından bahsedilebileceği düşünülebilir. Ayrıca toplam verilere bakıldığında %43 ile en fazla suça karışan çocukların liseye devam ettikleri bulunurken, en az ortaokul ve ilkokul terk bulunmuştur.

4.2.3. Aile Durumu ve Suç

Tablo 12'de SSÇ'lerin aile durumlarına göre dağılımları tahlil edilmeye çalışılmıştır. SSÇ'lerin mensubu oldukları aile özelliklerinin onların suça yönelmelerinde olumlu-olumsuz etki edip etmediği sorularına cevap aramak istenmiştir.

Tablo 12: Suça Sürüklenen Çocukların Aile Durumlarına Göre Dağılımları

Aile Durumu	N	%
Çekirdek Aile	66	66
Geniş Aile	1	1
Parçalanmış Aile	33	33
Toplam	100	100

Araştırma sonuçlarına göre, SSC'lerin %66'sı çekirdek aileye mensup olduğu ortaya çıkmıştır. Parçalanmış aileye mensup olanların oranının %33 olduğu, %1 gibi düşük bir oranda ise geniş aileye mensup oldukları saptanmıştır. Bu veriler ışığında, anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailenin çocukları suçtan uzak tutma konusunda zorluk yaşadığı değerlendirilebilir. Bunun sebebi olarak her iki ebeveynin çalışmak zorunda kalması, ya da biri çalışsa bile tek ebeveynin şehir ortamında çocukları sağlıklı sosyalleştirme konusunda yetersiz kalmasıyla açıklanabilir. Aynı şekilde geniş ailenin çocukların kontrol altında tutması açısından önemli bir görevinin olduğundan bahsedilebilir. Babanın ve annenin yetersiz kaldığı konularda diğer aile büyüklerinin bu konudaki boşlukları doldurup çocuklara destek oldukları yönünde yorum yapılabilir.

Erdoğan (2011:108) çalışmasında, geniş ailede büyük baba, büyük anne vb. üyelerin bulunması aile içinde dengeleyici ilişkilerin kurulmasına önemli yardımcı görev görmektedir. Dedeler, nineler çocukların dünyalarında iyi birer örnek, hakem ve arabulucu görevlerini yerine getirirler. Yalnızca aile içinde meydana gelen anlaşmazlıklarda değil, sosyal çevre, okul ve diğer ortamlarda yaşanan olumsuz olaylarda tecrübeleriyle birlikte çocuklara olumlu anlamda destek sunarak doğal yolla öğrenmelerini sağlamaktadırlar. Bu yapının bozulmasıyla çekirdek ailelerin sayısı fazlalaşmıştır. Ekonomik koşulların etkisiyle de her iki ebeveynde çalışmak zorunda kalınca çocuklar yalnızlaşmaya, kontrol mekanizmasının çalışmamasına neden olmaktadır. Çocuğu topluma hazırlayan sağlıklı aile yapısındaki negatif değişimler hızla sayısı artan çekirdek ailenin çocuklar üzerinde beklenen görevi yerine getirmede zorluklar yaşamaktadır.

Tüm bunlara ek olarak çocukların suça sürüklenmelerinde en yüksek oran çıkmasa da önemli bir oran olarak 33 ile parçalanmış aile olduğu görülmektedir. Bu oranda parçalanmış ailelerin çocukların suça sürüklenmesi yönünde önemli bir belirleyici olduğundan söz edilebilir. Güvenli, sağlıklı bir aile yoksa çocuğun suça sürüklenme riskinin fazla olabileceği düşünülebilir. Ereş (2009:92) çalışmasında, parçalanmış aileler de suç işlemede bir unsur olmaktadır ancak tek başına yüksek bir orana sahip değildir. Türkiye’de de diğer ülkelere paralel olarak çocuğu suça iten etkili unsur olarak yalnız “parçalanmış aile”ye işaret edilmemektedir

4.2.4. Aile Durumu ve Suç Sayısı

Tablo 13'te SSÇ'lerin mensubu oldukları aile durumlarına göre suç sayısının analizi yapılmaya çalışılmıştır. SSÇ'lerin üyesi oldukları aile özellikleri ile suçu tekrarlama arasında bağlantı olup olamayacağı konusunda veriler değerlendirmeye çalışılmıştır.

Tablo 13: SSÇ'lerin Aile Durumları ve Suç Sayısına Göre Dağılımları

Suç Sayısı	Aile Durumu							
	Çekirdek Aile		Geniş Aile		Parçalanmış Aile		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1	47	71	0	0	13	39	60	60
2	6	9	0	0	8	24	14	14
3	3	5	1	100	5	15	9	9
4	3	5	0	0	0	0	3	3
5 ve daha fazla	7	11	0	0	7	21	14	14
Toplam	66	100	1	100	33	100	100	100

Elde edilen bulgulara göre, birinci suçta belirgin bir şekilde %71 ile çekirdek ailenin olduğu, parçalanmış ailenin oranının %39 olduğu, geniş ailede ise suça sürüklenmenin tespit edilmediği anlaşılmıştır. İkinci suçta parçalanmış ailenin birinci sırada %24 oranını aldığı, ikinci sırada çekirdek ailenin %9 oranında kaldığı, üçüncü olarak geniş ailenin yer aldığı görülmektedir. Üçüncü suçta geniş aileye mensup bir çocuğun yer aldığı kendi oranında sadece üçüncü suçta yer aldığı için %100 oranı ortaya çıktığı görülmüştür. Üçüncü suçta parçalanmış ailenin oranı %15 iken çekirdek ailenin oranı %5'tir. Dördüncü suçta karşımada sadece %5 oranla çekirdek aile yer alırken diğerlerinde suça sürüklenme bulunmamıştır. Beşinci suçta %21 ile parçalanmış aile birinci olurken %11 ile çekirdek aile ikinci olmuştur. Geniş aile ise hiç oran almamıştır. Bu veriler ışığında, ilk suçta çekirdek aileye mensup çocukların daha fazla suça sürüklenmelerine karşı birden fazla suça karışmada ciddi bir azalma gösterdiği görülmüştür. Parçalanmış aileye mensup çocukların ilk suçta çekirdek aileden daha az oran almasına karşın birden fazla suça karışmada ciddi etkisi olduğunu oranlar göstermiştir. Geniş aileye mensup sadece bir çocuğun üç suç olayının içinde yer aldığı da anlaşılmıştır. Bu veriler SSÇ'lerin birden fazla suça karışmalarında ailenin öneminin

büyük olduğunu, parçalanmış bir ailenin çocuğun korunmasını sağlamada ciddi yetersizlik yaşadığını göstermektedir.

4.2.5. Suç İşleme Yeri

Tablo 14'te suça sürüklenen çocukların suça karışma yerlerini analiz etmek hedeflenmiştir. SSÇ'lerin suça sürüklendikleri yer/bölge araştırması yapılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde hangi bölgelerde daha az ve daha çok suça sürüklenmenin meydana geldiğini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Tablo 14: SSÇ'lerin Suça Karışma Yerlerine Göre Dağılımları

Suç Yeri	N	%
Okul	23	23
Ev	13	13
Çarşı	18	18
Mahalle/Sokak	23	23
Park	2	2
Sanal Ortam	13	13
İşyeri	8	8
Toplam	100	100

Elde edilen sonuçlara göre; birinci olarak %23 oranlarla okul ve mahalle/sokak çıkarken, ikinci olarak %18 oran ile çarşı, üçüncü olarak %13 oranlarla Ev ve sanal ortam, dördüncü olarak %8 oran ile işyeri, beşinci olarak ise %2 oran ile park bulunmuştur. Bu veriler ışığında SSÇ'lerin en fazla okul ve mahalle/sokakta suça yöneldikleri söylenebilir. Bu veri de okul ortamında önemli suça yönelim belirtileri gösteren çocuklara müdahale edilerek önleyici tedbirlerin alınabileceği ve çocuğu suça yönelmeden sağaltımın yapılabileceği düşüncesi akla gelmektedir. Aynı zamanda dikkat çekici olan %13 gibi önemli bir oranda sanal ortamın suç yeri olarak bulunmasıdır. Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte çocuklar tarafından kullanılan iletişim üzerine teknolojik ürünlerin (cep telefonu, bilgisayar tablet vb.) sanal ortamda suç işleme açısından önemli bir etkisinden bahsedilebilir.

4.2.6. Kardeşler İçinde Suç İşleme

Tablo 15'te SSÇ'lerin kardeşleri içinde suça sürüklenme durumları analiz edilmeye çalışılmıştır. SSÇ'lerin üyesi oldukları aile içinde kaç kardeş oldukları ve kardeşleri içinde kaçınıcı çocuk oldukları bulunarak suça yönelmede bu durumun etkisinin olup olmadığını öğrenmek istenmiştir.

Tablo 15: SSÇ'lerin Kardeşleri İçinde Suça Karışma Durumlarına Göre Dağılımları

Kaçınıcı Çocuk	N	%
1.	32	32
2.	37	37
3.	13	13
4.	9	9
5 ve daha fazla	9	9
Toplam	100	100

Ortaya çıkan bulgulara göre, en fazla suça sürüklenen çocukların kardeşleri içinde %37 olarak ikinci çocuk çıkmıştır. İkinci olarak %32 ile birinci çocuk çıkmıştır. Üçüncü olarak %13 ile üçüncü çocuk, dördüncü çocuk ve beş veya daha fazla kardeş ise %9 oranında bulunmuştur. Buna göre, açık bir şekilde SSÇ'ler içinde en fazla suça sürüklenen birinci ve ikinci kardeşlerin olduğu söylenebilir. Üç ve daha fazla kardeşlerin suça sürüklenme oranlarında ciddi bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durum ilk ve ikinci çocuktaki ailelerin ekonomik ve sosyal imkanları bakımından zorluk yaşamaları ayrıca ebeveyn olarak deneyimsiz olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

4.2.7. Gelir Durumu ve Suç Türleri

Tablo 16'da SSÇ'lerin ekonomik durumlarıyla suç türleri arasındaki durum analiz edilmeye çalışılmıştır. SSÇ'lerin mensubu oldukları ailelerindeki ekonomik durum irdelenmiş, maddi koşulların onları suça yöneltmede etki edip etmediği, aynı zamanda hangi tür suçlara yönelttiği konusunda bilgi edinilmek amaçlanmıştır.

Tablo 16: Gelir Durumu ve Suç Türleri Dağılım Tablosu

Suç Türü		Gelir			
		0-1000	1000-2000	2000-3000	3000 ve daha fazla
Hırsızlık	N	13	12	3	0
	%	35	29	17	0
Yaralama	N	11	12	7	0
	%	30	29	39	0
Mala Zarar Verme	N	5	1	3	0
	%	14	2	17	0
Basit Cinsel İstismar Taciz	N	4	0	1	0
	%	11	0	6	0
Özel Hayat İlişkin Görüntüleri İfşa Etme	N	1	3	2	2
	%	3	7	11	100
Hakaret	N	0	0	1	0
	%	0	0	6	0
Madde Kullanımı	N	1	1	0	0
	%	3	2	0	0
Kişilerin Huzur ve Sükunun Bozma	N	1	1	0	0
	%	3	2	0	0
Hırsızlık-Mala Zarar Verme	N	0	3	0	0
	%	0	7	0	0
Hırsızlık-Mala Zarar Verme- İşyeri Dokunulmazlığını İhlal Etme	N	1	6	0	0
	%	3	14	0	0
Hırsızlık-Basit Cinsel İstismar	N	0	2	0	0
	%	0	5	0	0
Özel hayata ilişkin görüntüleri ifşa etme-hakaret	N	0	1	1	0
	%	0	2	6	0
Toplam	N	37	42	18	2
	%	100	100	100	100

Elde edilen bulgulara göre, hırsızlık suçu en fazla %35 oranında 0-1000 arası gelire sahip ailelerin çocuklarında meydana geldiği bu durumu %29 ile 1000-2000 gelire sahip ailelerin çocukları takip etmekte olup 3000 ve daha üzeri gelire sahip olan çocukların ailelerinde hırsızlık suçunun görülmediği saptanmıştır. Ayrıca gelir düzeyi arttıkça düzenli olarak hırsızlık suçunda azalma olduğu görülmektedir. Bu verilerde bize hırsızlık suçuyla maddi durum arasında önemli bir bağlantının olduğunu göstermektedir.

Yaralama suçuna karışan SSÇ'lerin, %39 oran ile 2000-3000 arası gelire sahip aileye mensup iken, %30 oran ile 0-1000 arası gelir ve %29 ile 1000-2000 gelir düzeyine sahip aileye mensup oldukları saptanmıştır. Bu verilere göre hırsızlık suçunda olduğu gibi yaralama suçunun maddi durumla ciddi bir bağlantısı olduğundan söz edilemez.

Mala zarar verme suçuna karışan SSÇ'lerin %17 oran ile 2000-3000 gelire sahip aileye mensup iken bunu %14 ile 0-1000 ve %2 ile 1000-2000 gelire sahip ailelere mensup çocuklar olduğu anlaşılmıştır. Mala zarar verme suçunun içinde yer alan çocukların ailelerinde 3000 ve daha üzeri gelire sahip oldukları yönünde veri bulunamamıştır. Mala zarar verme suçunun oluşmasında maddi durumun etkisinin olabileceği ancak bu durumun hırsızlık suçunda olduğu gibi maddi durumun yükselmesiyle düzenli bir azalma göstermemiş olup dalgalı bir seyir izlemiştir.

Basit cinsel istismar/taciz suçuna karışan SSÇ'lerin %11 oran ile 0-1000 arası, %6 oran ile 2000-3000 gelire sahip ailelere mensup oldukları anlaşılmış olup diğer gelir gruplarında ise oran bulunamamıştır. Bu veriler ise basit cinsel istismar/taciz suçunun düşük gelire sahip ailelerde daha fazla görüldüğünden bahsedilebilir.

Özel hayata ilişkin bilgi ve görüntüleri ifşa etme suçunun içinde yer alan SSÇ'lerin %100 oranında 3000 ve daha fazla gelire sahip ailelerin üyesi oldukları ortaya çıkmıştır. Bu veriler maddi durumun artması bu suçun azalmasında doğrudan bir etki yapmadığı aksine artışına sebep olduğundan bahsedilebilir.

Madde kullanımı suçuna dahil olan SSÇ'lerin %3 ve %2 oranla 0-1000 ve 1000-2000 gelire sahip ailelere mensup oldukları görülmüştür. Bu suça karışan çocukların mensubu oldukları ailelerin gelir durumlarına bakıldığında 2000 ve üstü gelir düzeyinde suçun ortaya çıkmadığı anlaşılmıştır. Bu verilerde maddi durum ile madde kullanımı suçu arasında bir bağın olduğundan bahsedilebilir.

Tablo incelendiğinde dikkat çeken bir diğer konu hırsızlık, mala zarar verme, işyeri dokunulmazlığını ihlal etme suçlarının içinde yer alan çocukların %14 ile 1000-2000 gelire sahip aile mensubu oldukları, bunu takiben %3 ile 0-1000 arası gelire sahip aile mensubu oldukları anlaşılmıştır. 2000 ve daha fazla gelire sahip olan ailelerde ise bu suçlar görülmediği anlaşılmıştır. Bu suç türleri açısından değerlendirildiğinde maddi durum arttığında bu suçların gerçekleşmesinde de azalma olduğundan bahsedilebilir.

4.2.8. İkametgâh ve Suç Türleri

Tablo 17'de SSÇ'lerin yerleşim yerlerine göre suç türleri incelenmiştir. SSÇ'lerin yaşadıkları mahalle ve bölgelere göre hangi suç türlerinin daha fazla ortaya çıktığı ve bu bölge özelliklerinin işlenen suç türü arasında bir ilginin olup olmadığı öğrenilmek istenmiştir.

Tablo 17: İkametgâh ve Suç Türlerine Göre Suç Dağılımı

İkametgâh	Suç Türü											
	Hırsızlık		Yaralama		Mala Zarar Verme		Basit Cinsel İstismar Taciz		Özel Hayat İlişkin Görüntüleri İfşa Etme		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Adapazarı Merkez	5	31	4	25	4	25	0	0	3	19	16	100
Adapazarı Kenar Mahalle	8	35	10	44	2	9	1	4	2	9	23	100
Erenler	7	64	4	36	0	0	0	0	0	0	11	100
Serdivan	1	14	2	29	1	14	1	14	2	29	7	100
Yenikent bölgesi	1	10	5	50	2	20	2	20	0	0	10	100
Köy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arifiye	6	55	3	27	0	0	1	9	1	9	11	100
Yazlık	0	0	2	100	0	0	0	0	0	0	2	100
Toplam	28	35	30	38	9	11	5	6	8	10	80	100

Ortaya çıkan sonuçlara göre, hırsızlık suçu en fazla %64 oranla Erenlerde ikamet eden SSÇ'ler tarafından işlenmektedir. Erenler bölgesini ikinci olarak %55 oranla Arifiye takip etmektedir. Yaralama suçu Yazlık bölgesinde % 100 olarak çıkarken Yenikent bölesi %50 ile ikinci, %44 ile Adapazarı kenar mahallesi üçüncü olarak bulunmuştur. Mala zarar verme suçu en fazla %25 ile Adapazarı merkezde ikamet eden SSÇ'ler tarafından işlenirken, Yazlık, Erenler, Köyler ve Arifiye'de hiç görülmemiştir. Basit cinsel istismar suçu en fazla %20 ile Yenikent bölgesinde çıkarken, Adapazarı Merkez, Erenler, Köy ve Yazlık bölgelerin de hiç bulunmamıştır. Özel hayata ilişkin görüntüleri ifşa etme suçu ise en fazla %29 ile Serdivan ve %19 ile Adapazarı merkezde oturan SSÇ'ler tarafından işlendiği tespit edilmiştir.

4.2.9. Suça Sürüklenme ve Kişiler

Tablo 18'de SSÇ'lerin suça olaylarının içinde yer alırken kimlerle daha fazla suça karışma durumlarının olduğu araştırılmaya çalışılmıştır. SSÇ'lerin suç olayları içinde yer alırken çoğunlukla kimlerle beraber suça sürüklendikleri ya da tek başlarına mı suça yöneldikleri, suça yönelmede çocuğun birlikte zaman geçirdiği kişilerin suça yönelmede etki edip etmediği konusuna fikir edinmek hedeflenmiştir.

Tablo 18: SSÇ'lerin Suça Sürüklendiği Kişilerin Durumuna Göre Dağılımları

Suça Sürüklenen Kişiler	N	%
Tek başına	25	25
Arkadaş	70	70
Kardeş	3	3
Akraba	0	0
Diğer	0	0
Arkadaş-Kardeş	2	2
Toplam	100	100

Elde edilen veriler göre, SSÇ'lerin oldukça yüksek bir oranla %70 ile arkadaşıyla suça sürüklendiği bulunmuştur. Bu çocuğun grup ile birlikte hareket ettiği, grubun dinamiklerinden etkilendiği, tek başınayken kurallara uyma konusunda daha başarılı iken olumsuz gruplar içinde kuralları ihlal edebilme durumunun fazlaca yaşanabildiği söylenebilir. Sosyal çevrenin ve çocuğun diğer çocuklardan etkileme ve suça yönelmede ciddi bir etki kaynağı olduğu yorumu da yapılabilir. Devamla tek başına suça karışma oranı %25'tir. %3 oranında kardeşiyle % 2 oranıyla da hem arkadaş hem de kardeşiyle birlikte suça dahil olduğu ortaya çıkmıştır. Yavuzer'e (2001:48-49) göre; Shaw ve Mckay tarafından 5480 suçlu birey ile yapılan bir araştırmada çalışmaya katılan çocuk suçluların %80'ninin suç davranışını birkaç kişiden oluşan grupla birlikte gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Özellikle hırsızlık suçlarında çoğunlukla grup halinde suç davranışının ortaya çıktığı belirtilmiştir. Ahlaki yönden deforme olmaya başlamasıyla birlikte çocuk erken yaşta grup içine girmeye başlayıp büyüdükçe bu durum artarak devam eder. Örneğin basit bir şekilde okuldan kaçma davranışı gösteren bir grup çocuk daha sonraki süreçlerde önemli sayılabilecek suçlar içinde yer alabilir ve

dahası gerekli önlemler alınmadığı takdirde profesyonel suçlu olma ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir. Akalın'ın yaptığı çalışmada (1999:278) ise tutuklu çocukların %70.7'si suçu birden fazla kişiyle işlemiştir. Bunların çoğunluğunu da 2-3 kişilik arkadaş grubu oluşturmuştur.

4.2.10. Göç

Tablo 19'da göç ile suça karışma durumu analiz edilmiştir. SSÇ'lerin Sakarya ilinin yerlisi olup olmadıkları ya da göç yapıp yapmadıkları durumu analiz edilerek göç durumunun onları suça yöneltmede belirleyici olup olmadığı konusunda bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Tablo 19: SSÇ'lerin Suça Karışmada Göç Durumu Dağılımları

Göç Durumu	N	%
Evet	17	17
Hayır	83	83
Toplam	100	100

Araştırma sonuçlarına göre, suça karışan çocukların %83 oranıyla göç durumunun olmadığı, %17 oranında göç durumunun olduğu saptanmıştır. Aslında bakıldığında göç olgusunun suça sürüklenmede çok büyük bir etkisi olmadığı gözükse de %17 gibi bir oranın azımsanmayacak kadar yüksek bir oran olduğu söylenebilir. Dolu'ya (2010:208) göre, göç ile birlikte şehirlerdeki hareketlilik nedeniyle oluşan yerleşim yerlerinde sosyal imkanların yoksunluğu, bu bölgelerde yaşayan insanlar arasında ortak değerlerin, kültürün olmamasına neticede sosyal uyumsuzluğa bu durumun da suç oranlarının artmasına neden olmaktadır.

4.2.11. Madde Kullanımı

Tablo 20'de madde kullanan ve suça sürüklenen çocukların kullandıkları madde türleri analiz edilmeye çalışılmıştır. SSÇ'lerin bağımlısı oldukları madde çeşitlerinin neler olduğu ve bu bağımlılık yapan maddelerin suça yöneltmede belirleyici olup olmadığının ortaya konması amaçlanmıştır.

Tablo 20: SSÇ'lerin Madde Kullanımına Göre Dağılımları

Madde	N	%
Sigara	31	78
Alkol	1	3
Sigara-Alkol	5	13
Uyuşturucu Madde	3	8
Hepsi	0	0
Diğer	0	0
Toplam	40	100

Araştırmada yer alan 40 çocuğun madde kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre, %78 oran ile çocukların sigara kullandığı, %13 ile bu durumu sigara ve alkol tüketiminin takip ettiği, üçüncü olarak %8 ile uyuşturucu madde geldiği, sadece alkol kullanımının ise %3 olduğu saptanmıştır. TUİK (2018) verilerine göre; güvenlik departmanlarında işlem yapılan 107984 çocuktan 35986'sının madde kullanımına yöneldiği belirlenmiştir. Bu çocukların sigara %84, alkol %6.3, esrar %5.4, ve son olarak hap kullananların %1.2'sini oluşturduğu anlaşılmıştır.

4.2.12. Suç Türleri

Tablo 21'de SSÇ'lerin Suç Türlerine Göre Dağılımları analiz edilmiştir. SSÇ'lerin çoğunlukla hangi suç türlerini fazla hangilerini daha az işledikleri bulunmak istenmiştir. Ortaya çıkan verilere göre de bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Tablo 21: SSÇ'lerin Suça Sürüklenme de Suç Türlerine Göre Dağılımları

Suç Türü	N	%
Hırsızlık	28	28
Yaralama	30	30
Mala Zarar Verme	9	9
Basit Cinsel İstismar Taciz	5	5
Özel Hayat İlişkin Görüntüleri İfşa Etme	8	8
Hakaret	1	1
Madde Kullanımı	2	2
Kişilerin Huzur ve Sükunun Bozma	2	2
Hırsızlık-Mala Zarar Verme	3	3
Hırsızlık-Mala Zarar Verme- İşyeri Dokunulmazlığını İhlal Etme	7	7
Hırsızlık-Mala Zarar Verme- Konut Dokunulmazlığını İhlal Etme	0	0
Yaralama-Hakaret	1	1
Hırsızlık-Basit Cinsel İstismar	2	2
Özel Hayata İlişkin Görüntüleri İfşa Etme-Hakaret	2	2
Toplam	100	100

Elde edilen bulgulara göre, %30 oranında yaralama suçu ilk sırayı alırken, ikinci sırayı ise %28 ile hırsızlık suçu takip etmektedir. Diğer suçlar daha düşük yüzdelerde kalıp mala zarar verme %9, özel hayata ilişkin görüntüleri ifşa etme %8, hırsızlık-mala zarar verme-işyeri dokunulmazlığını ihlal etme suçları %7 oranındadır. Hırsızlık-mala zarar verme suçları birlikte %3 oranında, madde kullanımı, kişilerin huzur ve sükununu bozma, hırsızlık-basit cinsel istismar, özel hayata ilişkin görüntüleri ifşa etme-hakaret suçları %2 oranında kalmışlardır.

Bu verilere göre hırsızlık ve mala zarar verme suçları en fazla işlenen suçlardan olup diğer suçlara ciddi bir fark atmışlardır. TUIK (2018)verilerine göre; suç olaylarının içinde yer alan çocuklar en fazla yaralama suçuna karışmaktadır. Rakamlara göre güvenlik birimlerinde suça karışan 107.984 çocuğa işlem yapılmıştır. Çocukların, %34.4'ü yaralama, %24.8'i hırsızlık, %6.6'si pasaport kanunu'na muhalefet, %6.2'si

madde satışı ve kullanımı ve son olarak %3.9'u mala zarar verme suçlarının olduğu belirtilmiştir.

4.3. Çocuk Mahkemesinin SSÇ'leri Rehabilite Edebilme Özelliğine İlişkin Bulgular

Bu bölümde çocuk mahkemelerinin suça sürüklenen çocukları rehabilite edebilme rolü irdelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla mahkemenin SSÇ'lerin yargılamasını yaparken ortaya koyduğu olumlu-olumsuz çalışma yöntemleri üzerinde durulmak amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre de değerlendirmeler yapılarak önerilerde bulunulmuştur.

Bu amaçla SSÇ'lerin ceza alma durumu, mahkemenin aldığı cezai veya tedbir kararları, ceza ehliyetini belirlemede yararlanılan raporlar, ceza ehliyeti, davayı sonuçlandırma süresi, duruşmanın gizliliği, müdafî atama, ceza kararı ve suç tekrarı, tedbir kararı ve suç tekrarı vb. konular başlıklar halinde verilerek durum incelemesi yapılmaya çalışılmıştır.

4.3.1. Ceza Alma Durumu

Tablo 22'de SSÇ'lerin mahkeme tarafından ceza verilip verilmemesi irdelenmiştir. Elde edilen verilere göre mahkemenin ceza verip vermeme konusunda yaklaşımının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Tablo 22: SSÇ'lerin Ceza Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Ceza Alma Durumu	N	%
Evet	41	41
Hayır	59	59
Toplam	100	100

Ortaya çıkan bulgulara göre, mahkeme %59 oran ile SSÇ'lere ceza vermemeyi tercih ederken, %41 oranında ceza verme kararı almıştır. Her ne kadar mahkeme daha fazla oranda ceza vermemeyi tercih etmiş olsa da ceza verme oranı da azımsanmayacak kadar yüksek düzeyde olduğundan bahsedilebilir.

4.3.2. Mahkeme Kararları

Tablo 23'te Mahkeme tarafından SSÇ'lerle ilgili alınan hükümler analiz edilmeye çalışılmıştır. Ortaya çıkan bulgulara göre, mahkeme %41 oranında davalarda düşme-beraat kararı almaktadır.

Tablo 23: Mahkeme Tarafından Alınan Kararların Dağılımı

Verilen Karar	N	%
HAGB	28	38
Para Cezası	14	19
Denetimli Serbestlik	1	1
Hapis	0	0
Beraat-Düşme	30	41
Toplam	73	100

Ceza kararı vermesi durumunda %38 oran ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını almaktadır. Para cezası %19 olup denetimli serbestlik kararı ise %1 oranındadır. Mahkeme aldığı kararlarda hiç hapis cezasına hükmetmemiştir. Mahkeme çocuklara ilgili kanun maddelerini işleterek çocuklara hapis cezası ve diğer ağır sayılabilecek cezalar yerine daha uygun cezalar verme çabası içinde olduğu değerlendirilebilir.

4.3.3. Tedbir Kararları

Mahkemenin SSÇ'lerle ilgili aldığı tedbir kararları analiz edilmiştir. Ortaya çıkan bilgilere göre, mahkeme %66 oran ile tedbir almaya gerek görmemiştir. Mahkemenin aldığı en fazla tedbir kararı %25 ile danışmanlık tedbiridir. Danışmanlık tedbiri diğer tedbirlerle birlikte değerlendirildiğinde bu oran %25'ten %30'a çıkmaktadır.

Tablo 24: Mahkeme Tarafından Alınan Tedbir Kararları Dağılımı

Alınan Tedbir Kararları	N	%
Tedbir Yok	66	66
Danışmanlık	25	25
Eğitim	1	1
Sağlık	2	2
Bakım-Barınma	0	0
Danışmanlık-Eğitim	3	3
Danışmanlık-Eğitim-Sağlık	1	1
Eğitim-Sağlık	1	1
Danışmanlık-Sağlık	1	1
Toplam	100	100

İkinci sırada %3 ile danışmanlık-eğitim tedbirlerinin birlikte verilmesidir. Üçüncü olarak %2 ile sağlık tedbiridir. Diğerleri %1 oranda kalmıştır. Eğitim tedbiri tek başına %1 iken diğer tedbirlerle birlikte değerlendirildiğinde bu oran %6'ya çıkmaktadır. Aynı şekilde sağlık tedbiri de diğer tedbirlerle birlikte değerlendirildiğinde %2'den %4'e çıkmaktadır. Kuramsal çerçevede Çocuk Koruma Kanununda öngörülen tedbir kararlarından danışmanlık tedbirinin özelliği gereği birçok tedbir kararı ile birlikte alınabileceği gibi tek başına da alınabileceği çok yönlük bir tedbir kararı olduğu belirtilmiştir. Burada çıkan sonuçta da bu bilgiyi desteklemektedir.

Tüm bu veriler ek olarak mahkeme %66 ile tedbir almaya gerek görmemiştir. Aslında bu durum üzerinde durulması gereken bir konudur. Çünkü genel olarak bir çocuk herhangi bir nedenden dolayı suç teşkil eden bir olayın içinde yer alması onun bazı konularda desteklenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmakta bununla birlikte mahkemenin ceza kararı almayıp düşme-beraat kararı vermesi durumunda bile çocuk hakkında tedbir kararı alınabileceği ihtiyacına yönelik gerekli hizmetten faydalanmasının sağlanabileceği düşüncesi daha fazla gündeme alınması gerekliliği vardır. Bu konuda hassasiyetin fazla olmadığından bahsedilebilir.

4.3.4. Suç Tekrarı

Tablo 25'te SSÇ'lerin tekrar suça yönelme durumları analiz edilmiştir. SSÇ'lerin yeniden suça yönelme sayıları bulunarak durum değerlendirmesi yapılması amaçlanmıştır.

Tablo 25: SSÇ'lerin Suça Tekrar Karışma Durumuna Göre Dağılımı

Suç Tekrar Sayısı	N	%
1	60	60
2	14	14
3	9	9
4	3	3
5 ve daha fazla	14	14
Toplam	100	100

Verilere göre, ilk defa bir suça karışan SSÇ'lerin oranı %60'dır. Suçun ikinci defa tekrarlanma oranı %14'dür. Beş ve daha fazla suça karışma oranı %14'tür. Üçüncü defa suça sürüklenmenin oranı %9'dur. Dördüncü sefer suça sürüklenmede bulunan oran ise en düşük oran ile %3'tür.

Bu verilen ışığında ilk suçtan sonra alınan tedbirlerle ikinci sefer suça bulaşma oranı ciddi düzeyde azalma göstermiştir. Üçüncü ve dördüncü suça yönelmede ciddi bir düşüşten bahsedilebilir. Dikkati çeken nokta beş ve daha fazla suça karışmadaki oranın önemli derecede %14'e çıkmasıdır. Bu durum ilk defa suça karışan çocukların iyi analiz edilemeyerek ihtiyaç duydukları tedbirlerin alınamadığı, alınan tedbirlerin ya yeterli gelmediği ya da tedbirlerin istenilen düzeyde ve amaca yönelik verilemediğiyle ilişkilendirilebilir. Buna ek olarak tedbir kararı almak yerine ceza vermek veya düşme kararıyla birlikte bir tedbire gerek görmemek olabilir.

Tüm bu verilere ek olarak iki ve daha fazla suça karışan çocukların oranı %40 gibi önemli bir rakamdır. Bu veri alınan tedbir ve ceza kararlarına rağmen birden fazla suça karışmada önemli bir oranın varlığından söz edilebilir. Bu ise düşündürücü bir durumdur.

4.3.5. Suç Tekrarı ve Cinsiyet

Tablo 26'da SSÇ'lerin cinsiyet bakımından tekrar suça yönelme konusunda durumları değerlendirilmiştir. Elde edilen verilere göre, erkekler %56 oran ile birinci suçta yer alırken, kızlarda bu oran %72'dir.

Tablo 26: SSÇ'lerin Cinsiyete Göre Suçun Tekrarlanma Durumu

Suç Sayısı	Cinsiyet					
	Erkek		Kız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
1	42	56	18	72	60	60
2	11	15	3	12	14	14
3	9	12	0	0	9	9
4	1	1	2	8	3	3
5 ve daha fazla	12	16	2	8	14	14
Toplam	75	100	25	100	100	100

İkinci suça yönelmede erkekler %15 oranındayken, kızlarda bu oran %12'dir. Üçüncü suça yönelmede erkekler, %12 iken kızlarda suç tekrarı olmamıştır. Dördüncü suça yönelmede erkekler %1 oranındayken kızlar %8 oranındadır. Beş ve daha fazla suça yönelmede erkekler %16'dayken kızlarda bu oran %8'dir. Bu veriler ışığında erkekler ve kızlar karşılaştırıldığında ilk suçta yer alma bakımından kızların (%72) erkeklerden (%56) belirgin bir şekilde önde olduğu söylenebilir.

Her iki grupta birlikte değerlendirildiğinde %60 oranıyla ilk suçta yer almada yığılmanın fazla olduğu, tekrarlanan suçlarda belirgin bir düşüşün olduğu ancak beş ve daha fazla suçlarda önemli sayılabilecek bir artışın olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum ise düşündürücüdür. Burada Adli sistemin çocukları suçtan uzak tutma konusunda eksikliklerinin olduğundan ayrıca çocuklarında suçu alışkanlık haline getirerek düzenli ve sistematik bir şekilde sokuksunlarından bahsedilebilir. Sistemin geneli düşünülerek gerekli tedbirlerin alınmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

4.3.6. Ceza Ehliyeti Belirlemede Yararlanılan Raporlar

Tablo 27'de mahkemenin SSÇ'lerin ceza ehliyetlerinin olup olmadığını belirlemede yararlandığı rapor durumları irdelenmiştir. Mahkemenin SSÇ'ler hakkında ceza verip vermede belirleyici olan kararı almadan önce yararlandığı raporlar oldukça önem taşımaktadır. Bu raporlar ışığında mahkeme çocuklar hakkında cezai işlem ya da tedbir kararlarına hükmedebilmektedir.

Tablo 27: Mahkemenin Ceza Ehliyetini Belirlemede Yararlandığı Raporların Dağılımı

Raporlar	N	%
SİR	4	4
ATK Raporu	1	1
SİR-ATK	89	89
Hastane Raporu	0	0
Hastane Raporu-SİR	6	6
Toplam	100	100

Elde edilen verilere göre, %89 gibi büyük bir oranda sosyal inceleme raporu ve Adli Tıp Kurumu raporunun birlikte alındığı tespit edilmiştir. Bu durum yasa gereği 12-15 yaş aralığında SİR raporunun alınmasının zorunlu olması aynı zamanda Yargıtay kararlarının ATK raporunun da alınması yönünde görüşlerinin bulunmasıyla açıklanabilir. Hastaneden ve SİR raporunun birlikte değerlendirildiği oran %6'dır. Mahkeme ATK'dan aldığı raporda kesin bir sonuca varamaması nedeniyle hastaneden rapor istemesi bu durumu ortaya çıkarmaktadır. Sadece SİR raporuyla ceza ehliyetini belirlemedeki oran %4'tür. Yalnızca ATK raporu ile ceza belirleme oranı ise %1 gibi düşük bir yüzdendir.

Mahkeme hastanenin raporuna göre ceza ehliyeti belirleme yolunu hiç tercih etmemiştir. Mahkemenin 12-15 yaş aralığında sosyal inceleme raporunun zorunlu olması, Yargıtay görüşlerinin de ATK raporunun alınması yönünde olmasını dikkate alarak ceza ehliyeti belirleme yolunu tercih ettiği açıkça söylenebilir. Ancak Çocuk Koruma Kanununda sadece zorunlu raporun sosyal inceleme raporu olduğu açıkça belirtilmiştir. Mezkur kanunda SİR'in içeriğinde çocuğun ceza ehliyetinin olup olmadığı

konusunda fikir beyan edilmemesi gerektiği vurgulanmış olup bunun amacının mahkemenin takdirinin sınırlanmamasıdır. Fakat bu duruma daha sonra Yargıtay kararları ile tezatlık oluşturulmuştur. Çünkü ATK raporları zorunlu olarak değerlendirilmiştir. Bu raporlarda doğrudan çocuğun ceza ehliyetinin olup olmadığıyla ilgili net bir görüş vardır. Bu durum mahkemenin taktir yetkisini ciddi derecede kısıtlamaktadır.

4.3.7. Ceza Ehliyeti

Tablo 28'de mahkemenin aldığı kararlara göre suça sürüklenen çocukların ceza ehliyetlerinin olup olmadığı irdelenmiştir.

Tablo 28: Mahkemenin SSÇ'lerle ilgili Ceza Ehliyeti Belirleme Durumu

Ceza Ehliyetinin Olup Olmadığı	N	%
Evet	64	64
Hayır	36	36
Toplam	100	100

Ortaya çıkan sonuçlara göre, %64 oranında çocukların ceza ehliyetlerinin olmadığı ortaya çıkmış olup %36 oranında ise ceza ehliyetlerinin bulunduğu bulunmuştur. Bilindiği üzere çocukların ceza ehliyetlerinin olup olmaması kanun gereği mahkemenin takdirine aittir.

4.3.8. Karar Verme Süresi

Tablo 29'da mahkemenin SSÇ dava dosyalarının yargılamasını ne kadar süre içinde karar bağladığı gösterilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlarla birlikte mahkemenin davalarla ilgili bakış açısı vurgulanmaya çalışılmış ve değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 29: Mahkemenin Dava Dosyalarını Karara Bağlama Süresine Göre Dağılımı

Yargılama Süresi	N	%
0-6 ay	44	44
6-12 ay	41	41
12-18 ay	11	11
18-24 ay	1	1
24 ay ve daha fazla	3	3
Toplam	100	100

Elde edilen bulgulara göre, mahkemenin %44 ile 0-6 ay gibi kısa bir süre içinde dosyaları neticelendirdiği saptanmıştır. Mahkemenin %41 oranında 6-12 ay içerisinde dosyaları karar bağladığı görülmektedir. 12-18 ay içerisinde bu oran %11'dir. 1,5 sene ile 2 sene arasında ise %1'dir. İki seneden fazla süren dava sayısı %3'tür. Bu veriler ışığında mahkeme çocukların yararı için en az sürede karara varma çabası içinde olduğu söylenebilir. Çünkü davaların uzun sürmesi demek çocukları suç olaylarından uzak tutarak rehabilite edilmek amacıyla özel durumları geciktirilmeden ihtiyaç duydukları tedbirlerin alınabileceği anlamı taşımaktadır. Ergenlik döneminin hızlı fiziksel, duygusal, sosyal değişimin yaşandığı bu dönemde gerekli zaman aralığı içine tedbir alınamaması çocukların bir çok suça karışmasına ya da ciddi oranda travmatize olmasına kısacası onların korunamamasına neden olabilmektedir.

4.3.9. Yargılama Giderleri

Tablo 30'da mahkemelerin yargılama giderlerini kimin üzerine bıraktığı bulunmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre mahkeme masraflarının ödeme konusundaki durum değerlendirilmiştir.

Tablo 30: Mahkemenin Yargılama Giderleri Durumuna Göre Dağılımı

Yargılama Giderleri	N	%
Çocuk	43	43
Kamu	57	57
Toplam	100	100

Ortaya çıkan sonuçlara göre, %57 oran ile kamu üzerinde bırakıldığı, %43 oranda ise çocuk üzerine bırakıldığı anlaşılmıştır. Mahkeme çoğunlukla çocuğu suçlu olarak değerlendirmesi ve ceza vermesi durumunda yargılama giderlerini çoğunlukla çocuk üzerine bırakırken, beraat-düşme kararı veya çocuk hakkında tedbir kararı alması durumunda kamu üzerine bırakmaktadır. Çoğunlukla yargılama giderinin çocuk ve ailesi tarafından ödenip ödenemeyeceği konusu üzerinde fazla durulmadığı ifade edilebilir.

4.3.10. Sosyal Çalışma Görevlisi Bulundurma

Tablo 31'de SSÇ'lerin yargılaması yapılırken SSÇ'lere yardım ve destek sunması amacıyla sosyal çalışma görevlisinin bulunup bulunmadığı analiz edilerek değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Tablo 31: Mahkeme Esnasında Sosyal Çalışma Görevlisinin Bulunup Bulunmadığına Göre Dağılımı

SÇG Olup Olmadığı	N	%
Evet	0	0
Hayır	100	100
Toplam	100	100

Ortaya belirgin bir şekilde %100 oranında bulunmadığı çıkmıştır. Kanun mağdur çocuğun ifadesinin alınması sırasında sosyal çalışma görevlisi (Pikolog, Pedagog, Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikiyatr vb.) bulunmasını zorunlu tutmuşken, suça sürüklenen çocukların duruşma aşamasında ifadeleri alınırken SÇG'lerin bulunmasını mahkemenin takdirine bırakarak zorunlu tutmamıştır. Elde edilen bilgiler ışığında mahkeme bu taktirini kullanmadığı anlaşılmıştır. Bu durum mağduriyet durumuyla açıklanabilir.

Genel yargı mağdur olduğunda daha fazla hassasiyet gösterilme yönündedir. Bu durum yetişkinlerin mağduriyetinde de böyledir. Ancak çocuk olduğu zaman mağdur ya da suça sürüklenen olsun çocuk olarak değerlendirip daha fazla hassasiyet gösterilmesi gerektiğinden bahsedilebilir.

4.3.11. Zorla Getirme Kararı

Tablo 32'de mahkeme tarafından SSÇ'lerin duruşmada ifadelerini alması için zorla getirme kararı alma durumu analiz edilerek bunu sebepleri üzerinde değerlendirmede bulunulmuştur.

Tablo 32: SSÇ'lerin Mahkeme Tarafından Zorla Getirme Durumlarına Göre Dağılımları

Zorla Getirme Kararı	N	%
Evet	33	33
Hayır	67	67
Toplam	100	100

Elde edilen bulgulara göre, mahkemenin bütün SSÇ'ler ve ailelerine uygun olarak davetiye çıkardığı ancak çocuk ve ailelerin mahkemeye katılmamaları nedeniyle kanun gereği zorla getirme kararı çıkardığı anlaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, %67 oranında zorla getirme kararı çıkartmadığı, %33 oranında ise zorla getirme kararı çıkarttığı anlaşılmıştır. Mahkeme öncelikli olarak çocukları polis zoru ile mahkemeye getirtmeyi birinci seçenek olarak düşünmemekle birlikte kanun açısından son çare olarak değerlendirmiştir. Ancak %33 gibi önemli bir oranda çocukların mahkemeye gelmeme davranışı gösterdikleri önemli bir bulgudur. Bu bilgi SSÇ ve ailelerinin davalara yeterince önem veremediği şeklinde yorumlanabilir.

4.3.12. Duruşmaların Gizliliği

Tablo 33'de mahkemenin SSÇ'lerle ilgili davaları çocukların gizlilik esasına göre yargılanmaları amacıyla gizli tutması konusunda analiz yapılmaya çalışılmıştır.

Tablo 33: Duruşmaların Gizlilik Esasına Göre Yapılıp Yapılmaması Durumu

Gizlilik Kararı	N	%
Evet	100	100
Hayır	0	0
Toplam	100	100

Elde edilen verilere göre, mahkemenin tarafından %100 oranında gizli duruşma yapıldığı anlaşılmıştır. Burada mahkemenin bu konuyu hem önemsemesi hem de kanuni zorunluluk arz etmesinin önemli bir etkisinin olduğundan bahsedilebilir.

4.3.13. Müdafî Atama

Tablo 34'de SSÇ'lerin yargılama aşamasında kendilerini hukuki olarak savunmaları, yardım almaları açısından müdafî seçme ya da atanma durumları tahlil edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 34: Mahkemenin SSÇ'ye Duruşmada Müdafî Atama Durumu

Müdafî Atama	N	%
Mahkeme	100	100
Kişisel	0	0
Toplam	100	100

Elde edilen verilere göre, %100 oranında mecburi olarak kanun gereği mahkeme tarafından müdafî atandığı ve daha sonra bile müdafîinin kişisel olarak değiştirilme seçeneğinin de kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. SSÇ'ler kendilerine kişisel olarak bir müdafî seçimi yapmadıkları bulunmuştur. Bu durum da çocuk ve ailelerinin bu konuyu yeterince önemsememeleri ya da detaylı bilgi sahibi olamamaları, başka bir ihtimal olarak da ekonomik durumlarıyla da ilişkilendirilebilir. Mahkemenin kanuni olarak duruşmalarının devam edebilmesi için müdafî atama yolunu seçmek zorunda kaldığı ifade edilebilir. Mahkeme atamalı bir müdafî ile kişisel olarak seçilen bir müdafîinin çocuğun haklarını savunma konusunda ciddi farklılıklar ortaya çıkaracağı da unutulmamalıdır. Çoğunlukla mahkeme atamalı müdafîiler SSÇ'lerle duruşma öncesi

görüşmemekte, sadece duruşma salonunda bulunmaktadır. SSÇ'lerin çoğunluğu yine müdafinin ne iş yaptığı konusunda da tam bir bilgi sahibi değildir.

4.3.14. Ceza Kararı ve Suç Tekrarı

Tablo 35'de mahkemenin SSÇ'ler için aldığı ceza kararından sonra tekrar suç olaylarının içinde yer alma durumları analiz edilmeye çalışılmıştır. Mahkemenin SSÇ'lerle ilgili olarak cezai işlem yapması karşılığında SSÇ'lerin suça yeniden yönelme durumları resmedilmeye çalışılmış ve değerlendirilmede bulunulmuştur.

Tablo 35: Mahkemenin Ceza Kararı ve Yeniden Suça Karışma Durumu

Suç Sayısı	Ceza Alma			
	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
1	26	43	34	57
2	4	29	10	71
3	4	44	5	56
4	2	67	1	33
5 ve daha fazla	6	43	8	57
Toplam	42	42	58	58

Sonuçlara göre, birinci suçta %43 oranındayken alınan tedbir kararından sonra ikinci suç işleme oranı %29'a düştüğü, üçüncü suça karışma durumunda ise bu oran %44'e yükseldiği, dördüncü suça karışma oranında artış devam ederek %67'e yükseldiği, beş ve daha fazla suça bulaşmada bu oran düşme eğilimi gösterse de önemli sayılabilecek düzeyde %43 olduğu saptanmıştır.

Mahkeme SSÇ'lerle ilgili ceza almamayı tercih ettiği durumda başlangıçta %57 iken ikinci suça karışmada artış olduğu ve %71'e yükseldiği, üçüncü suçta bu oran düşüş gösterdiği ve %56 olarak bulunduğu, dördüncü suça karışmada bu oran ciddi sayılabilecek ölçüde azalma göstererek %33 olarak saptandığı, beş ve daha fazla suça karışmada tekrar bir sıçrama göstererek %57 olarak tespit edildiği anlaşılmıştır.

Aslında genel rakamlara bakıldığında, ceza almak ve almamak çocukların tekrar suça karışmada net bir belirleyici olduğundan bahsedilemeyebilir. Çünkü toplam rakamlara

bakıldığında ceza alma kararı birinci suçta 43 iken beş ve daha fazla suça karışma oranı %43 olarak bulunmuştur. Yani ceza vermek suça karışmada belirgin bir azaltma ortaya koymamıştır. Bununla birlikte birinci suçta ceza vermediğinde oran %57 iken beş veya daha fazla suça karışmadaki oran yine %57 olarak bulunmuştur. Burada da ceza vermemekte çocukların yeniden suça karışmamasında net bir sonuç vermemiştir. Genel olarak bakıldığında çocukları suça sürükleyen sebeplerin tespiti ve ortadan kaldırılmasına yönelik isabetli karar almada eksikliklerin olduğundan bahsedilebilir.

Yavuzer'e (2001:78-79) göre, ceza alan veya cezaevine girip çıkan çocuklara aşağılayıcı davranışlarda bulunmadan, doğruya yönelme duygularını incitmeden, diğer bütün bireylerden ayırım yapmadan onlara yardım ve destekte bulunmanın en doğal görevimiz olduğudur. Onlara sevgi gösterilmediği, yardım ve destekte bulunmadığı, rehabilite edilmediği zaman devamlı suç eylemlerine yönelebileceklerinin farkına varılması gerekir. Sadece ceza vererek suç işlemenin önüne geçilemeyeceği ve suç ve ceza arasındaki kısır döngüyü ortadan kaldırmak için bakış açısını değiştirmenin gerektiğini belirtmiştir.

4.3.15. Tedbir Kararı ve Suç Tekrarı

Tablo 36'da mahkemenin SSÇ'lerle ilgili aldığı çeşitli tedbir kararlarından sonra tekrar suça yönelme durumu irdelenmiştir. Mahkemenin rehabilite edebilme özelliği çerçevesinde SSÇ'lerle ilgili cezai kararlar yerine aldığı tedbir kararları sonrası yeniden çocukların suça yönelme durumları analiz edilerek değerlendirilmede bulunulmuştur.

Tablo 36: Mahkemenin Aldığı Tedbir Kararları ve Suça Tekrar Yönelme Durumuna Göre Dağılımı

Mahkemenin Aldığı Tedbir	Suç Sayısı									
	1		2		3		4		5 ve daha fazla	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Danışmanlık	16	76	2	67	2	67	0	0	5	83
Eğitim	0	0	1	33	0	0	0	0	0	0
Sağlık	2	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Danışmanlık-Eğitim	1	5	0	0	0	0	1	100	1	17
Danışmanlık-Eğitim-Sağlık	0	0	0	0	1	33	0	0	0	0
Eğitim-Sağlık	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Danışmanlık-Sağlık	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	21	100	3	100	3	100	1	100	6	100

Ortaya çıkan bulgulara göre, mahkeme karşısına gelen SSÇ'lere ilk suçlarında %76 oranında danışmanlık tedbiri verdiği bu tedbirden sonra SSÇ'nin ikinci suça olayına karışmasında bir düşüş olduğu %67'e gerilediği, üçüncü suçta bu oran %67 ile sabit kaldığı, dördüncü suçta hiç bulunmadığı ancak beş ve daha fazla suça karışma noktasında büyük bir artış göstererek %83'e çıktığı bulunmuştur. Eğitim tedbiri tek başına birinci suçta hiç alınmamış olup, ikinci suçta %33 oranında tedbir uygulanmış, üçüncü, dördüncü ve beşinci suçlarda suçun tekrarı olmamıştır. Sağlık tedbiri alınan SSÇ'ler daha sonraki süreçte hiç suça bulaşmamışlardır. Danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin birlikte alınmasında başlangıçta %5 iken ikinci ve üçüncü suçlarda herhangi bir oran bulunmamış ancak dört ve beşinci suçlarda suça karışma görülmüştür. Danışmanlık-eğitim-sağlık tedbirlerinin birlikte alındığında birinci, ikinci, dördüncü ve beşinci suçlarda oran bulunmazken üç defa suça karışma durumunda %33 oranı bulunmuştur. Eğitim ve sağlık tedbiri birlikte birinci suçta alındığında başka bir suçta yer almadıkları görülmüştür. Danışmanlık ve sağlık tedbirleri birlikte alındığında başlangıçta %5 oranı varken devamında herhangi bir suça karışmanın olmadığı görülmüştür.

Toplam rakamlara bakıldığında ilk defa suça karışan 21 çocuğa mahkeme herhangi bir tedbir uyguladıktan sonra ikinci defa suça karışmada bu rakam çocuk sayısı olarak 3, üçüncü suça 3, dördüncü suça 1 ve beş ve daha fazla suça karışmada 6 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak ilk suçtan sonra alınan tedbir kararları çocukların tekrar suça karışmasında önemli sayılabilecek düzeyde etki yaptığı söylenebilir. Ancak beş ve daha fazla suça karışma konusundaki artış dikkat çekicidir. Burada mahkemenin çocuğu iyi tanıması onu suça sürükleyen sebepleri iyi tahlil etmesi, ihtiyacı olan tedbir kararını verme konusunda daha fazla hassasiyet göstermesi gerektiğinden bahsedilebilir.

4.4. Nitel Gözlemler

Sakarya Adliyesi Çocuk Mahkemesinin konumu, fiziki yapısı vb. diğer özellikleri hakkında gözlem yoluyla bazı bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Öncelikle Sakarya Adliyesinin fizik imkanları oldukça yetersizdir. 1999 depreminde yıkılan adliye binası geçici olarak Donatım bölgesindeki bir binaya taşınmış bu süre içerisinde de Yenikent Camili bölgesinde Resmi Daireler Kampüsü olarak değerlendirilen geniş bir arazi içinde yapımına başlanıp 2010 yılında yeni binaya yerleşim gerçekleşmiştir. Ancak ihtiyaca yönelik olarak açılan birçok mahkeme nedeniyle adliye binası bu ihtiyaca cevap veremeyecek düzeye gelmiştir. Hakim, savcılar ve personel zor şartlarda hizmet vermeye çalışmaktadır.

Birçok mahkeme dönerli olarak mahkeme salonlarını kullanmak zorunda kalmaktadır. Hakim, savcılar aynı odayı kullanmak durumunda kalırken, personel ise sıkışık, derme çatma odalarda hizmet verme çabasındadır. Şu an itibariyle Çocuk Mahkemesinin daimi olarak bir duruşma salonu yoktur. Boş olarak gördüğü mahkeme salonlarını kullanmaktadır. Dolayısıyla Çocuk Mahkemesi fiziki yapı olarak çocuklara özgü değildir. Sadece isim olarak Çocuk Mahkemesidir. Bununla birlikte çoğunlukla davaların görüldüğü mahkeme salonu ağır ceza mahkemeleriyle yan yana olup çok yakındır. Çocukların olumsuz yönde etkilenebileceği bir çok olayla karşı karşıya kalabilmektedirler. Hakim, kalem ve uzmanların bir ekip olarak çalışabilmeleri için yan yana olmaları gerekirken fiziki yetersizlikler nedeniyle ayrı ayrı yerlerdedirler. Bu durumda aralarındaki koordinasyonu ciddi düzeyde azaltmaktadır.

Mahkeme uzmanlarının çocuklarla görüşme yapabilecekleri bir görüşme odaları bulunmamaktadır. Dört uzman aynı odayı paylaşmak zorunda kalmaktadır. Görüşmeler

çocukların kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilecekleri bir görüşme odasında olamayıp diğer uzmanların bulunduğu odada yapılmak zorunda kalmaktadır. Bu durum yapılan çalışmaların kalitesini düşürüp sadece çoğunlukla prosedürü yerine getirmek için yapıldı hissini vermektedir. Suça sürüklenen çocuklar hakkında talep edilen sosyal inceleme raporları adından da anlaşılacağı üzere çocuğun yaşadığı konut, mahalle, okul, sosyal çevre ve diğer yerlerin incelenerek bir bütün olarak değerlendirilmesiyle hazırlanması gerekirken araç konusunda yaşanan sıkıntılar, mahkemenin her çocuk için ayrı ayrı incelemeye gidilmenin zaman ve sarfiyat sorunu getireceği düşüncesiyle çok sıcak bakılmaması, görüşme yoluyla rapor hazırlamanın yeterli olacağı düşüncesi konunun öneminin fazla olmadığını ve yukarıda bahsedildiği şekilde prosedür gereği yerine getirilen bir iş olduğu hissini oluşmasına sebebiyet verdiği değerlendirilmiştir. Elde edilen gözlemler neticesinde kanuni olarak zorunlu tutulan konuların mecburi olarak yerine getirildiği ancak esnek tutulan konuların üzerinde durulmadığı, yeteri kadar önemsenmediği düşüncesi oluşmuştur.

Çocuk mahkemesi hakimi, uzmanları ve personelinin iyi niyetli olmalarına rağmen sistem üzerinde yaşanan problemler nedeniyle istenilen standartlarda hizmet verilemediği değerlendirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk suçluluğu sadece belli bir milleti, kültürü ilgilendirmeyip bütün insanlığı ilgilendiren çok yönlü, içinde birçok dinamiği barındıran psiko-sosyal bir konudur. Çünkü çocuklar toplumların geleceğidir. Bir millet, geleceğini sağlıklı temeller üzerine inşa etmek istiyorsa önce çocuklardan başlaması gerekir. Çocuk suçluluğu aslında sadece çocukları ilgilendiren bir konu olmayıp toplumların geleceğini ilgilendiren derin konuların başında gelmektedir. Çocuk suçluluğu toplumların sağlığını tehlikeye sokan virüs gibidir. Tedavi edilmezse, gerekli önlemler alınmazsa, iyileştirici yöntemler geliştirilemezse tıpkı bir virüsün insanın bağışıklık sistemini yavaş yavaş çökerterek onu savunmasız bırakıp ölüme terk etmesi gibi çocuk suçluluğu da toplumların savunma mekanizmalarını yavaş yavaş zayıflatıp geleceklerini tehlikeye sokabilir.

Öncelikle bir problemi çözmek için problemi analiz edip sorunun kaynağını belirlemek gerekir. Daha sonra neyle karşı karşıya kalındığı derinlemesine bilindikten sonra sorunun karşısına çözüm yöntemi konulabilir. Çözümü sağlayabilmek için de sistemli ve aşamalı bir yöntem belirlenmesi gerekir. Her bir aşama bir sonraki aşamayı güçlendirip toplamda sistemin tamamının bir bütün olarak sağlıklı ve güçlü olmasını sağlamalıdır. Sistemde meydana gelecek bir aksama sistemin yani çözümün aksamasına sebep olabilir.

20. yüzyıl çocuk yılı olarak kabul edilebilir. Bu yüzyıldan itibaren özellikle hümanistik bakış açısının etkisiyle çocuklarla ilgili bir çok uluslararası düzeyde gelişmeler kaydedilmiştir. Her ne kadar bu gelişmeler istenilen hızda seyretmese de önemli ilerlemeler kaydedildiği yadsınamaz bir gerçektir. Türkiye'de uluslararası bu gelişmelere kayıtsız kalmamış olup kendi iç dinamikleriyle bir sistem oluşturmaya ve çözüm yöntemleri geliştirme çabası içindedir. Şu anki hukuk sistemi içindeki çocuklarla ilgili mevcut yasalar ve düzenlemeler mükemmel seviyede olmasa da bu amaçta ilerleme sağladığı için pozitif bir değerlendirme yapılabilir. Bu amaca ulaşabilmek içinde eksikliklerin ortaya konabilmesi, akademik ve bilimsel çalışmaların hızla devamının sağlanması gerekmektedir. Bu çalışmada bu amaca hizmet etmesi için tasarlanmış olup ihtiyaca yönelik sonuçlar elde edilmiştir.

Çocuk suçluluğu bir sorun ise sorunun çözümü de rehabilitasyondur. Rehabilitasyon; bir bireyin, grubun ya da makro düzeyde toplumların sorunlu yönlerinin tespit edilmesi, verimli, etkili olabilmesine engel teşkil eden taraflarının ortaya çıkarılması, potansiyellerinin farkına varabilmesi, yeniden topluma sahip olduğu gelişkin özellikleriyle topluma hizmet edebilmesi için iyileştirici yöntemleri içeren çok yönlü bir sağaltım yöntemidir. Çocuk suçluluğunda rehabilitasyon toplumsal düzeyde bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu sistemin önemli ayaklarından birisi adli sistemdir. Çünkü suça karışan çocukların adli sistem içine dahil olmaktadır. Bunun için çocuk adalet sisteminin iyi bir şekilde işler hale getirilmesi şarttır.

Çocuk adalet sisteminin öğeleri polisten başlayıp, savcılık, mahkeme, denetimli serbestlik kurumu, çocuk ıslah evleri ve hapisanelere hatta tahliye sonrası iyileştirici programlara kadar uzanmaktadır. Bu çalışmada en fazla üzerinde durulan öge çocuk mahkemeleridir. Çocuk mahkemeleri çocuk suçluluğuyla mücadele ve rehabilitasyonunda tampon görevi görüp tam merkezindedir. Çünkü çocuğun geleceğine yönelik olarak bir karar mekanizmasının işletildiği yerdir. Buralarda ortaya konacak kararlar geri dönüşü olmayan sonuçlara yol açabilir.

Çocuk mahkemeleri suça sürüklenen çocuğu iyi analiz edip, çocuğun ihtiyaç duyduğu gerçek ihtiyaçlarını fark edip ona bu hizmetlere ulaşabilmesi noktasında yardım ve destek sunan bir kurum olmalıdır. Bu görevi de yasaların sunduğu imkanlar, ona bu yasaların yerine getirilmesinde destek olan ilgili kurumlar, aynı zamanda toplumsal yapılar ve bünyesinde bulundurduğu çocuk odaklı personel gücü ile sağlayabilir. Çocuk mahkemelerinin en önemli görevi çocuğu suçlu olarak değil yardım ve desteğe ihtiyaç duyan bir varlık olarak değerlendirmesidir. Bu iki kavram arasında ciddi bir fark vardır. Eğer çocuk mahkemesi çocuğu suçlu birey olarak görürse başlangıçta masum olarak kabul edilebilen suçlar içinde yer alan çocuğun birer suç makinesi olabilmesine imkan tanıyabilir ya da çocuğun topluma ihtiyaçlarını haykırdığında yapacağı bazı dokunuşlarla topluma yararlı birey olarak kazandırmasında ciddi vazifeler görebileceğidir.

Yapılan bu araştırmada araştırma yöntemi içinde ortaya konan problemler çerçevesinde suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonunda çocuk mahkemelerinin rolünü iyi bir

şekilde yerine getirebilmesi amacıyla konuya yardımcı olabilecek bazı dikkat çekici verilere ulaşılmıştır. Bunlara göz atılacak olursa;

Suçta sürüklenen çocukların sosyo-demografik ve kriminolojik özelliklerine yönelik bilgiler açısından şu bilgilere ulaşılmıştır;

Suçta yönelen çocukların %75'i erkek, 25'i kızdır. Suçta sürüklenme her iki cins açısından en fazla %48 ve %36 ile 14 ve 15 yaş arasında yığılmanın olduğu bulunmuştur. Ayrıca erkeklerin 15, kızların 14 yaşında daha çok suçta bulaştıkları da anlaşılmıştır. Bu veriler 14 ve 15 yaş döneminin kritik bir döneme denk geldiği için üzerinde durulması gereken bir konu olduğu ortaya koymuştur. Bu dönemin irdelenmesiyle soruna önemli sayılabilecek çözüm önerileri getirilebilir.

SSÇ'lerin eğitim yönünden irdelendiğinde %33 ile okul başarılarının çok zayıf olduğu hatta zayıf düzeyi ortalamaya dahil edilince bu oranın %62'ye kadar yükseldiği, bununla birlikte araştırmada çok iyi ve iyi düzeyde başarılı olan çocukların toplam oranının %10 gibi düşük bir yüzde olduğu tespit edilmiştir. İlaveten birinci suçlarda en fazla %50 oran ile liseye devam eden öğrencilerin olduğu, ikinci suçta yine %64 ile lise öğrencilerinin olduğu, üçüncü suçlarda ortaokul terk öğrencilerinin %67 ile birinci olduğu, dördüncü suçta %67 ile ilkokul öğrencilerinin yer aldığı, beş ve daha fazla suçta %36 ile yine ilkokul öğrencilerinin birinci olduğu görülmüştür. Bu verilerde eğitim durumuyla çocukların suçta yönelmesi konusunun irdelenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

SSÇ'lerin yaşadıkları bölge ve adresler göz önüne alındığında %25 oranında Adapazarı ilçesine bağlı kenar mahallelerde yoğunlaşmanın daha fazla olduğu, bununla birlikte Adapazarı merkez %17, Erenler %16 ve Arifiye % 17 gibi azımsanmayacak oranların bulunduğu görülmektedir. Ayrıca SSÇ'lerin ikamet bölgelerinin suç çeşitleriyle analiz edildiğinde, hırsızlık suçunun en fazla %64 ile Erenler mahallesinde, yaralamanın %100 olarak Yazlık bölgesinde, mala zarar verme olaylarının %25 ile Adapazarı merkez'de, cinsel istismar suçunun en fazla %20 ile Yenikent bölgesinde, özel hayata ilişkin görüntüleri ifşa etme suçunun %29 ile Serdivan bölgesinde ikamet eden SSÇ'ler tarafından gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda köylerde oturan çocukların en az suçta karıştıkları anlaşılmıştır. Bu veriler bize Sakarya'nın işlenen suçlara göre SSÇ'lerin ikametleri yönünden bazı bilgiler sunmaktadır.

Erenler bölgesinde hırsızlık suçunun fazla olmasının sebebinin bu bölgede bulunan kenar mahallelerinin etkisinin büyük olması, aynı zamanda sağlık, eğitim, sosyal imkanların daha az olması, ekonomik açıdan daha dar insan gruplarının yaşadığı bölge olması, bu bölgede yaşayan çocukların daha fazla hırsızlık suçuna yönelmesine sebep olduğu, yaralamada Yazlık bölgesinin önde olması, mala zarar vermede Adapazarı merkez mahallesinin birinci olması bu bölgelerin özellikleriyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Serdivan'da oturan SSÇ'lerin %29 ile en fazla özel hayata ilişkin görüntülerin ifşa edilmesi suçuna karışmaları bu bölgede yaşayan insanların ekonomik yapıların daha iyi olduğu bu nedenle de teknoloji odaklı suçlara yönelimin olduğundan bahsedilebilir. Köylerde ikamet eden SSÇ'lerin tüm ikametler değerlendirildiğinde ciddi bir oranda en az suça karışan çocukların ikamet ettikleri yer olarak bulunmuştur. Bu veri de köylerdeki yaşam kültürünün ve sosyal ilişkilerin suçun ortaya çıkmasında önleyici bir etki oluşturduğu düşünülebilir.

Suçta sürüklenme yeri olarak değerlendirilirse birinci olarak %23 oran ile okul ve mahalle/sokak, ikinci %18 ile çarşı, üçüncü olarak %13 oranla ev ve sanal ortam çıkmıştır. Bu veri çocukların suçtan uzak tutmak için önemli bir bakış açısı oluşturabilir. Suça yönelme belirtileri gösteren çocukların bu belirtileri çoğunlukla okulda ortaya koymaktadırlar. Buralarda bu çocukları görmezlikten gelmek yerine dikkate alıp ihtiyaçlarına yönelik tedbirlerin alınması onları suça karşı koruyabilecektir. Aynı zamanda sanal ortamda suç işlemenin de önemli bir oranının bulunduğu görülmüştür. Bu durum da çocukların teknolojik aletler ile yoğun ilişkisinin olduğunu, suça yönelmelerine de etkili olduğu bu konunun daha fazla irdelenmesi ve ailelerin çocukların teknolojik aletlerle zaman geçirmesi konusunda daha kontrolcü davranmaları gerektiği düşünülmüştür.

Gelir konusu irdelendiğinde, suça karışan çocukların ailelerinin sahip olduğu gelirler bakımından %80 gibi ciddi bir oranda asgari ücret ve altında gelire sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu veri bize düşük gelirin suçu artırmada önemli bir etken olduğu ifade edilebilir. SSÇ'lerin %83'ünün göç yapmadığı, %17'sinin göç ettiği anlaşılmıştır. SSÇ'lerin en fazla %78 ile sigara kullandıkları, %13 ile hem sigara hem de alkol kullandıkları, en az ise %3 alkol, % ile de uyuşturucu madde kullandıkları anlaşılmıştır. Burada çocukların verdiği bilgiler değerlendirildiğinde uyuşturucu maddenin daha fazla oranda çıkabilme olasılığının mevcut olduğu ancak bunu söylemenin zor olması

nedeniyle çoğu çocuğun bu bilgiyi vermede ketum davranabildiği dikkate alınabilir. SSÇ'lerin en fazla %30 ile yaralama, %28 ile hırsızlık suçuna karıştıkları bulunmuştur. SSÇ'ler %70 oran ile arkadaşıyla bir suç olayının içinde yer alırken, %25 oran ile tek başına suç işlemiştir.

SSÇ'ler en fazla aileleri içinde 37 ile ikinci %32 ile birinci toplamda %69 ile bir ve ikinci çocukların olduğu anlaşılmıştır. SSÇ'lerin %66 ile çekirdek aileye mensup oldukları, %33 ile parçalanmış aileye, sadece %1 ile geniş aileye mensup oldukları bulunmuştur. Bu verilerde çekirdek ailenin çocukların bakım, gözetim konusunda görevini yerine getirmede zorlandığını, sadece anne ve babanın çocuk yetiştirmede mevcut yaşam koşulları değerlendirildiğinde yetersizlik oluşturduğu, geniş ailenin ön plana çıktığı, geniş aile içindeki diğer büyük bireylerin çocuğun denetimi konusunda önemli bir rol oynadığından bahsedilebilir. Parçalanmış aileler tek başına suça yöneltmede bir etken olarak bahsedilemese de önemli bir etken olduğu ifade edilebilir.

Mahkemenin suça sürüklenen çocuklarla ilgili aldığı cezai, beraat ve tedbir kararlarıyla yani rehabilitasyon rolü açısından elde edilen verilere bakıldığında şu bilgilere ulaşılmıştır;

SSÇ'lerin %60 oranla birinci suçta yer aldıkları, dördüncü suça kadar bir azalmanın olduğu, beş ve daha fazla suça yönelmede bu oranın artma gösterdiği ve % 14'e çıktığı, toplamda iki veya daha fazla suça karışan çocukların toplam oranı; %40 olduğu anlaşılmıştır. Bu oran üzerinde durulması gerekir. Çünkü mahkeme aldığı kararlardan sonra %40 oranında tekrar bir suç olayının içinde yer alma durumu söz konusudur. Burada rehabilitasyon rolü irdelenebilir. Mahkeme aldığı kararlarla rehabilitasyon rolünü çeşitli sebeplerden dolayı istenen düzeyde yerine getiremediği değerlendirilmiştir.

Mahkeme SSÇ'lerin %59'una ceza vermezken %41'ine ceza verme ihtiyacı hissetmiştir. Ceza seçenekleri olarak; %38 ile HAGB'yi, %19 ile para cezasını tercih etmiş olup hiç hapis cezası vermemiş olup %41 oranında beraat-düşme kararı almıştır. Mahkeme çocuklara ceza verme konusunda her ne kadar %59 oranda ceza vermemeyi tercih etse de %41 gibi ceza verme kararı önemli bir oran olarak değerlendirilmiştir. Mahkemenin halen klasik ceza yargılaması bakış açısından tamamen bağımsız düşünemediği ceza vermenin halen ön planda olduğu düşünülmüştür. Şu da bir gerçektir ki mahkeme hiç

hapis cezası vermemiştir. Bu durum kanun maddelerinde hapis cezasının en son çare olarak düşünülmesinin önemli bir etkisinin olduğundan bahsedilebilir.

Mahkeme SSÇ'lerle ilgili en fazla %29 ile danışmanlık, %6 ile eğitim tedbirini almış olup bakım ve barınma tedbirini hiç almamıştır. Mahkeme ceza ehliyetini belirlerken, 89 oranında sosyal inceleme raporu ve Adli Tıp Kurumu Raporunu tercih etmiştir. Tek başına %4 ile SİR ve %1 ile ATK raporundan yararlanmıştır. Mahkeme bu raporlar ışığında % 64 ile SSÇ'lerin ceza ehliyetinin olduğuna, %36 ile olmadığına karar vermiştir. Mahkeme yargılama giderlerini %57 ile kamu üzerine bırakırken, %43 ile SSÇ üzerine bırakmıştır. Mahkeme yargılama sırasında SSÇ'ye yardım ve destek sunabilmesi için %100 oranında görevlendirmede bulunmamıştır.

Mahkeme davaları karar bağlama konusunda, %44 ile 6 ayda, % 41 ile bir sene içinde karar aldığı, %3 oranında iki yıl ve daha fazla sürdüğü tespit edilmiştir. Mahkeme SSÇ'lerle ilgili %67 oranında zorla getirme kararı çıkarırken, %33 oranında zorla getirme kararı çıkarma ihtiyacı hissetmemiştir. Mahkeme yargılamaları %100 oranında kapalı oturum ile gerçekleştirmiştir. Mahkeme %100 oranında SSÇ için bir müdafii ataması yapmıştır.

Mahkemenin aldığı tedbir kararlarından sonra tekrar suça yönelme durumlarına bakıldığında, danışmanlık tedbiri (%76) alındıktan sonra ikinci ve üçüncü suça yönelme %67 oranına gerilediği, dördüncü suçta hiç çıkmadığı ancak beş veya daha fazla suça yönelmede başlangıçtan daha fazla olan %83 oranına yükseldiği ortaya çıkmıştır. Eğitim tedbirinde birinci olayda hiç alınmamış olup, ikinci suçta %33 oranında alınmış ve daha sonra suça yönelme olmamıştır. Sağlık tedbiri başlangıçta %10 oranla alındıktan sonra başka bir suça yönelim olmamıştır. Danışmanlık ve eğitim tedbiri %5 ile ilk suçta alınmış daha sonraki süreçte dört ve beş ve daha fazla suça yönelmede artış olmuştur. Danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbiri birinci suçta hiç birlikte alınmamış olup üçüncü suçta %33 oranında alınmış olup daha sonra suç yönelme olmamıştır. Eğitim-sağlık ve Danışmanlık-sağlık tedbirleri başlangıçta %5 ile alındıktan sonra suça karışma olmamıştır. Bu verilere göre de, sağlık, eğitim, sosyal imkanların az olması çocukları suça yöneltmede dikkate alınması gereken konuların olduğu sonucu da çıkmaktadır.

Tüm bu verilere ek olarak mahkeme %66 oran ile suça sürüklenen çocuklar hakkında herhangi bir tedbir kararı almaya gerek görmemiştir. Aslında bu durum üzerinde

durulması gereken bir konudur. Çünkü genel olarak bir çocuk herhangi bir nedenden dolayı suç teşkil eden bir olayın içinde yer alması onun bazı konularda desteklenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmakta bununla birlikte mahkemenin ceza kararı almayıp düşme-beraat kararı vermesi durumunda bile çocuk hakkında tedbir kararı alınabileceği ihtiyacına yönelik gerekli hizmetten faydalanmasının sağlanabileceği düşüncesi daha fazla gündeme alınması gerekliliği vardır. Bu konuda hassasiyetin fazla olmadığından bahsedilebilir.

Bu veriler ışığında mahkemenin çoğunlukla yasal olarak zorunlu tutulan konuları daha ön planda tutarken, kanunların esnetip mahkeme kanaatine bıraktığı bazı konular üzerinde fazla hassas davranmamıştır. Örnek olarak ÇKK'da suça sürüklenen çocukların ifadesi sırasında sosyal çalışma görevlileri bulundurulmasını zorunlu tutmaması nedeniyle %100 oranla hiç uzman görevlendirme yoluna gitmemiştir. Ancak mağdur çocukların ifadesi sırasında zorunlu tutulması nedeniyle bu durum tam tersi oranındadır. Aynı zamanda mahkeme dava dosyalarında düşme-beraat kararı vermesi durumunda çocuklara herhangi bir koruyucu ve destekleyici tedbir kararı almayı düşünmemiştir.

Sonuç olarak çocuk mahkemeleri, SSÇ'leri rehabilite edip suçtan uzak topluma yararlı bir birey olarak sunma açısından son derece önemli bir konuma sahip olduğu ayrıca SSÇ'lerin rehabilitasyonu konusunda eski yargılama sistemine göre önemli gelişim aşamaları göstermiş olsa da halen istenilen düzeyde olmadığı, sistemin kendisini yeniden değerlendirerek geliştirmesi gerektiği düşüncesi oluşmuştur. Elde edilen veriler mahkemenin çoğunlukla kanun maddelerinde zorunlu tutulan konuları oldukça önemseydiği ancak mahkemenin takdirine bırakılan konularda çeşitli nedenlerden dolayı yeterli hassasiyeti gösteremediği anlaşılmıştır. Bu durum çocuk mahkemelerinin halen suça sürüklenen çocukları rehabilite ederek topluma kazandırma konusunda önemli mesafe kat etmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öneriler

Elde edilen bilgiler ışığında çocuk suçluluğuyla mücadelede önemli gelişmelerin sağlanabilmesi, çocuk suçluluğunu önlenmesi, rehabilite edilmesi amacıyla şu önerilerde bulunulabilir.

1. Çocuk suçluluğu dar bir çerçeve olmayıp geniş bir alandır. İçerisinde birçok dinamiği barındırmaktadır. Çok yönlü oluşu ve kapsamlı bir konu olması düşünüldüğünde sadece hukuki bir konu olmadığı barızdır. Ülkenin genel problemleri yetişkin insanları etkilediği gibi çocukları da derinden etkilemektedir. O halde ülke için uygulanan politikaların daha etkili ve verimli olabilmesi için çabaların artırılması gerekir. Örnek olarak sözde olmayacak şekilde evlenen çiftlerin evliliğin ne olduğu ve nasıl sağlıklı bir aile kurulabileceği konusunda bilgilenmeleri, davranış ve bakış açısı oluşturabilmeleri için evlilik ve ebeveynlik eğitimleri almaları sağlanabilir.
2. Çocuk suçluluğu ve rehabilitasyonu konusuna bakıldığında sorunun çözümü için sebeplerinin ortadan kaldırılması gerekir. Çocuk suçluluğunun sebeplerine bakıldığında en temelde aile karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çocuğu şekillendiren, topluma olumlu veya negatif yönde hazırlayan ailedir. Aile kavramı üzerine derinlemesine araştırmalar yapılarak aile sorunlarının çözümüne yönelik adımların atılması gerekir. Sağlıklı bir aile sağlıklı çocuklara vesile olacaktır.
3. Her çocukta büyük bir potansiyel ve güç vardır. Ancak çocuğun bu gücü ve enerjiyi nereye harcayacağı çok önemlidir. Çocukları belirli kalıplar içine sokmak yerine onların mevcut potansiyellerinden faydalanmanın en iyi seçenek olduğu anlaşılmalıdır. Bunun için okul öncesi veya devam eden okul dönemlerinde mutlak suretle çocukların mevcut yetenek ve özelliklerine göre kendilerini mutlu ve ait oldukları sosyal olanaklarla dolu bir çevrenin içine dahil edebilmenin yolları aranmalıdır. Örneğin bir çocuk okulda diğer arkadaşlarından farklıysa onun normal dışı kaba tabirle sorunlu bir çocuk olarak değil de onun kendine has özellikleriyle topluma kazandırılması esas alınmalı ve bu bağlamda bilinçlenmenin önü açılmalıdır.
4. Aileden sonra bir çocuğun sağlıklı sosyalleşmesinin en büyük kurum şüphesiz okuldur. Her çocuğun okula gitmesi şarttır. Bu amaçla ülkemizin uzun zamandır yürüttüğü çalışmalar bilinmektedir. Bu çalışmalarda eksik kalan konuların iyi irdelenmesi ve çocuğun okula devam ederken de sağlıklı sosyalleşmesi için gerekli olanakların sağlanması gerekir. Gerekirse bu konuda sistem yenilemesine gidilebilir.

5. Günümüzde çocukların en büyük sorunu gelişim özelliklerine göre boş zamanlarında kaliteli ve faydalı sosyal faaliyetler içinde olamamalarıdır. Ya da bu faaliyetlere ulaşamamalarıdır. Toplumsal düzeyde çocukların ekonomik ve sosyal açıdan rahat bir şekilde sosyal imkanlara ulaşabilmeleri sağlanabilirse kontrollü, sağlıklı olan sosyal imkanlar ve sosyal çevre eşliğinde çocukların olumsuz ortamlardan uzak tutularak mevcut potansiyellerinin olumlu yönde değerlendirilebilmenin önü açılabilir.
6. Suça sürüklenen çocuklara bakıldığında aslında aile, okul ve sosyal çevrelerinde bir takım belirtiler göstermektedirler. Özellikle okulda bu belirtileri dikkate alarak belli profile uyan çocukları tespit edip zamanında gerekli tedbirler alınabilir. Örneğin okuldan kaçan, ders başarısı düşük, anti-sosyal davranışları bulunan çocuklara yönelik olarak ayrıca yürütülecek sosyal programların olması gerekir. Okulda sorun yaratan çocuğun okuldan ilişkisinin kesilmesi yerine çocuğu okuldan uzaklaştıran sebepleri bulup onu tekrar eğitime kazandırılması elzemdir. Bu amaçla mutlak suretle okul sosyal hizmet projelerinin bir an önce etkili bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir.
7. Çocuk suçluluğu hassas bir konu olup bu konuyla mücadele eden personelin de bilinçli ve profesyonel olması gerekir. Bu nedenle çocuğun temas ettiği bütün kurum ve kuruluşlarda bu konuya yönelik farkındalığı olan kişilerin olması ve yetiştirilmesi önem arz etmektedir.
8. Günümüzde çocuğu suça yöneltmede ya da olumsuz birçok yaşı ve gelişimine uygun olmayacak şekilde öğrenmesine neden olan yazılı ve görsel medya üzerinde durulması gereken bir konudur. Her ne kadar bu konuda bazı önlemler alınsa da bunların yeterli olmadığı ve bu önlem ve tedbirlerin artırılması, çocuklara yönelik pozitif yönde programların sayısının artırılması gerekir. Ayrıca ailelerin de bu konuda desteklenmesi ve bilinçlendirilmesi önem arz etmektedir.
9. Ülkemizin bütün şehirlerinde çocukların zamanlarını etkin bir şekilde geçirebilmeleri için ücretsiz sosyal hizmet etkinliklerinin sayısının artırılması konuya büyük katkı sağlayacaktır. Bu şekilde doğru zamanda doğru yerde olan çocukların gelecekleri de güvence altında olacaktır.

10. Tüm bu bahsedilen önleyici ve koruyucu önlemlere rağmen suça yönelen çocukların olacağı aşıkardır. Bu aşamada çocuk adalet sisteminin daha da güçlendirilmesi önemlidir. Çocuk mahkemelerin de kendisine bu sistem içinde yerini iyi sorgulaması gerekir. Öncelikle mahkemenin etkin bir şekilde hizmet verebilmesi için kanun gücünün sağlanması lazımdır. Bu nedenle meclis bünyesinde konunun detaylı bir şekilde irdelenerek hukuki olarak çocuğun üstün yararı amacı güden kanunların bir an önce hayata geçirilmesi gerekir.
11. Konuya yönelik kanun gücünü elinde bulunduran çocuk mahkemelerinin bu kanunları iyi bir şekilde kullanabilmesi için çocuk suçluluğu ve rehabilitesi alanında tam donanımla personel gücüne ihtiyacı vardır. Çocuk mahkemelerinde görevli bütün personelin yani, hakiminden, mübaşirine kadar, kalem personelinden sosyal çalışma görevlisine kadar hepsinin konu bazında profesyonel olmaları gerekir. Çünkü bu bir ekip işi olup ekip çalışmasıyla başarı sağlanabilecek bir konudur. Bu nedenle çocuk mahkemelerinde görevli bütün personelin belli kriterlere göre görevlendirilmesi bu kriterleri karşılamayan kişilerin görevlendirilmelerinin yapılmaması önemlidir. Aynı zamanda mevcut personelin de ayırım yapmaksızın eğitim vermek için değil amaca yönelik hizmet içi programlarına tabi tutulması gerekir.
12. Çocuk mahkemelerinin mevcut adli ortamdan ayrı bir bölümde konumlandırılması gerekir. Çocuğun cezai olarak hissiyata sokacak ortam yerine rehabilite olabilme hissiyatına sevk edecek bir ortamın inşası daha pozitif katkı yapacaktır. Çünkü hizmet verilen yerin fiziksel koşulları doğrudan hizmet verilen konuya olumlu ya da olumsuz yönde tesir edecektir.
13. Mahkemenin sadece karar alma organı olmaktan çıkarılması şarttır. Mahkeme hem karar alabilme hem de mevcut kararlarını takip edebilme, yenileyebilme, kontrol edebilme işlevinin artırılması önemlidir. Yani bir çocukla ilgili aldığı karardan sonra süreci takip edebilmeli, ortaya çıkan yeni durumlara özgü yeni kararlara alabilme esnekliğine kavuşabilmesi lazımdır. Her ne kadar bu yetki hali hazırda kısmi olarak bulunsa da etkinliğinin artırılması önemlidir.
14. Çocuk mahkemelerinin kuruldukları bölgedeki bütün sosyal imkanlardan hizmetlerden haberdar olması gerekir. Bunun için bütün kurumların mahkemeyi bilgilendirmesi ya da mahkemenin ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi alması

şarttır. Bu sayede önüne gelen suça sürüklenen çocuklarla ilgili çocuklara özgü tam isabet sağlayacak sosyal hizmet içerikli kararlar alabilme imkanı oluşturabilecektir.

- 15.** Tüm bunların yanında çocuk mahkemelerinin sadece etkili ve isabetli karar alması yeterli olmayacaktır. Bununla beraber bu kararların etkin bir şekilde yerine getirilmesi önemlidir. Örneğin mevcut çocuk koruma kanunu da belirtilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararları mevcut olup bunların hangi kurumlar tarafından yerine getirileceği yasada belirtilmiştir. Ancak ne yazık ki bu bakanlıklar ve ilgili kuruluşların yeterli organizasyonu yapamadığı, sadece metin üstünde bu tedbirlerin yerine getirilmesi noktasında yetersiz çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Bununla birlikte alınan tedbir kararlarında görevlendirilen danışanların (psikiyatr, öğretmen, psikolog, çocuk gelişim uzmanı, sosyal hizmet uzmanı vb.) profesyonel düzeyde hizmet verebilmeleri için gerekli donanıma sahip olmaları lazımdır. Buna ek olarak bu hizmetleri de kaliteli bir şekilde yapabilmeleri için angarya iş sınıfından çıkartılarak gerekli sosyo- ekonomik, uygun zaman ve materyallerle desteklenerek konuya önem atfedecek bir organizasyon kurulması önemlidir.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı (2013). Proje Paydaşları: Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, UNICEF destekli *Hukukçular için Eğitim Kitabı*, Ankara.
- Adalet Bakanlığı Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı (2013). Proje Paydaşları: Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, UNICEF destekli *Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı*, Ankara.
- Adalet Bakanlığı Çocuk Adalet Sistemi Eğitim Programı (2013). Proje Paydaşları: Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, UNICEF destekli *Ulusal Çocuk Mevzuatı*, Ankara.
- Adalet Bakanlığı Çocuk Adalet Sistemi Eğitim Programı (2013). Proje Paydaşları: Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, UNICEF destekli *Uluslararası Çocuk Mevzuatı*, Ankara.
- Adler, A. (2016). *Çocuk Eğitimi*. (K. Şipal, Çev.) (Gülmat Matbaacılık). İstanbul: Say Yayınları.
- Akalın, N. (1999). *Suç İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Cezaevinde Bulunan Suç İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Akarca, M. (t.y.). *Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri Ve Çocukların Korunması Uluslararası Sözleşme Ve Protokoller*.
https://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_Mahkemesi/sunumlar/ym_4/Akarca.pdf (Mart, 2019).
- Akbulut, İ. (2003). İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(1), 167-181.
- Akıntürk, T. ve Okan N. (2002). *Hukuka Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Altunışık, R. R. Coşkun, E. Yıldırım ve S. Bayraktaroğlu. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. 6. Baskı. Sakarya: Sakarya Yayınevi.
- Avrupa Birliği'nin Türkiye için 2004 Yılı Katılım Öncesi Ulusal Mali Destek Programı, Türkiye'de Çocuklar İçin İyi Yönetişim, Koruma ve Adalet Doğru Kaynak Belge (2004). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeler Ve İlkeler*. Türkiye Cumhuriyeti Tarafından UNICEF destekli.
- Ayan, S. (2011). *Suçlu Kim*. 1. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Aydın, B. (2010). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Nobel Yayınları (3. Baskı). Ankara.

- Aydın, M. (13-19 Eylül 2013) *3.Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali Çocuk(ça) Adalet?Tebliğler*. İstanbul.
- Bamford, T., Dolan, P., Envall, E., Gilchrist, J. G., Hall, N., Jakobsson, H., ... Molina Molina, M. L. (2000). *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet*. (E. Doğan, İ. Çoşansu Yalazan, N. Atabey Doğrucan, N. Uysal, & Ö. Tok Kızıldağ, Çev.), Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Bağrıaçık, T. (Ed.). (2015). *Danışmanlık Tedbirinin Uygulamaları El Kitabı*. Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Meb Yayınları Yardımcı ve Kaynak Kitaplar.
- Bakırcıoğlu, R. (2011). *Çocuk ve Ergende Ruh Sağlığı*. Anı Yayıncılık (4. Baskı). Ankara.
- Bülbül, S., ve Doğan, S. (2016). “Suça Sürüklenen Çocukların Durumu Ve Çözüm Önerileri”. *Türkiye Milli Pediatri Derneği, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 32 s.
- Ceza Muhakemesi Kanunu (5271). Tarih: 17/12/2004, Sayı : 25673
- Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (5275). Tarih: 13/12/2004, Sayı:25685
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı*. 15 Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çavdar, Y. (2009). Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet. İçinde G. Polat Uluocak & A. İçağasıoğlu Çoban (Ed.), *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet*. Ankara: Haberal Eğitim Vakfı.
- Çopur, E. Ö., Ulutaşdemir, N., & Balsak, H. (2015). *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”*. *Çocuk ve Suç* (ss. 12-123). Ankara.
- Çocuk Koruma Kanunu, (5395). Tarih:3/7/2005, Sayı: 25876
- Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, (2006).
- Çocuk Koruma Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, (2005).
- Danışmanlık Tedbiri Uygulamaları El Kitabı (2015). Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, ISBN : 978-975-11- 3867-5, Genel Yayın No : 6064, Dizi No:546.
- Demir, A. (2007). *Sürüklenen Çocukların Ruhsal İşleyişlerinin Projektif Testlerle Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı., İstanbul.
- Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu (5402). Tarih: 03.07.2005, Sayı:25881.
- Dinç B., Alakoç Pirpir, D., İnan, H. Z., Ulutaş, & Ulutaş, İ. (2012). Çocukluğun ve Erken Çocukluk Eğitiminin Tarihi ve Kuramsal Temelleri. İçinde M. Toran & N. Avcı (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimine Giriş* (Eğiten Kitap, s. 2). Ankara.

- Dilber, F. (2014). Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı 1), 60-66.
- Dolu, O. (2009). Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç: Klasik Okul Düşüncelerinin Suçu Açıklama ve Önleme Kapasitesinin Değerlendirilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(4), 59-60 s.
- Dolu, O. (2010). *Suç teorileri: Teori Araştırma Ve Uygulamada Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. 8. Baskı. İstanbul: Beta Basım.
- Ebru Öztürk Çopur, Nilgün Ulutaşdemir, & Habip Balsak. (2015). Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”. İçinde *Çocuk ve Suç* (ss. 122-123). Ankara.
- Ekşi, H.ve E. Yaman. (2010). *Çocuk ve Ergende Şiddet*. 1. Baskı. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü / Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmelik (2001)
- Erdoğan, O. (2011). *Çocuk Hakları*. Acar Basım.İstanbul.
- Ergündüz, Z. Ş. (2010). *Çocuk Suçluluğunda Çocuk İstismarı Olgularının Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ereş, F. (2009). Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi. *Aile ve Toplum, Eğitim, Kültür Araştırma Dergisi*, 5(17), 90-91.
- Ferah, N. (2013). *Suçta Sürüklenen 12-18 Yaşlar Arası Ergenlerde Şiddetin Din Psikolojik Tahlili (Sakarya Örneği) Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Fişek, H., Şensoy, N., Fişek, G., Umut Çiner, C., & Akpınar. (2008). *Çocuk Suçluluğu'nda Öncü Çalışmalar Ve İki Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı, Ankara.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2004). Çocuk Ve Ergen Gelişimi. İçinde B. Onur (Ed.), P. D. A. Dönmez & P. D. N. Çelen (Çev.), *Çocuk Ve Ergen Gelişimi* (5. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Genç, Y. (2016). Gençleri Fiziksel Şiddete İten Sebepler, Öğrenme Yolları Ve Şiddet Eğilimleri. *International Journal of Social Science*, 44,56-5.7.
- Genç, Y., Taylan, H. H., Adıgüzel, Y. ve Kutlu, İ. (2017). Aile İçi Şiddetin Ergenlerin Şiddet Eğilimlerine Etkisi: Antalya Liseleri Örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 415-416.
- Gıl'adı, Avner (2001). İçinde *İslam Uygarlığında Bir “Çocukluk” Kavramı Var Mı*, ed. Bekir Onur. Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma Ve Uygulama Merkezi Yayınları, 109.

- Girgin, A. (2014). *Hipokrat ve Galen*, 1-2. [http://www.felsefetasi.org/hipokrat-ve-galen- 2/](http://www.felsefetasi.org/hipokrat-ve-galen-2/)
- Göçek, G. (2009). *Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuklara Uygulanan Ceza Ve Güvenlik Tedbirleri Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Göver, İ. H., & Şenol, D. (2017). Toplumsal Bir Olgu Olarak Suç : Sosyolojik Bir Analiz. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7 (2), s.192-193
- Güçlü Yılmaz, F. (2015).). Ergen Suçları Ergen Suçlulara Yönelik Okul İçindeki Düzenlemeler ve Türk Ceza Kanunu Karşılaştırması. *Ankara Barosu Dergisi*, (2015/3), 7.
- Gürdal, Y . (2013). Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojisi ve Sosyolojiye Bakmak. *ISGUC The Journal of Industrila Relations and Human Resources*, 15 (4), 1-26.Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/iscuc/issue/25463/268653>
- Han, M. (2009). *Çocukları Korumak*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını, 1.
- İçli, T., G. (2004). *Kriminoloji*. Ankara: Mart Kitapevi ve Yayınevi. İçli, G. T. (1993). *Türkiye’de Suçlular: Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 71.
- İmamoğlu, A. (2012). *Psikolojik ve Ahlaki Açidan Çocuk Suçluluğu*. 1. Baskı. İstanbul: Işık Akademi.
- İşsevenler, O. Vahdet. (2012). “Suç Kavram ve Teorisine Dair Bir Deneme”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 70(2): 51-58.
- Kaner, S., (1992). "Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar", *Ankara Eğitim Bilimleri Fakültesi, Dergisi* Cilt:25, Sayı 2, Ankara.
- Karadağ, Ö. (2013). Türkiye Türkçesi Atasözlerinde Çocuk Ve Çocukluk. *Milli Folklor*, 25(98).
- Kızmaz, Z., & Bilgin, R. (2010). Sokakta Çalışan/Yaşayan Çocuklar Ve Suç: Diyarbakır Örneği. *Diyarbakır Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 278.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi Ve Suç: Suç- Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 305-306.
- Kunt, V., (2003). *Çocuk ve Suç Yüksek Lisan Tezi*.Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Antropoloji Ana Bilim Dalı.
- Küçük, H., & Tokdemir, M. (2001). Çocuk Suçluluğu ve Medya. *Fırat Üniversitesi Tıp fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı*, 5(3), 164.

- Limoncu, M. (2017). *Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Çocukların İnfazı*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, Konya.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). Zeytinburnu Rehberlik ve Araştırma Merkezi. *Eğitim Ve Danışmanlık Tedbirleri Uygulama Kılavuzu*.
- Nas, M. (2018). *Çocukluk Dönemi Gelişimi Ve Din Eğitimi Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öğüt, O. (2017). *Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri, Algılanan Aile İşlevselliğinin Ve Ebeveyn Tutumlarının Suça Sürüklenme Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi*. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, Kocaeli.
- Özkaya, G., & Özkaya, M. C. (2009). Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Denetimli Serbestlik. *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği*, 15.
- Öztürk, M. O. ve Uluşahin, A. (2008). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. 11.Baskı. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri
- Rahimov, İ. (2014). *Suç ve Ceza Felsefesi* (Sata ReklamYayın No: 2014/3). Ankara: Eko Avrasya.
- SHÇEK (1999). *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Ulusal İlk Rapor*. Ankara.
- Sevük, Y. H. (1998). *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*, Beta Kitapevi, İstanbul, 310 s.
- Sezal, İ. (2012). *Sosyolojiye Giriş* (Yazın Basın Yayın Matbaacılık. 4. Baskı). İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Sormaz, F., ve Yüksel, H. (2012). “Değişen Çocukluk, Oyun ve Oyuncanın Endüstrileşmesi ve Tüketim Kültürü”. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (<http://sbe.gantep.edu.tr>) 2013(3): 991.
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (2000). *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet*. Birleşmiş, Milletler İnsan Hakları Merkezi, Cenevre.
- Tarimeri, N. (2007). *Çocuk Koruma(Ma) Kanunu*. Özbay Ofset. Sabev Yayınları, No:17, Dizi:4.
- Taylan, H. H. (2011). *Televizyonla Yetişmek* (Sebat Ofset, C. Göksu Ciltevi). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- TDK. (2019). Büyük Türkçe Sözlük.<http://tdkterim.gov.tr/bts/>
- Tomanbay, İ. (1999). Sosyal çalışma sözlüğü. Toplumbilim, Ruhbilim, Eğitbilim, Yöntembilim, Nüfusbilim, Hukuk ve Ekonomi Boyutlarıyla Ankara: Selvi Yayınevi. Ankara
- TUİK. (2018). www.tuik.gov.tr (Şubat 2019)
- TUİK. (2017). www.tuik.gov.tr (Şubat 2019)

Türk Ceza Kanunu (5237). Tarih:12/10/2004, Sayı:25611

Türk Medeni Kanunu (4721). Tarih:22/11/2001, Sayı:24607

Tüysüz, A., Yenisey, F., Koçyıldırım, G., Güven, İ., Fırat, Melek Salih ve diğ. (2010). *Suçta Sürüklenen Çocuklara Hukuki Yardım Eğitimci El Kitabı*. Ankara.

Uslu, R. (2015). İslam Hukukunda Suç ve Ceza Kavramı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 1056-1057.

Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.

Uluğtekin, S. (2001). *Çocuk Adalet Sistemindeki Yaklaşımlar ve Sosyal İnceleme İçinde* Karataş, K., Arıkan (Ed.), *İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet*. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu. Ankara: Aydınlar Matbaası.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuk ve Suç* (10. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yenisey, F. (2007). *Mukayeseli Hukuk Açısından Ceza Sorumluluğu Yaşı ve Alternatif Yaptırımlar* (Özet Rapor). Ankara: Adalet Bakanlığı, Unicef.

Yenisey, F., Şahin, F., Demiröz, F., ve diğ. (2011). *Adalet Bakanlığı Sosyal Çalışma Görevlileri Eğitim Programı El Kitabı*, Ankara.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yörükoğlu, A. (2007). *Gençlik Çağı*. 13. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yücel, M. T. (2007). *Adalet Psikolojisi*. (Y. Yücel, Ed.) (Altıncı). Ankara: Başkent Matbaası.

<http://www.sincancocukcik.adalet.gov.tr/hakkimizda.htm> (Şubat, 2019).

http://www.cte.adalet.gov.tr/bilgidata/tip_cocuk_kapali.asp (Şubat, 2019).

EKLER

DOSYA İNCELEME BİLGİ FORMU:

- 1.Cinsiyet:** 1- Erkek ( ) 2- Kız ( )
- 2.Yaş:** 12 ( ) 13 ( ) 14 ( ) 15 ( )
- 3.Eğitim durumu**
1-Okur-yazar değil( )2-İlköğretim terk( )
3-İlköğretim öğrencisi ( ) 4-İlköğretim mezunu ( )
5-Lise Terk ( ) 6-Lise öğrencisi ( )
- 4.Okul Başarı Durumu**
1-Çok Zayıf ( ) 2- Zayıf ( ) 3-Orta ( )
4-İyi ( ) 5- Çok İyi ( )
- 5.İkametgâh (Yaşadığı mahalle).....**
- 6.Aile Durumu**
1-Çekirdek Aile ( ) 2- Geniş Aile ( )
3- Parçalanmış Aile ( ) Ölüm boşanma.....
- 7. Kiminle Yaşadığı**
1- Anne ( ) 2- Baba ( )
3-Yetiştirme Yurdu ( ) 4- Akraba ( )
- 8. Gelir Durumu**
1- 0-1000 ( ) 2- 1000-2000 ( )
3- 2000-3000 ( ) 3- 3000 ve daha fazla
- 9.Kardeş Sayısı**
1- Yok ( ) 2- Bir ( ) 3- İki ( )
4- Üç ( ) 5- Dört 6- Beş ve daha fazla ( )
- 10. Kaçınıcı Çocuk**
1- Bir ( ) 2- İki ( ) 3- Üç ( )
4- Dört ( ) 5- Beş ve daha fazla ( )
- 11. Göç Durumu**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
- 12. Hastalık Durumu**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
- 13. Madde Kullanımı (Alkol uyuşturucu)**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
Evetse.....
- 14.Sabıka Durumu**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
- 15.Suç Türü**
1- Hırsızlık ( ) 2- Yaralama ( ) 3- M. Zarar Verme ( ) 4-
B. İstismar Taciz ( ) 5. Özel Hayata ilişkin
Görüntüleri ifşa etme ( ) 6- Hakaret ( ) 7- Kişiyi
Hürriyetinden Yoksun Kılma ( ) 8- Madde Kul.
9- Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ( )
10- Suç Eşyasının Satın Alınması ( )
11- Konut Dokunulmazlığını İhlal Etme

- 12- Tehdit
13- İşyeri Dokunulmazlığını ihlal etme
14- Resmi evlilik olmadan dinsel tören yapmak
- 16. Suç Yeri**
1-Okul ( ) 2- Ev ( ) 3. Çarşı ( )
4- Mahalle/Sokak ( ) 5. Park ( ) 6-Sanal Ortam ( )
7- İşyeri
- 17. Suç Sayısı**
1- Bir ( ) 2- İki ( ) 3- Üç ( ) 4- Dört ( ) 5- Beş ve
daha fazla ( )
- 18.Ceza Alma Durumu**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
- 19.Verilen Hüküm**
1- HAGB ( ) 2- Para Cezası ( ) 3- D. Serbestlik ( )
4- Hapis ( ) 5-Beraat/Düşme ( ) 6. Görevsizlik ( )
- 20. Önerilen Tedbir**
1- Yok ( ) 2- Danışmanlık ( )
3- Eğitim ( ) 4- Sağlık ( ) 5.Barınma ( )
- 21.Alınan Tedbirler**
1- Yok ( ) 2- Danışmanlık ( )
3- Eğitim ( ) 4- Sağlık ( ) 5.Barınma ( )
- 22. Cezai Ehliyet Durumu**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
- 23.Ceza Ehliyet Belirlememedeki Yararlanılan Raporlar**
1- SİR ( ) 2- ATK ( ) 3- Her ikisi de ( )
4- Hastane ( )
- 24. Müdafî Atama Durumu**
1- Mahkeme Atamalı ( ) 2- Kişisel ( )
- 25. Yargılama Süresi**
1- 0-6 ay ( ) 2- 6-12 ay ( ) 3- 12-18 ay ( )
4- 18-24 ay ( ) 5- 24 ay ve fazlası ( )
- 26. Gizlilik Kararı**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
- 27. Kiminle Suç işlediği**
1- Tek Başına ( ) 2- Arkadaşıyla ( )
3- Kardeşiyle ( ) 4- Akrabasıyla ( )
5- Diğer ( ).....
- 28.İfade Sırasında Sos. Çalış. Görev. Var mı**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
- 29. Zorla Getirme Kararı**
1- Evet ( ) 2- Hayır ( )
- 30. Yargılama Giderleri**
1- SSÇ üzerine ( ) 2- Kamu Üzerine ( )

ÖZGEÇMİŞ

Oktay YÜCE, 1983 Erzurum/Oltu doğumludur. İlkokulu Erzurum Oltu Küçük Orcuk Köyü İlköğretim okulu'nda, orta öğrenimini Oltu İmam Hatip Ortaokulu'nda, lise öğrenimini Oltu Sağlık Meslek Lisesi'nde tamamlamıştır. Lisans eğitimini 2000-2005 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulunda almıştır. Üniversite eğitimine devam ederken Başbakanlık Ankara Keçiören Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında gönüllü olarak başladığı sosyal hizmet çalışmalarını daha sonra 2005 yılında Sosyal Hizmet Uzmanı olarak sürdürmüştür. Burada yaklaşık 2,5 sene kadar çalışmıştır. 2007 yılında askerlik görevini yapmaya başlamıştır. 2007 yılında Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisine bağlı Bilkent Türk Silahlı Kuvvetleri Rehabilitasyon ve Bakım Merkezinde Sağlık Asteğmen olarak vatani görevini sürdürmüştür. Son üç ayda rütbe alarak Sağlık Teğmen olmuş ve bu rütbe ile askerlik görevini tamamlamıştır. Vatani görevini yaptıktan sonra 2008 yılında Adalet Bakanlığı Sakarya Adliyesi Çocuk Mahkemesi'ne Sosyal Çalışma Görevlisi olarak ataması yapılmıştır. Burada yaklaşık 12 yıldır Sosyal Hizmet Uzmanı olarak çalışmaktadır. Bu süre içinde suça sürüklenen ve mağdur çocuklarla çalışmıştır. Binden fazla SSÇ ve mağdur çocukla görüşme yapıp haklarında sosyal inceleme raporu düzenlemiştir. Aynı zamanda çocuklarla ilgili birçok davada bilirkişi olarak görev almıştır. İcralar yoluyla çocuk teslimlerinde uzman bilirkişi olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda Adalet Bakanlığı tarafından bütün adliyelerde hayata geçirilen Adli Gözlem Odalarında görev almak üzere Supervisor eğitimi almıştır. 2013 yılına Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü Dalı'nda yüksek lisans programına girmiştir. Halen Sakarya Çocuk Mahkemesi'nde görevini sürdürmektedir. Evli olup bir kız çocuk babasıdır.